

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра архітектури

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедрою

_____ Дорошенко Ю.О.

« 18 » _____ грудня _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 191 «АРХІТЕКТУРА ТА МІСТОБУДУВАННЯ»,
ОПП «ДИЗАЙН АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА»

Тема: Особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії (на прикладі Малого Перещепина)

Виконавець: Сольона Ірина Вадимівна, магістрант групи Ар-202м

Науковий керівник: Буравченко Сергій Григорович, к.арх., професор кафедри архітектури

Керівник: Хлюпін Олександр Анатолійович, старший викладач

Консультанти з окремих розділів дипломної роботи і пояснювальної записки:

Конструктивна частина: Мартинов В'ячеслав Леонідович, д.т.н., професор

ІКТ та ВІМ-технології: Гордюк Іван Васильович, старший викладач

Охорона навколишнього середовища: Білик Тетяна Іванівна, к.б.н., доцент

Охорона праці та безпека життєдіяльності: Гулевець Вадим Дмитрович, к.т.н., доцент

Нормоконтроль: Костюченко Ольга Анатоліївна, старший викладач

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Архітектури, будівництва та дизайну
Кафедра архітектури
Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»
 (шифр, найменування)
Спеціальність 191 «Архітектура та містобудування»
 (шифр, найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Дорошенко Ю.О.

« 01 » вересня 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи

Сольона Ірина Вадимівна

(прізвище, ім'я, по батькові випускника в родовому відмінку)

1. Тема дипломної роботи «Особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії (на прикладі Малого Перещепина)»

затверджена наказом ректора від 31 серпня 2020 р., № 1263/ ст.

2. Термін виконання роботи: з 12 жовтня 2020 р. по 27 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи: літературні джерела; дисертаційний фонд; Інтернет-ресурси; опорний план місця проектування; матеріали фотофіксації місцевості та об'єктів, що розташовані поряд з об'єктом проектування; графічні матеріали та результати обстеження місця розміщення об'єкта проектування.

4. Зміст пояснювальної записки: анотації українською, англійською та російською мовами; перелік використаних термінів та скорочень; вступ; огляд використаних джерел і вибір напрямків дослідження; загальна методика та основні методи дослідження; відомості про проведені теоретичні та/або експериментальні дослідження; аналіз та узагальнення результатів дослідження; методичні рекомендації щодо застосування результатів дослідження у архітектурному проектуванні; вихідні дані для проектування; архітектурно-планувальне рішення; конструктивно-технічне рішення; використання ІКТ, САПР та BIM-технологій; охорона навколишнього середовища; охорона праці та безпека життєдіяльності; список використаних джерел; додатки (копії опублікованих праць, акти впровадження, додаткові матеріали, альбом креслень (ф. А3) – окремо).

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: 3 планшети розміром 600x840: презентація ходу наукового пошуку та його результатів; ситуаційний план, схема розміщення території об'єкта в системі міста; генеральний план (М 1:500); планувальні рішення (М 1:100, 1:200, 1:500); фасади (М 1:100, 1:200); архітектурно-конструктивні розрізи (М 1:200); наочні зображення об'єкта (перспектива чи аксонометрія); інтер'єри приміщень.

6. Календарний план-графік

№№ з/п	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Збирання вихідних матеріалів	27.09.2020 р.	
2.	Аналіз джерельної бази. Вибір напрямків дослідження. План-проспект дипломної роботи	04.10.2020 р.	
3.	Розробка теоретичної частини дипломної роботи	28.10.2020 р.	
4.	Розробка методичних рекомендацій до архітектурного проєктування за результатами дослідження	04.11.2020 р.	
5.	Виконання проєктної частини дипломної роботи	18.11.2020 р.	
6.	Написання пояснювальної записки та автореферату дипломної роботи	02.12.2020 р.	
7.	Розробка планшетної експозиції та комп'ютерної презентації. Підготовка всіх матеріалів до захисту і рецензування дипломної роботи	14.12.2020 р.	
8.	Попередній захист дипломної роботи	16.12.2020 р.	
9.	Контрольний перегляд, допуск до захисту	18.12.2020 р.	
10.	Захист дипломної роботи	22.12.2020 р.	

7. Консультанти з окремих розділів

Розділ		Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
			Завдання видав	Завдання прийняв
I	Наукова частина	К.арх., професор Буравченко Сергій Григорович		
II	Архітектурна частина	Старший викладач кафедри архітектури Хлюпін Олександр Анатолійович		
III	Конструктивна частина	Професор кафедри архітектури, д.т.н., професор Мартинов В'ячеслав Леонідович		
IV	ІКТ та ВІМ-технології	Старший викладач кафедри архітектури Гордюк Іван Васильович		
V	Охорона навколишнього середовища	Доцент кафедри екології, к.б.н., доцент Білик Тетяна Іванівна		
VI	Охорона праці та безпека життєдіяльності	Доцент кафедри цивільної та промислової безпеки, к.т.н., доцент Гулевець Вадим Дмитрович		
VII	Нормоконтроль	Старший викладач кафедри архітектури Костюченко Ольга Анатоліївна		

8. Дата видачі завдання: « 01 » вересня 2020 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Буравченко С.Г.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Сольона Ірина Вадимівна
(підпис випускника) (П.І.Б.)

АНОТАЦІЯ

Сольона І.В. Особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії (на прикладі Малого Перещепина). – Рукопис.

Дипломна робота магістра архітектури зі спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», освітньо-професійної програми «Дизайн архітектурного середовища». – Національний авіаційний університет. Київ, 2020.

Метою дослідження визначено виявлення та вивчення особливостей об'ємно-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії.

В даній роботі проведено історичний аналіз та аналіз сучасного стану музейно-туристичних комплексів в цілому, як бази для виявлення можливих сучасних напрямків подальшого їх об'ємно-просторового та функціонального розвитку, досліджено розвиток музейно-туристичної справи, проаналізовано вітчизняний та зарубіжний досвід особливостей проектування музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії, розроблено основні методи формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів, розроблено методичні рекомендації щодо особливостей формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів.

Вперше виявлено і охарактеризовано особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів. Визначено та теоретично обґрунтовано методи об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії. Вдосконалено методи та прийоми проектування музейно-туристичних комплексів у історичних місцях. Одержала подальший розвиток методика формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у пам'ятних місцях історії. Розроблено методичні рекомендації щодо формування об'ємно-

просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії та апробовано їх на практиці.

Вірність результатів дослідження підтверджена експериментальним проєктуванням, проведеним в селі Мала Перещепина Полтавської області. Результати дослідження опубліковані у 5 публікаціях, зокрема у 2 статтях у фаховому виданні із списку ВАК України та 3 тезах доповідей.

Ключові слова: музейно-туристичний комплекс, об'ємно-просторові рішення, музеєфікація, архітектурне середовище, містобудівна спадщина, туризм.

ABSTRACT

Solona I.V. Peculiarities of the formation of three-dimensional solutions of museum-tourist complexes in prominent places of history (on the example of Maly Pereshchepyn). – Manuscript.

Master's degree work in architecture in specialty 191 «Architecture and urban planning», educational and professional program «Design of architectural environment». – National Aviation University. Kiev, 2020.

The purpose of the study is to identify and study the features of space-planning solutions of museum and tourist complexes in the sights of history.

In this paper, a historical analysis and analysis of the current state of museum and tourist complexes as a whole is carried out, as a basis for identifying possible modern directions for their further volumetric-spatial and functional development, the development of museum and tourist business is investigated, domestic and foreign experience of the design features of museum and tourist complexes is analyzed complex in the sights of history, the main methods of forming volumetric-spatial solutions of museum-tourist complexes have been developed, methodological recommendations have been developed on the peculiarities of the formation of volumetric-spatial solutions of museum-tourist complexes.

For the first time, the features of the formation of volumetric-spatial solutions of museum and tourist complexes are revealed and characterized. Methods of volumetric-spatial solutions of museum-tourist complexes in places of interest in history have been determined and theoretically substantiated. Methods and techniques for designing museum and tourist complexes in historical places have been improved. The methodology for the formation of volumetric-spatial solutions of museum and tourist complexes in memorable places of history has been further developed. Methodological recommendations for the formation of volumetric-spatial solutions of museum and tourist complexes in significant places of history have been developed and tested in practice.

The correctness of the research results was confirmed by experimental design carried out in the village of Malaya Pereshchepina, Poltava region. The research results were published in 5 publications, in particular in 2 articles in a professional edition from the list of the Higher Attestation Commission of Ukraine and 3 theses of reports.

Key words: museum-tourist complex, volumetric-spatial solutions, museification, architectural environment, town-planning heritage, tourism.

АННОТАЦИЯ

Солёная И.В. Особенности формирования объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов в выдающихся местах истории (на примере Малого Перещепина). – Рукопись.

Дипломная работа магистра архитектуры по специальности 191 «Архитектура и градостроительство», образовательно-профессиональной программы «Дизайн архитектурной среды». – Национальный авиационный университет. Киев, 2020.

Целью исследования определены выявление и изучение особенностей объемно-планировочных решений музейно-туристических комплексов в достопримечательностях истории.

В данной работе проведен исторический анализ и анализ современного состояния музейно-туристических комплексов в целом, как базы для выявления возможных современных направлений дальнейшего их объемно-пространственного и функционального развития, исследовано развитие музейно-туристического дела, проанализированы отечественный и зарубежный опыт особенностей проектирования музейно-туристический комплекс в достопримечательностях истории, разработаны основные методы формирования объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов, разработаны методические рекомендации по особенностям формирования объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов.

Впервые выявлены и охарактеризованы особенности формирования объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов. Определены и теоретически обоснованы методы объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов в достопримечательных местах истории. Усовершенствованы методы и приемы проектирования музейно-туристических комплексов в исторических местах. Получили дальнейшее

развитие методика формирования объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов в памятных местах истории. Разработаны и апробированы на практике методические рекомендации по формированию объемно-пространственных решений музейно-туристических комплексов в знаменательных местах истории.

Правильность результатов исследования подтверждена экспериментальным проектированием, проведенным в селе Малая Перещепина Полтавской области. Результаты исследования опубликованы в 5 публикациях, в частности в 2 статьях в профессиональном издании из списка ВАК Украины и 3 тезисах докладов.

Ключевые слова: музейно-туристический комплекс, объемно-пространственные решения, музеефикация, архитектурная среда, градостроительный наследие, туризм.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	14
ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ТЕНДЕНЦІЇ ВИНИКНЕННЯ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ.....	22
1.1. Історичні передумови створення музейно-туристичного комплексу в с. Мала Перещепина Полтавської області.....	22
1.2. Сучасна світова практика створення музейно-туристичних комплексів.....	29
1.3. Тенденції проектування подібних музейно-туристичних комплексів.....	35
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ МАЛОГО ПЕРЕЩЕПИНА)	46
2.1. Структурно-змістовий аналіз теми і методи дослідження.....	46
2.2. Закономірності об'ємно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії.....	50
2.3. Особливості функціональної та архітектурно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів з урахуванням створення туристичних програм.....	53
Висновки до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВИХ РІШЕНЬ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ МАЛОГО ПЕРЕЩЕПИНА).....	59
3.1. Особливості містобудівної організації музейно-туристичного комплексу.....	61
3.2. Модель об'ємно-просторової організації музейно-туристичних комплексів.....	63
3.3. Рекомендації щодо об'ємно-просторових рішень музейно-	

	11
туристичних комплексів у визначних містах історії (на прикладі Малого Перещепина).....	65
Висновки до розділу 3	66
РОЗДІЛ 4. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ’ЄКТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ	68
4.1. Вихідні дані для проєктування.....	68
4.1.1. Природно-кліматичні особливості ділянки забудови.....	70
4.1.2. Геодезичні та гідрогеологічні данні.....	77
4.2. Розташування об’єкта в системі міста.....	85
4.2.1. Містобудівна ситуація.....	88
4.2.2. Генеральний план.....	90
4.3. Проєктні рішення.....	92
4.3.1. Архітектурна ідея об’єкта проєктування.....	93
4.3.2. Функціонально-планувальна організація об’єкта проєктування	94
4.3.3. Об’ємно-просторова організація об’єкта проєктування.....	96
4.3.4. Зовнішнє та внутрішнє опорядження будівлі.....	97
4.4. Протипожежні заходи.....	98
4.5. Техніко-економічні показники об’єкта проєктування.....	99
Висновки до розділу 4	99
РОЗДІЛ 5. КОНСТРУКТИВНЕ РІШЕННЯ ОБ’ЄКТА ПРОЄКТУВАННЯ	101
5.1. Загальні характеристики конструктивного рішення.....	101
5.1.1. Характеристика прийнятого конструктивного рішення.....	102
5.1.2. Фундаменти та цоколь, їх конструкції.....	104
5.1.3. Стіни та перегородки.....	106
5.1.4. Перекриття та підлоги.....	106
5.1.5. Вертикальні комунікації.....	107
5.1.6. Покрівля.....	110
5.2. Загальні характеристики технічних рішень.....	112
5.2.1. Опалення і вентиляція та їх конструктивне забезпечення.....	112
5.2.2. Водопостачання.....	115
5.2.3. Водовідведення.....	116

	12
5.2.4. Електропостачання.....	117
Висновки до розділу 5.....	119
РОЗДІЛ 6. ІКТ ТА ВІМ-МОДЕЛЬ ОБ'ЄКТА ПРОЄКТУВАННЯ.....	120
6.1. ВІМ модель-об'єкта проєктування.....	120
Висновки до розділу 6.....	123
РОЗДІЛ 7. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	125
7.1. Вплив будівництва на навколишнє середовище.....	125
7.1.1. Вплив на атмосферне повітря.....	126
7.1.2. Вплив на мікроклімат.....	126
7.1.3. Вплив на ґрунти.....	126
7.1.4. Вплив на геологічну будову.....	127
7.1.5. Вплив на біорізноманіття.....	128
7.1.6. Вплив на водне середовище.....	128
7.1.7. Вплив на поверхневі та підземні води.....	129
7.1.8. Вплив на акустичний вплив.....	129
7.1.9. Вплив на флору та фауну, охорона рослинного та тваринного світу.....	129
7.1.10. Вплив на радіаційний стан і електромагнітне забруднення.....	130
7.2. Заходи щодо охорони навколишнього середовища.....	130
Висновки до розділу 7.....	132
РОЗДІЛ 8. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ... 	134
8.1. Небезпечні та шкідливі фактори при будівництві та експлуатації будівель і споруд.....	135
8.2. Організаційні та технічні заходи по усуненню небезпечних та шкідливих чинників.....	136
8.3. Організація будівельних майданчиків, робочих ділянок і робочих місць.....	145
8.4. Забезпечення пожежної та вибухової безпеки.....	144
Висновки до розділу 8.....	146
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	147
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	150

	13
ДОДАТОК А. Копії публікацій.....	156
ДОДАТОК Б. Фотофіксація місцевості	163

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ, ТЕРМІНІВ

°С – одиниця виміру температури – Градус Цельсія

га – одиниця виміру площі – гектар

ДБН – Державні будівельні норми

м – одиниця виміру – метр

с. – село

смт. – селище міського типу

м. – місто

р-н – район

обл. – область

м² – одиниця виміру площі – метр квадратний

м³ – одиниця виміру об'єму – метр кубічний

мм – одиниця виміру – міліметр

Рис. – рисунок

REI – (межа вогнестійкості конструкції) – проміжок часу від початку вогневого впливу в умовах стандартних випробувань до настання одного з нормованих для даної конструкції граничних станів.

пн – орієнтація відносно сторін горизонту, північний напрям

пд – орієнтація відносно сторін горизонту, південний напрям

зх – орієнтація відносно сторін горизонту, західний напрям

сх – орієнтація відносно сторін горизонту, східний напрям

Архітектурне середовище – складна система взаємодії людини й середовища, яке її оточує. Вплив «фактору людини» визначив архітектуру як систему, що створює штучне середовище для життєдіяльності людини на всіх рівнях її організації.

Архітектурний ансамбль (від фр. Ensemble – цілісність, зв'язність, єдність) – «гармонійна єдність просторової композиції будівель, інженерних споруд, творів монументального живопису, скульптури і садово-паркового мистецтва». Образ архітектурного ансамблю залежить від зміни освітлення,

пори року, присутності людей.

Зелений туризм – форма короткочасного відпочинку на озелених територіях.

Історичне місто – давнє місто, в якому склалися і збереглися неповторні та характерні риси і традиції планування та забудови, відповідне культурне, історичне та архітектурне середовище, пам'ятки старовини тощо.

Маршрут – напрямок руху за розробленим «сценарієм» сприйняття, зміни візуальної інформації.

Місто – тип поселення, зазвичай значного за чисельністю та густотою населення, мешканці якого зайняті, як правило, поза сільським господарством. У багатьох країнах статус міста визначається і закріплюється законодавчо, при цьому може висуватися критерій чисельності населення.

Музейно-туристичний комплекс – багатофункціональний простір, метою створення якого є задоволення таких соціальних потреб, як: культурно-пізнавальна, культурно-дозвіллева, рекреаційна, інформативна, розважальна та житлова.

Об'ємно-просторові рішення – гармонійне поєднання головних і другорядних (допоміжних) приміщень та просторів вибраних розмірів і форми в єдину композицію.

Пам'ятки архітектури та містобудування - об'єкти архітектурної та містобудівної спадщини, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категоріями національного і місцевого значення окремі архітектурні споруди.

Рекреаційні ресурси – природні ландшафти й історико-культурні цінності, які мають потенціал для підтримки духовного та фізичного здоров'я.

Туризм – тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання із оздоровчою, пізнавальною, професійно-діловою чи іншою метою без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування.

Туристичні ресурси – унікальні природні ландшафти, матеріальні

об'єкти історико-культурної спадщини, архітектурні заповідники та етнічні осередки, визначні об'єкти сучасного будівництва та атрактивні споруди для дозвілля і розваг.

ВСТУП

Актуальність проблеми. У наш час кожне покоління поглибилось у вивчення минулого, людям стало цікаво знаходити пам'ятки минулих літ, знаходити інформацію щодо минулого свого народу, своїх звичаїв та традицій, покладаючись при цьому на матеріальні знахідки чи письмові свідчення давніх подій. Пам'ятки історичної спадщини відіграють значну роль у пізнанні історії, адже виступають свідками життя народу й еволюції його національної культури, розвивають вихованість, духовність та почуття патріотизму в суспільстві.

Українські землі багаті своїми визначними містами історії. Залишені нам пам'ятки архітектури минулих століть, становлять вагому частину багатой культурної спадщини нашої держави. Проте окрім української народної культури, наші землі можуть похизуватись і пам'ятками, що залишили інші народи. Одними з різновидів таких пам'яток є скарби, знайдені на наших землях, проте раніше вони могли належати зовсім не українському народу.

В Україні було знайдено чимало скарбів, нажаль багато з них знаходяться поза межами держави. Одним із знайдених та залишених в Україні скарбів є Перещепинський скарб – найбільша знахідка у східній Європі.

Щоб визвати більшу зацікавленість до історичних знахідок, культури та народних традицій, залучити більшу кількість туристів в такі місця доцільно організовувати туристичну діяльність та створювати музейно-туристичні комплекси у визначних місцях історії з проведенням на їх території культурно-просвітніх заходів, фестивалів, тематичних ярмарок, вистав тощо. Потреба створення музейно-туристичних комплексів потягне за собою включення місця проектування комплексу в систему туристичних маршрутів регіону, що призведе до приливу значної кількості туристів. Розвиток внутрішнього туризму є пріоритетним економічним інтересом

розвитку туристичної галузі різних регіонів, що сприятиме створенню нових робочих місць, зростанню доходів і рівня життя населення місцевих громад. Щоб музейно-туристичний комплекс функціонував і привертав значну кількість туристів постає питання у гармонійному поєднанні головних і другорядних приміщень та просторів комплексу, формуванні єдиної композиції.

Науковим обґрунтуванням та дослідженням цього напрямку займалися багато фахівців теоретиків, а саме: Т.Ф. Панченко, В.Я. Городецький, Л.Г. Руденко, М.П. Шеломов, В.І. Новікова, Р.А. Карпова, М.Т. Катернога, І. Косова, А.Я. Розен, Л.І. Скрипкіна, О.Б. Медведєва, В.І. Ревякіна, О.В. Жукова, В.П. Ієвлева, О.О. Попельницький, О.І. Ремешило-Рибчинська, М.Т. Брича та ін.

Незважаючи на проведені дослідження існує ціла низка взаємоузгоджених недостатньо вивчених питань історико-архітектурного характеру, чим актуалізується потреба продовження такого роду досліджень. Сучасні тенденції щодо створення та перспективного розвитку музейно-туристичних центрів у місцях з багатовіковою історією зумовлені потребами максимального використання історико-культурного потенціалу архітектурно-планувальної спадщини таких міст. Значні теоретичні роботи щодо дослідження пам'яток архітектури потребують наукового обґрунтування тих питань які ще недостатньо вивчені. Це насамперед стосується особливостей формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів, дизайну архітектурного середовища фестивального простору, а також місця та ролі історичного музейно-туристичного комплексу в системі туристичних маршрутів країни.

Зважаючи на сказане, має місце потреба щодо проведення наукового дослідження, спрямованого на вивчення об'ємно-просторової організації музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії та запропонувати методику вирішення цього питання. Наведеним аналізом актуалізується тема магістерської дисертації «Особливості формування

об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії (на прикладі Малого Перещепина)».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Магістерська робота виконана на кафедрі архітектури факультету Архітектури, Будівництва та Дизайну (ФАБД) НАУ у межах чинного Навчального плану підготовки майбутніх архітекторів і відповідно до плану науково-дослідних робіт (НДР) кафедри, пов'язана з науково-дослідними розробками кафедри архітектури НАУ.

Робота відповідає концепції Української академії архітектури «Національна програма розвитку української архітектури» (№ 582.94-94; 2-а редакція 2002 р.), де обґрунтована необхідність наукової розробки основних принципів створення і розвитку сучасної архітектури, та пов'язана з науково-дослідними розробками кафедри архітектури ФАБД НАУ.

Метою дослідження є виявлення особливостей формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів та розроблення методичних рекомендацій з проектування таких комплексів у визначних місцях історії.

Основні завдання дисертаційного дослідження:

- 1) Вивчити сучасний стан досліджуваної проблеми;
- 2) З'ясувати поняттєво-термінологічний апарат дослідження;
- 3) Вивчити передумови та основні фактори впливу на формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів;
- 4) Виявити та формалізувати закономірності й особливості створення музейно-туристичних комплексів, що проектуються у визначних місцях історії;
- 5) Розробити основні методи формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів;
- 6) Розробити методичні рекомендації щодо формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів;

7) Провести апробацію методичних рекомендацій у експериментальному проектуванні.

Об'єкт дослідження – музейно-туристичні комплекси у визначних місцях історії.

Предмет дослідження – об'ємно-просторові рішення музейно-туристичних комплексів.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз джерельної бази, вивчення та узагальнення одержаної інформації, вивчення і аналіз архітектурно-будівельної практики, синтез одержаної інформації, графічне моделювання.

емпіричні: спостереження, порівняльний аналіз, метод аналогій, експериментальне проектування.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження:

вперше:

– виявлено і охарактеризовано особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів;

– визначено і теоретично обґрунтовано методи об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії;

вдосконалено методи та прийоми проектування музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії;

одержали подальший розвиток методика формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено методичні рекомендації щодо формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії та апробовано їх на практиці. На основі цих рекомендацій проведено експериментальне проектування музейно-туристичного комплексу у селі Мала Перещепина, Полтавської області неподалік від місця однієї з найбільших знахідок східної Європи – Перещепинського скарбу.

Особистий внесок. Основний зміст роботи опубліковано у 5 публікаціях у співавторстві з С.Г. Буравченком, М.С. Авдєєвою та О.А. Хлюпіним. У доповідях та публікаціях були розглянуті такі результати дослідження:

- особливості музеєфікації архітектурної спадщини [50];
- особливості функціонально-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів [1];
- дизайн архітектурного середовища фестивального простору музейно-туристичного комплексу [51];
- основні фактори впливу на формування музейно-туристичних комплексів Полтавської області [49];
- концепція взаємозв'язку архітектурно-планувальної структури музейно-туристичного комплексу і організації туристичних послуг на регіональному рівні [48].

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на XX Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки» (1-3 квітня 2020 року), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Архітектура та екологія» (Київ, 16-18 листопада 2020 року).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 5 публікаціях, зокрема у 2-х статтях у фаховому виданні зі списку ВАК України та 3 тезах доповідей.

Структура і обсяг дослідження. Дисертація складається із вступу, 8 розділів, висновків за розділами, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 164 сторінки, основний текст складає 149 сторінок, містить 66 рисунків, 14 таблиць. Додатки розміщено на 9 сторінках. Список використаних джерел містить 56 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕНДЕНЦІЇ ВИНИКНЕННЯ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ

1.1. Історичні передумови створення музейно-туристичного комплексу в с. Мала Перещепина Полтавської області

Мала Перещепина – село Новосанжарського району Полтавської області. В околицях села виявлено залишки поселень пізньої бронзи, скіфських часів і черняхівської культури. У 1912 році біля села Мала Перещепина було знайдено Перещепинський скарб – найбагатший зі скарбів Східної Європи епохи Середньовіччя – вагою 75 кілограмів (25 кг золотих речей, 50 кг срібних) (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Фото предметів Перещепинського скарбу

«На початку 1980-х років німецький вчений Йоахім Вернер, а потім за ним австрійський учений Вернер Зайбт та болгарські історики й археологи, глибоко дослідивши експонати скарбу в музеї Ермітаж у Санкт-Петербурзі, прочитали написи давньогрецькою мовою на перстнях-печатках із Перещепинського скарбу та встановили, що все те багатство колись

належало Кубрату, ханові Великої Болгарії, до складу якої в VII столітті нашої ери входила й частина території сучасної України» [34].

Що стосується життя і правління Кубрата, то більшістю дослідників Кубрат вважається засновником і першим правителем племінної конфедерації, відомої за візантійськими джерелами VIII-IX століть як Велика Болгарія (Велика Болгарія). З династії Дуло. Засновник і перший правитель племінної конфедерації Велика Болгарія, що займала в VII столітті частини територій нинішньої України, Росії та Північного Кавказу.

«Конкретні роки життя та смерті Кубрата джерелами не зафіксовано, вони є приблизними. Він народився приблизно у 605 році, та з малих років виховувався при дворі візантійського імператора в Константинополі в якості заручника, у 12 років прийняв хрещення, отримав християнське виховання і був особисто відданий імператорові Іраклію I та його сім'ї. Кубрат підтримував близькі дружні відносини з візантійським імператором Іраклієм, разом з яким виріс у Константинополі. Особиста доблесть поєднувалася в ньому з широким кругозором і освіченістю. Кубрат, об'єднавши болгарські племена в азово-причорноморських степах, близько 636 м вигнав аварські гарнізони за межі своїх кочовищ, уклав союз з імператором і позбавив своїх одноплемінників від аварів» [34].

У 632 році Кубрат об'єднав під своєю владою кілька болгарських племен і домогся незалежності від аварів. В сучасній історіографії створене ним об'єднання називається Велика Болгарія. Столицею держави стало місто Фанагорія [34].

У 635 році Кубрат одружився з дочкою багатого грека Євдокії. Від імператора Візантії Іраклія Кубрат отримав сан патриція. Близько 634-641 років він уклав з імператором дружній союз [34].

Існує легенда, що перед смертю Кубрат зібрав усіх синів перед собою. Він дав стрілу старшому Батбаяну (Баяну) і попросив зламати її. Баян з легкістю це зробив. Потім він вручив йому пучок стріл і велів знову зламати їх. Як не намагався Баян – це йому не вдалося. Хан Кубрат сказав синам, що

якщо вони будуть дружніми та єдиними після його смерті, як пучок стріл, то перемогти їх нікому не вдасться, а якщо роз'єднаються, то їх «зламають» так само, як стрілу, зламану Батбаяном (рис. 1.2.) [34].

Рис. 1.2. Картина. Хан Кубрат зібрав своїх синів

Однак перевага хазар була такою великою, що розділ Великої Болгарії був вирішений наперед. Кубрат помер в 665 році, а наступ хазар почався ще до його смерті. Після смерті сини Кубрата не виповнили заповіт батька, і кожен зі своїм племенем обрав свій шлях. Велика Болгарія була розгромлена хозарами.

Кубрат вважається однією з найбільш значущих постатей в болгарській історії. Це людина, яка об'єднала розрізнені племена, і дав поштовх майбутній болгарській державності на Дунаї та Волзі. Могила Кубрата була знайдена на території України, поблизу села Мала Перещепина Полтавської області в 1912 році – Перещепинський скарб візантійських, древнеболгарських, перських і аварських цінностей (засновника Великої Болгарії – хана Кубрата) [34].

Подальша доля синів Кубрата має дуже цікаву історію. Літописець Феофан Сповідник та деякі інші джерела оповідають, що Кубрат мав 5 синів.

На рис. 1.3. приведена карта розпаду Великої Болгарії та переселення болгар.

Старшого сина звали Батбаян. Він залишився у Великій Болгарії, виконавши заповіт батька, але після відходу своїх братів з окремими

племенами не зміг стримати натиск хазар і був підкорений ними, зобов'язавшись платити їм данину.

На сході, «поруч з ним, на протилежному березі проти течії Дону, оселився наступний за старшинством син Кубрата – Котраг з племенем котрагів (кутрігури). Можливо, саме ці дві частини болгар стали пізніше відомі в Середньому Поволжі, де виникла згодом держава Волзька Болгарія» [34].

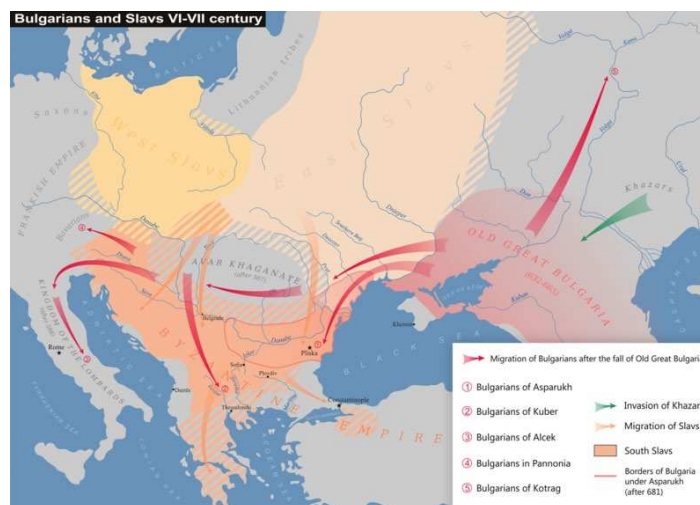

Рис. 1.3. Карта розпаду Великої Болгарії та переселення болгар

«Третій син Аспарух очолював плем'я оногондурів. У спадок він отримує західну частину Великої Болгарії в північно-західній частині чорноморського узбережжя. З лівого берега річки Дунай починає вторгнення в Південну Добруджу і Мезію. Уклавши союз з місцевими слов'янськими племенами, веде успішну війну з Візантією і після впевненої перемоги над імператором Костянтином IV створює державу Болгарія» [34].

Четвертий син Кубрата – Кубер (або Кувер) – правитель північно-західної частини Великої Болгарії (Паннонія та Добруджа). За словами Феофана Сповідника: «Скоряючись кагану аварського, залишився з народом своїм у Паннонії аварській» [34].

Всі відомості про Кубера містяться в агіографічному збірнику про чудеса св. Димитрія Солунського. Кубер оселився в Аварському каганаті та

спробував підняти повстання проти аварського панування і підкорити своїй владі Паннонію. Але, здобувши поразку, згодом він рушив на південь і оселився на території сучасної Македонії, підкоряючись Візантії [34].

Серед пам'ятника «Мадарський вершник», побудованого на початку VIII століття, є слова Тервела: «Але мої дядьки не повірили безносому імператору і пішли в свої селища». Ці події треба віднести приблизно до 704 року, коли Юстиніан II намагався повернути владу, звертаючись за допомогою до Тервелом. Судячи з написів, він просив також допомоги болгар, які пішли з Великої Болгарії під проводом четвертого сина Кубрата» [34].

П'ятий, наймолодший син Кубрата, за словами Феофана Сповідника: «Інший, прийшовши в Пентаполіс при Равенні, підкорився царям християнським» [34].

Він оселився на території сучасної Італії в державі лангобардів. На даний час історики припускають, що молодшого п'ятого сина Кубрата звали Альцек. Відомості про нього містяться в хроніці Фредегара. Історик Павло Диякон присвятив цілий параграф історії переселення болгар в район Беневента: під проводом вождя Альцека болгари прийшли в Італію до Грімоальдо (662-671 рр.), який відправив їх до свого сина Ромуальда в Беневент, де вони й осіли в Сепіно, Бовіані та Інзерні. З 1987 року в зазначених районах Італії виявлено некрополі болгар [34].

Як бачимо, с. Мала Перещепина має визначну історію та є ідеальним місцем для створення музейно-туристичного комплексу, осередку болгарської культури. Насьогодні болгарські общини зацікавлені створенням подібного комплексу, який буде грати ефективну містоутворюючу роль для села. Це створить надійне туристичне підґрунтя для залучення значної кількості вітчизняних та зарубіжних відвідувачів, тим самим виведе с. Мала Перещепина на новий рівень та займе гідне місце в туристичних маршрутах краю.

Болгари в Україні. «За даними перепису 1989 року в Україні налічувалось 233,8 тисяч болгар, за переписом 2001 року – 204,6 тисяч. Більшість з них живе у західних районах Одеської і надазовських землях Запорізької областей. Етнічно мішані болгарські села є у Кіровоградській і Миколаївській областях» [34]. На рис. 1.4. зображено ореали розселення болгар на українських землях.

«На початку 20-х років XVIII століття значна частина болгар входила до гусарських полків, сформованих із балканських вихідців, зокрема Сербського полку, який входив до Київського гарнізону. Після успішної участі у війнах з Османською імперією частина їх, переважно офіцери, які прийняли російське підданство, була поселена поблизу Бахмута» [34].

У 1752 році з'явилися компактні поселення болгар у долині річок Вись і Синюха – села Ольшанка, Добре та інші Бобринецького повіту Херсонської губернії. Вони входили до складу Бузького козацького війська, так званої Новосербії, а потім військових поселень Північного Причорномор'я.

Після царського маніфесту від 22 липня 1763 року із закликом до чужинців селитися в Росії невелика група болгар осіла під Києвом на землях Києво-Братського монастиря і на Чернігівщині. Так звані ніжинські «греки» переважно були болгарами, носіями православної (грецької) релігії. Вперше їх запросив до Ніжина у 1657 році Богдан Хмельницький і надав значні привілеї. У другій половині XVII століття вони утворили колонію – «Ніжинське купецьке грецьке братство» (засновник Христофор Дмитрієв), в майбутньому «грецький магістрат», який проіснував до 1873 року.

Наприкінці XVIII – перших десятиліттях XIX століття під час російсько-турецьких війн болгари масово переселялися у Російську імперію, рятуючись від османських репресій щодо християнського населення. Вони заснували великі поселення у південній Бессарабії з центром у Болграді, в Одеському повіті, Криму і в передмісті Миколаєва (село Тирнівка). Значна кількість болгар до 90-х років XVIII століття увійшла до Бузького козацького війська і була розселена в околицях Бобринця і Вознесенська.

Інтенсивній колонізації болгар сприяло надання їм колоністських прав і різного роду заохочувальних заходів, особливо напередодні російсько-турецької війни 1787-1791 років. У 1809-1832 роках тільки на півдні Бессарабії було засновано 36 поселень. Переселення в першій половині XIX століття відбулося із різних регіонів Болгарії і охопило кілька етапів:

– з переселенців 1801-1805 років більшість становили східні фракійці – вихідці із південно-східної Болгарії. Вони поселилися на північ від Одеси (сучасні села Знам'янка, Великий Буялик, Кубанка, Іванове Лиманського району та інші);

– у 1806-1812 роках переселення відбувалося передусім з північно-східної Болгарії, а також із району східної Стара-Планіни (так звані «туканці», мешканці сіл Нагірне, Владичень, Городнє, Баннівка, Кам'янка та інших) у Прутсько-Дністровському межиріччі;

– наймасовіша хвиля болгарської еміграції 1828-1834 років відбулася за рахунок переселенців із округів Сливен, Ямбол і деяких районів Фракії [34].

Рис. 1.4. Ореали розселення болгар на українських землях

1.2. Сучасна світова практика створення музейно-туристичних комплексів

Сучасний стан музейно-туристичної справи в Україні перебуває в занедбаному стані. Це пов'язано з об'єктивним становищем вітчизняного стану музейно-туристичних комплексів, відсутністю достатніх ресурсів для функціонування вже існуючих закладів подібного типу. Створення та розвиток музейно-туристичної справи значно покращить соціальний та історико-культурний чинники регіону, забезпечить економічну та демографічну стабільність, оскільки галузь створить додаткові робочі місця, особливо це актуально для сільських поселень.

Зараз досить швидко змінюється навколишнє середовище, з'являються нові форми, що розвивають музейно-туристичну мережу. Найголовнішим завданням виступає пошук шляхів швидкого реагування на ці зміни.

У світі, який постійно змінюється, музейно-туристичні комплекси переживають істотні метаморфози в своїй діяльності. Музейно-туристичне функціонування набуває все більшого соціокультурного значення: підвищується рольове значення комплексу в організації дозвілля, в освітніх процесах, у збереженні й інтерпретації історичної та культурної спадщини, в інших досить складних процесах соціального розвитку. Сучасні музейно-туристичні комплекси виступають центрами освіти, комунікації, культурної інформації, творчих ноу-хау та набувають іншої форми та змісту.

У сучасному світі «традиції як культурне явище, як спосіб життя, організації сьогодення і майбутнього значною мірою втрачають своє значення. Минуле стає важливим фактором розвитку самопізнання людства. Цінність минулого дуже значна для стабільного сьогодення та перспективного майбутнього. Сьогодні втрачаються стійкі зв'язки між різними культурами, розвивається відчуженість між представниками різних народів, соціальних верств і груп, що може приводити до міжкультурних конфліктів. Однією з причин гальмування цивільного розвитку може стати

зниження суспільної культурно-нормативної бази. Для народу важливим є формування ставлення до традицій та цінностей, а це головним чином відбувається через трансляцію культурного досвіду між поколіннями. Музейно-туристичні комплекси стали механізмом, що повинен задовольняти ці суспільні й індивідуальні потреби» [30].

Питання вивчення музейних комплексів, «як соціокультурний феномен висвітлювались в працях Є.М. Акулич, М.Б. Гнедовського, Л.С. Іменової. Так Є.М. Акулич виявляє взаємодію музейного комплексу із суспільством представляючи музей, як засіб міжкультурної комунікації регіональних культурних процесах. Важливим у його праці є те, що він визначив і сформував концепцію створення моделі розвитку і місії музею в ХХІ столітті» [2, с. 70-147]. М.Б. Гнедовський виявляє, що «музейний комплекс відіграє важливу роль в організації дозвілля населення, а всі функції комплексу перебувають у тісній взаємозалежності одна від іншої» [11, с. 203-204]. Л.С. Іменова аналізує та виявляє баланс традицій та інновацій в сучасних музейних комплексах [27, с. 35].

Наукові діячі, які досліджують музейно-туристичну справу з кінця ХХ століття займаються розробкою підходів та інноваційних технологій, пошуком шляхів збереження традицій та культурної спадщини, що забезпечують перспективний розвиток музейно-туристичних комплексів в постійно трансформуючому сучасному середовищі.

Музейно-туристичні комплекси ХХІ століття повинні відобразити зміни в процесах, що відбуваються у сучасному суспільстві, традиції власної культурної спадщини через інтерактивні сучасні методи подання інформації.

Створення міжнародних організацій, що об'єднують працівників музейної сфери з їх ідеями та прагненням удосконалювати музейну справу, стало глобалізуючим чинником з позитивними наслідками у музейно-туристичній сфері.

Першим професійним об'єднанням у цьому напрямку стала Міжнародна музейна служба, заснована в 1925 році у структурі Ліги Націй.

До головних завдань ІМО відносилися: «налагодження зв'язків і контактів між музеями світу, підготовка і проведення міжнародних форумів, вироблення єдиних стандартів» [54, с. 438].

«З метою узагальнення та передачі досвіду фахівцями всього світу у 1946 році в Парижі було засновано Міжнародну раду музеїв (International Council of Museums – ІКОМ), яка приєдналася до ЮНЕСКО. Головним напрямком діяльності ЮНЕСКО стало формування законодавчої бази регулювання міжнародних відносин зі збереження світової культурної спадщини. Результатом активної міжнародної діяльності у цьому напрямку стало ухвалення таких документів, як «Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту» (1954), «Конвенція про заходи, направлені на заборону і попередження незаконного ввезення, вивозу і передачі прав власності на культурні цінності» (1970)» [46].

«Щоб скоординувати зусилля та підвищити стандарти збереження культурних цінностей за сприяння ЮНЕСКО в 1959 році у Римі було створено Міжнародний науково-дослідний центр з консервації та реставрації культурних цінностей (Римський центр)» [54, с. 444].

Останніми роками все більше розповсюджується погляд на музей, як на найважливіший ресурс розвитку території. «У світовій практиці ХХ століття значної популярності набули музейно-туристичні комплекси просто неба. У подібних музейно-туристичних комплексах відкритого типу експонати починають сприйматись набагато ширше, несуть значне символічне та змістове навантаження, утворений комплекс стає своєрідним історичним документом конкретного місця, його культури, історії і навколишнього середовища» [46].

Відбувається значне розширення музейно-освітньої функції шляхом створення інтерактивних експозицій, що передбачають ознайомлення з простором музею, замість пасивного споглядання експонатів, відвідувачі самі можуть стати частиною експозиції та прийняти участь у ній.

Інформаційні технології стають важливим зручним засобом інтеграції музейних комплексів по всьому світу, шляхом створення віртуальних онлайн експозицій. Сьогодні в Україні декілька сотень музеїв створюють подібні експозиції в мережі Інтернет, серед них експозиції Національного музею «Чорнобиль», Музею писанкового розпису в Коломиї, Музею історії Острозької академії, Історико-меморіального музею М. Грушевського, Музею Уласа Самчука, Музею Гетьманства, Музею волинської ікони, Музею історії та культури євреїв Буковини, Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, Музею скла у Львові та ін.

«Один з найбільших українських культурологічних ресурсів в мережі Інтернет під назвою «Пам'ятки України», що діє сьогодні під назвою «Українська спадщина», присвячений питанням культури, історії, архітектури, мистецтва та ін. Каталог «Ресурси Українського Інтернету», де можна не тільки знайти необхідну інформацію, але і розмістити дані про ваш сайт» [46]. «Офіційний сайт Фундації «Культурна спадщина України» містить віртуальний музей історії трипільської культури, виставку експонатів музею. Сайт «Україна – Русь» присвячений історії Русі, України і містить у собі сучасні дослідження з історії України, географічні карти, історію розвитку грошей на Русі та ін.» [46].

«Українська музейно-туристична справа знаходиться на шляху пізнання та впровадження інтеграційних процесів та інтерактивних технологій. Подібний європейський досвід є важливим для вітчизняних фахівців даної галузі. Прикладами подібних інтеграцій у європейській практиці є в італійському Туріні Музей Європи, який відходить від традиційних принципів роботи, тут переважають функції зберігання зі створенням умови для комунікації, що перетворює його в інформаційний центр з мультимедіа-пропозиціями. Традиційна колекція Музею італійського руху за об'єднання в ХІХ ст. стала основою нового спільного для європейських музеїв проекту Музею європейських визвольних рухів за об'єднання» [27, с. 36], [46].

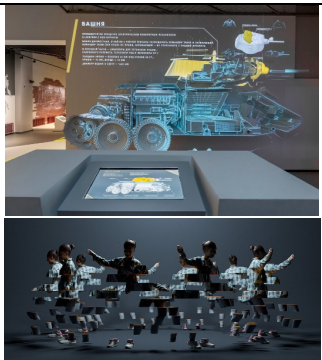

Тенденції до трансформації також проявляється в музеї етнографії в Берліні. У Франції основою для загальноєвропейського народного музею став Паризький музей народних мистецтв і традицій.

«На сучасному етапі створення музейно-туристичної справи завдання збереження власної традиційної та соціокультурної спадщини й інтеграція новітніх технологій стоїть перед кожною з країн. Тому для музейно-туристичних комплексів перспективним стає інтерпретації нових технологічних тенденцій в рамках всесвітньої глобалізації. Музейно-туристичні комплекси повинні відігравати визначну роль у розвитку нової свідомості сучасної людини. Історичний розвиток конкретно взятого народу є невід'ємною частиною світової історії. Тому завданням музейно-туристичних комплексів є не тільки висвітлення чужої культури, а відкриття власної, але в контексті розвитку світової» [46]. Застосування інноваційних технологій в сучасних музейно-туристичних комплексах представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Застосування інноваційних технологій в сучасних музейно-туристичних комплексах

Назва	Опис	Вигляд
1	2	3
Віртуальні тури	Екскурсія доступна з будь-якої точки земної кулі. Все, що потрібно користувачеві, - це вихід в Інтернет, веб-камера і мікрофон	
3D-технології	Використовуються для «оживлення» експонатів, які були піддані томографічному скануванню та відображені на спеціальному інтерактивному столі. Деталізована цифрова модель дозволяє відвідувачам пошарово вивчати вміст експозиції. До подібних експонатів можна доторкнутися	

1	2	3
Цифрові виставки	Великі, на всю стіну, сенсорні екрани, що дозволяє одночасно ознайомитися з зборами музею кільком людям	
Інформаційні кіоски	Сенсорний дисплей з комп'ютером максимально швидко видає необхідну довідкову інформацію про музеї і його колекції	
Комп'ютерні технології	Ефект повного занурення, аудіо- і відеоряд дозволяє відвідувачам опинитися в таверні, синагозі, школі, побачити з вікна віртуального трамвая панораму міста і вулиці минулого століття, почути промову, національну музику і багато іншого	
Панорамні проекції	Об'ємом створюється відчуття реального перебування в конкретному місці.	
Інтерактивні експонати	Наприклад, інтерактивний глобус - копія Землі, якою вона виглядає з космосу. Спеціальна програма в режимі онлайн відтворює рух атмосферних мас, океанів і континентів, зміна клімату та багато іншого.	
«Розумні» предмети	Наприклад, «розумна» лупа дозволяє максимально наблизити твір мистецтва і розглянути його в найдрібніших подробицях.	
Мобільні додатки	Барвисті фотографії та довідковий опис експозиції, що завантажені у певну програму на гаджеті.	
Інтерактивні дисплеї і столи	Дозволяють відвідувачеві самостійно вибирати контент для проглядання або прослуховування певного виду творчості, представленого на заході.	

1	2	3
Анімовані макети	Дозволяють побачити експонати на площині в русі та об'ємі.	
«Живі» етикетки	Невеликі цифрові панелі розміром з долоню чи більші, що транслюють інформацію з флеш-носія. Етикетки динамічні - показують не тільки фотографії, але і короткі відеофрагменти.	

1.3. Тенденції проєктування подібних музейно-туристичних комплексів

Насьогодні одним з найбільш прибуткових видів бізнесу у світі, який за ефективністю інвестиційних вкладень, можна порівняти з нафтовидобувною промисловістю та автомобілебудуванням є туристичний.

За підрахованими даними «на туризм припадає 7% загального обсягу інвестицій, 11% споживчих витрат, 5% усіх ринкових надходжень і третя частина світової торгівлі послугами. Туризм забезпечує близько 10% світового валового національного продукту» [24].

Кожна країна світу пишається історичним минулим та культурною спадщиною і Україна не виняток. Усі багатства нашого краю дають можливість розвивати український туризм на світовому рівні, однак для того, щоб туризм нашої Батьківщини приносив більш позитивний ефект, він вимагає постійного розвитку, удосконалення та змін.

«Аналіз та дослідження споживачів, виявлення основних мотивів придбання послуг та аналіз їх поведінки є важливим елементом розвитку туристичної галузі та може скоординувати на вірний шлях до розвитку музейно-туристичної справи країни» [29, с. 43].

В таблиці 1.2. приведено приклади зарубіжного та вітчизняного досвіду проєктування об'єктів музейно-туристичної сфери, які достатньо успішно функціонують в туристичній інфраструктурі свого регіону.

Таблиця 1.2

**Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду проектування об'єктів
музейно-туристичної сфери**

Назва	Фотофіксація	Місце знаходження	Характеристика об'єкта
1	2	3	4
Зарубіжний досвід			
<p>1. Музейно-туристичний комплекс «Завод-Сузун. Монетний двір»</p>		<p>Село Сузун, Новосибирська область, Росія</p>	<p>Один з найстаріших музеїв Новосибірської області, який був організований на громадських засадах 19 листопада 1967 року. 9 червня 1979 року відбулося офіційне відкриття Сузунського краєзнавчого музею. За роки існування музею були зібрані багатопланові цікаві колекції.</p> <p>По праву унікальна – нумізматична колекція Сузунського музею. Частиною колекції є монети Сузунського монетного двору – єдиного центру за Уралом, де чеканили сибірські, а потім і загальноросійські монети. У 2012-2013 рр. фонди поповнилися предметами, виявленими в результаті археологічних розкопок на місці монетного двору (вирубки, заготовівлі, відбитки).</p> <p>Друга за значимістю колекція – це зібрання ікон місцевих іконописців, оскільки Сузун був одним із центрів народного іконопису.</p> <p>Багата науково-природна колекція, яка налічує понад 130 кісткових останків древніх тварин мамонтової фауни.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
<p>2. Культурно-розважальний центр «Сарай-Бату»</p>		<p>Харабалінський район, Астраханська область, Росія</p>	<p>Декорації будувалися дуже скрупульозно, за старовинними технологіями, відтворювалися всі деталі та декоративні елементи. «Місто» складається з кількох вулиць. Тут є палац хана, головні різьблені ворота, лавки торговців і міська площа. Робочі навіть повторили систему водопроводів, яка існувала в Золотій Орді: на превеликому колесі були прив'язані глечики, які наповнювалися річковою водою в міру руху колеса.</p> <p>Коли зйомки закінчилися, було вирішено не зносити декорації, а перетворити в культурно-розважальний центр. Вже через рік він перетворився в повноцінний популярний комплекс, куди приїжджають туристи з усієї країни. Екскурсоводи проводять гостей вулицями древнього міста, розповідають історію Золотої Орди та «богохранимого Палацу». У місцевих ресторанах готують національні монгольські страви, а у свята проводять військово-історичні реконструкції та концерти. Комплекс дозволяє здійснити захоплюючу подорож в часі, побачивши на власні очі реальні останки стародавнього міста та чудово виконану реконструкцію.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
3. Музейно-туристичний комплекс «Місто майстрів»		Місто Городец, Нижегородська область, Росія	<p>Казково різьблене «Місто майстрів» спроектоване в душі російського дерев'яного зодчества. Усередині величезного терема можна знайти майже все, чим багата Нижегородська земля, від Городоцького розпису до гончарних виробів. «Місто майстрів» розкривається, як матрешка, кімната за кімнатою, і кожне приміщення присвячено певному ремеслу: гончарство, плетіння кошиків, ліплення свистків, розпис іграшок, різьблення по дереву та багато іншого. У видаленні від основної будівлі комплексу та від історичного центру Городця розташовується Виставковий зал, який теж відноситься до «Міста майстрів» та працює в Городці з 1992 року. Тут влаштовують тимчасові виставки фотографії, образотворчого й декоративно-прикладного мистецтва. При Виставковому залі відкрита творча майстерня «Параскева».</p>
4. Музейний комплекс «Девлет-Сарай»		Населений пункт Салачик (Старосілля) на околиці Бахчисарая, Крим	<p>До комплексу при зведенні входив ханський палац. З плином часу від нього залишився лише фундамент і духовна школа Зинджирли медресе, відома також як «медресе з ланцюгом». Також до комплексу входила соборна мечеть (до наших днів не збереглася), палац правосуддя, розкішно прикрашений мавзолей тюрбе династії (в усипальниці ховалися тільки члени сім'ї кримських ханів).</p> <p>На території Девлет-Сарая діє історико-культурний музей «Ларішес» (був відкритий в 2011 році), в стінах якого представлено воістину унікальне зібрання старовинних манускриптів і книг того періоду, різні карти, літографії та гравюри. Крім історико-культурної спадщини, в музеї можна побачити картини сучасних кримських художників.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
5. Музейний комплекс Еренхоф		Дюссельдорф, Німеччина	<p>Головна прикраса берегів Рейну – це Еренхоф, що є своєрідним порталом в світ, де панує мистецтво. Це музейний комплекс, побудований в 20-ті роки минулого століття, складається з декількох будівель і залів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Палац мистецтв; – історико-краєзнавча виставка; – галерея сучасного мистецтва; – концертна зала Tonhalle; – арт-кафе. <p>Архітектурний ансамбль виконаний у формі підкови, всередині якої розташовується розкішний фонтан і сучасні скульптури, найвизначнішою з яких є величезний носоріг. У центрі композиції фонтану – грецький бог Тритон, схлестнувся в смертельному двобої з жахливою рибою. На даху в центрі композиції встановлена статуя Аврори – робота скандального Арно Брекера, який був особистим скульптором Гітлера.</p>
6. Музей «Тірпіц»		Блаванд, Данія	<p>Архітектурне бюро Бьярке Ингельса BIG завершило роботу над новим музеєм Другої світової війни в датському Блаванде. Новий музей площею 2800 м² практично невидимий – його простір вбудований в землю. У конструкції музею використані прості місцеві матеріали: монолітний бетон, дерево і скло. Зверху вся конструкція прикрита піском, крізь який проростає трава.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
7. Музей «Save Biesbosch Museum»		Національний парк де Бісбош, Нідерланди	<p>Студія Марко Вермеулен перетворила старий музей у Національному парку Бісбош у сучасний, екологічний музей з гексагональними павільйонами та трав'яним дахом, та з великою кількістю нових технологій.</p> <p>Гексагональна структура оригінальних музейних павільйонів збереглася, до південно-західної сторони будівлі додано нове крило площею 1000 квадратних метрів. У приміщенні великої площі розміщено органічний ресторан, а також галерею для тимчасових виставок. У існуючій структурі розміщені постійні виставки, бібліотека, багатоцільовий театр, входна зона та музейний магазин. Павільйони вкриті дахом із трави. Цей балдахін з трав'яним покриттям призначений для додання екологічної цінності. Рослини, тварини та скульптури видно з даху, що робить острів Музей Бісбоша унікальним прикладом ландшафтної архітектури.</p>
8. Музейний комплекс Європи Музеумсквартъє		Відень, Австрія	<p>Найбільший музейний комплекс Європи – Музеумсквартъє (площа 60 тис м²), перебудований з військових казарм у самому центрі Відня.</p> <p>Тут у літній період відчиняють двері Центр Архітектури, Центр Культури і Мистецтва, Зала Мистецтв Відня, Музей Сучасного Мистецтва, Музей Леопольда, дитячий Музей Зум, маса художніх і музичних експозицій.</p> <p>Музей Зум – найбільший дитячий інтерактивний музей Zoom, визнаний кращим дитячим музеєм Європи Він розділений на декілька зон: Zoom Океан – для малюків до 6 років, для дітей від 3 до 12 років – Zoom Studio, Zoom Exhibition – для всіх, хто хоче щось зліпити своїми руками, а Zoom Animated Film Studio – для школярів.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
<p>9. Міжнародний центр печерного мистецтва (Centre International d'Art Parietal)</p>		<p>м. Монтіньяк, Франція</p>	<p>Центр інтерпретації, який пропонує найсучаснішу експериментальну історію розповідей у поєднанні з відвідуванням печер, Lascaux IV пропонує відвідувачам можливість відкрити для себе печери унікальним способом, що розкриває почуття дива та таємниці, ніби відвідувачі, теж були першою групою авантюристів, які натрапили на печерні картини. Новий музей печер розташований на перетині двох унікальних ландшафтів, між густо лісистим, захищеним схилом пагорба та сільськогосподарською долиною Везер.</p> <p>Форма музею має монолітний, тверезий вираз, говорячи про навколишню природу та масивні скельні утворення, закладені на пагорбі, навколо нього розгортається новий громадський, сільськогосподарський ландшафт.</p> <p>Центр пропонує інтерактивні виставки для вивчення багатой історії долини Везера та печерні картини. Інсталяції покращуються цифровим досвідом навчання, використовуючи нові технологічні пристрої та інтерактивні екрани, щоб відкрити відвідувачам висновки останніх досліджень експертних істориків та археологів.</p>
<p>10. Музей – Будинок Даскалова</p>		<p>Трявна, Болгарія</p>	<p>Будинок Даскалова – один з найкрасивіших будинків епохи раннього Болгарського Відродження, що зберігся до наших днів і є справжньою прикрасою старовинного болгарського міста Трявна, розташованого в центральній частині Болгарії. Будинок Даскалова – єдиний в Болгарії музей художнього різьблення по дереву.</p> <p>Цей красивий будинок був побудований болгарським купцем, який торгував рожевим маслом, Христо Даскаловим для своїх синів у 1804-1808 роках. Будинок, що складається з двох окремих приміщень, з'єднаних верандою, стоїть в оточенні чарівного саду. До наших днів збереглися унікальні різьблені стелі в формі Сонця, створені трявненськими майстрами Димитрієм Ошанцем і його учнем Іваном Бочуковцем.</p>

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
			
Вітчизняний досвід			
<p>11. Меморіально-туристичний комплекс на Хортиці – «Скіфській Стан»</p>		<p>Острів Хортиця, Запорізька область, Україна</p>	<p>Музей під відкритим небом, розташований на найвищій точці острова Хортиця. Тут, на території п'ятої курганної групи, були реконструйовані курганні насипи, з яких три вціліли до наших часів ще з тих пір, коли були насипані. Ці кургани – ровісники єгипетських пірамід. Крім трьох уцілілих насипів було відновлено ще три зруйнованих кургану, і створено п'ять штучних насипів з метою реконструкції зовнішнього вигляду курганних груп давнини. Тут зібрана велика кількість історичних пам'яток наших предків з території практично всієї Запорізької області. Серед них – кам'яні скульптури («баби»), антропоморфні стели, козацькі хрести, жорна, похоронні кам'яні ящики. У північній частині комплексу розташований унікальний музей кам'яних скульптур – лапідарій. Тут, під відкритим небом, зібрані воедино кам'яні пам'ятки історії різних епох – кіммерійські, скіфські, половецькі кам'яні скульптури і їх фрагменти, ступи, гармани, зернотерки, жорна, кам'яні корита, шляхові та воротні стовпи, кам'яні хрести різних епох, і багато іншого.</p>

Закінчення табл. 1.2

1	2	3	4
<p>12. Музейно-туристичний комплекс-заповідник «Гетьманська столиця»</p>		<p>Місто Батурин, Чернігівська область, Україна</p>	<p>Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» в Батурині – це 42 об'єкти культурної спадщини. Найцікавішими з них є: Палац Кирила Розумовського; Цитадель Батуринської фортеці. Це архітектурно-меморіальний комплекс, який ілюструє вид найбільш укріпленої частини міської фортеці 1669-1708 років. Саме тут височіє пам'ятний знак жертвам Батуринської трагедії, загиблих в 1708 році. Воскресенська церква. Усипальниця Кирила Розумовського – останнього гетьмана України. Будинок генерального судді Василя Кочубея. Жіночий Ніколо-Крупицький монастир. Музей археології. Могила Петра Прокоповича – бджоляра, винахідника рамкового вулика.</p>
<p>13. Музейно-етнографічний комплекс «Дикий хутір»</p>		<p>Село Буда, Черкаська область, Україна</p>	<p>У склад комплексу входить ресторан, готель та рекреаційна територія. Комплекс розташований поруч з легендарним дубом Залізняка – з одного боку, церквою Петра Калнишевського – з іншого, в самому серці Холодного Яру. Зупинившись в «Дикому хуторі» в Буді, опиняєшся в такій автентичній і бойовій, а головне – справжній Україні, якій, може, ніколи й не бачив. Увесь маєток оформлено в національному стилі.</p>

Аналізуючи приведені в таблиці об'єкти можна зробити висновок, що вони є досить цікавими та успішними представниками музейно-туристичної сфери регіонів, в яких споруджені. «На базі цього можна виділити основні особливості сучасного актуального музейно-туристичного комплексу:

- сайт музею та віртуальні експозиції;
- безкоштовний інтернет, навіть в просторах під відкритим небом, є дуже важливою складовою сучасності;
- відвідувач повинен мати можливість ознайомитись із здобутками музейного комплексу будь-яким зручним способом (самостійно, з гідом, з аудіо гідом, з туром тощо), на міжнародних мовах;
- дозвіл на фото та відеозйомку (у світі вже давно відмовились від цієї заборони);
- використання AR-технологій (багато експонатів неможливо зустріти в звичайному житті, а за допомогою смартфонів і технології AR глядачі бачать короткі відео із історичними персонажами);
- інтригуюча експозиція (експозиція повинна тримати в напрузі, інтригувати, вести за собою);
- інфраструктура повинна бути орієнтована на відвідувача (кожен повинен мати можливість відпочити, перекусити не прикладаючи великих зусиль для пошуку відповідного місця);
- створення сувенірних крамниць на території комплексу (кожен відвідувач хоче купити якусь пам'ятну згадку про місце, яке відвідав)» [55].

Висновки до розділу 1

Для виявлення меж дослідження був проведений аналіз сучасної світової практики створення музейно-туристичних комплексів. Виявлено історичні передумови створення подібних об'єктів. Доведено актуальність зведення музейно-туристичного комплексу, а саме в с. Мала Перещепина Полтавської області.

Незважаючи на проведення чисельних досліджень з даної теми, існує ціла низка взаємоузгоджених недостатньо вивчених питань, чим актуалізується потреба продовження такого роду досліджень.

Сказане стосується організації та проведення комплексних досліджень музейно-туристичних комплексів, спрямованих на вивчення об'ємно-просторових, композиційних, планувальних особливостей проектування, виділення туристичних маршрутів, а також на визначення ролі та місця музейно-туристичного комплексу у загальному контексті туристичної інфраструктури регіону.

РОЗДІЛ 2

ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МУЗЕЙНО- ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ МАЛОГО ПЕРЕЩЕПИНА)

2.1. Структурно-змістовий аналіз теми і методи дослідження

Проведено пошукове дослідження, щоб сформуванати поняттєво-термінологічний апарат дисертаційної роботи. Дослідження засноване на аналізі теми магістерської дисертації, що дає можливість конкретизувати змістове наповнення роботи та уникнути розгляду сторонніх питань.

У результаті проведеного аналізу теми магістерської роботи побудовано ієрархічну схему структурно-змістового аналізу теми дослідження (рис. 2.1.), на базі якої сформовано поняттєво-термінологічний апарат дослідження. У схемі виділено порядок дослідження основних питань роботи та їх взаємозв'язок.

Рис. 2.1. Схема структурно-змістового аналізу теми магістерської дисертації

Музейно-туристичний комплекс – це багатофункціональна споруда або група споруд, яка поєднує в собі систему приміщень різного функціонального призначення для реалізації основної (фондової, науково-дослідної,

експозиційної) та додаткової (освітньої, виховної, розважальної та ін.) діяльності музею, і об'єднана єдиним комунікаційним простором.

Особливість – характерна риса, ознака, властивість покладена в основу створення або здійснення чого-небудь.

Тип – зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, понять, явищ.

Функціонально-планувальна структура – взаєморозміщення та взаємозв'язок складових частин цілого в залежності від функціональної спрямованості, діяльності, призначення та відповідно до певного плану.

Композиція – будова, структура, розташування та взаємний зв'язок складових частин об'єктів.

Історична спадщина – важливі для історії, що увійшли в історію та мають історичну цінність явища культури, науки, побуту і т. ін., що залишилися від попередніх часів, які існували у дійсності, невигадані.

Історичне місто – «частина населеного місця, що зберегла старовинний вигляд, розпланування та форму забудови, типові для певних культур та періодів розвитку.

Музесфікація – це певна діяльність, що намагається фізично або концептуально виділити будь-що з природного чи культурного середовища і надати йому музейний статус.

Визначне історичне місце – важливий за своїм значенням, знаменний, який існував у дійсності простір, пункт, де що-небудь розміщене, відбувається тощо.

Туристичний маршрут – попередньо спланована туристами або суб'єктом туристичної діяльності подорож, що може охоплювати один чи декілька туристських шляхів і характеризується визначеним порядком пересування туристів через певні географічні пункти.

Методика й основні методи дослідження. Методологічною основою для вивчення об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів слугують такі загальнонаукові методи дослідження: теоретичні (аналіз, узагальнення) та емпіричні (спостереження, обстеження, опис), так і спеціальні архітектурні методи дослідження: порівняльно-типологічний метод, метод натурних досліджень (візуальне обстеження, польові дослідження, фотофіксація, архітектурні обміри), метод архітектурно-композиційного та архітектурно-планувального аналізу, метод комплексної ландшафтно-рекреаційної оцінки. З загальнонаукових методів використано порівняльний аналіз в аспекті композиційних, просторових, топологічних та стильових особливостей.

Порівняльно-типологічний метод полягає в аналізі праць, в яких досліджуються регіональні особливості, що дає можливість визначити об'ємно-просторову структуру різних типів споруд, що входять до складу музейно-туристичного комплексу.

Візуальне дослідження дозволяє схематично зафіксувати планувальну та об'ємно-просторову структуру будівель та споруд подібних музейно-туристичних комплексів.

Комплексний порівняльний аналіз та практичне вивчення композиційної та архітектурно-планувальної структури споруд музейно-туристичних комплексів дозволяє визначити характерні риси та особливості їх архітектурно-просторової організації на всіх етапах розвитку.

Питання збереження та використання пам'яток архітектури та містобудування, як невід'ємної частини сучасної музейної практики вивчаються багатьма фахівцями теоретиками М.С. Авдєєвою, **М.О. Кириленко** в праці присвяченій особливостям проектування меморіальних комплексів.

Вагомі результати з проблеми музеєфікації пам'яток архітектури містяться у фундаментальних працях таких науковців О.В. Жукова, В. П. Ієвлева, О. О. Попельницького, О.І. Ремешило-Рибчинської та М.Т. Брича.

Питання проблеми функціонально-планувального вирішення та формування внутрішніх просторів поліфункціональних комплексів вивчаються такими фахівцями теоретиками та висвітлюються у роботах Р.А. Карпова, М.Т. Катерноги, І. Косової, А.Я. Розена, Л.І. Скрипкіної, О.Б. Медведєвої, В.І. Ревякіна та ін.

В роботах Т.Ф. Панченко, В.Я. Городецького, Л.Г. Руденка, М.П. Шеломова, В.І. Новікова значна увага приділена дослідженню методів комплексної ландшафтно-рекреаційної оцінки території. Вченими опрацьовано такі рекреаційні ресурси: погодні умови, клімат, елементи ландшафту (ліси, водойми, гірські масиви), курортно-оздоровчі ресурси, туристичні та історичні пам'ятки та інші привабливі об'єкти регіону. Виконано інтегральну оцінку ландшафтно-рекреаційних ресурсів з метою використання їх для туризму, відпочинку та лікувально-оздоровчих цілей [31, 39, 40].

Оцінка властивостей ландшафту тягне за собою оцінку потенціалу рекреаційного середовища, яка складається з природних та антропогенних компонентів. До першої групи можна віднести: клімат, рельєф, флору та фауну, ґрунти, водні об'єкти. До другої – інфраструктура, поселення, транспортна мережа, пам'ятки історико-культурної спадщини, а також асоціативні елементи – традиції, звичаї, фольклор, згадки про історичні події та особистості [53, с.71].

Незважаючи на проведені дослідження, існує ціла низка взаємоузгоджених недостатньо вивчених питань, чим актуалізується потреба продовження такого роду досліджень.

Це стосується проведення комплексних досліджень об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів, їх містобудівних, композиційних,

планувальних особливостей. А також розробка та виокремлення туристичних маршрутів регіону на прикладі с. Мала Перещепина Полтавської області.

Аналіз вітчизняного досвіду створення музейно-туристичних комплексів показав, що в даний час в Україні недостатньо подібних прикладів.

2.2. Закономірності об'ємно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії

Основною проблемою проектування музейно-туристичного комплексу виступає необхідність гармонічного поєднання конструктивної складової з естетичним наповненням, прилаштування під оточуюче середовище та потреби відвідувачів.

В залежності від аспектів існування можна виділити такі типи музейно-туристичних комплексів:

- за власником (публічної чи приватної власності);
- за територіальним відношенням (національний, земельний, обласний, крайовий, регіональний, окружний, вітчизняний, місцевий музей, музей підприємства);
- за спеціальними функціями (окружний музей, музей підприємства, екологічний музей, дитячий музей, історичний, меморіальний музей тощо);
- за будівельною спорудою (музей-фортеця, музей-замок, музей-село, музей під відкритим небом тощо) [18].

Залежно від типу закладу, його функціонально-планувальна організація вирішується як поліфункціональна. Така організація простору музейно-туристичного комплексу надає можливість відкритого доступу до повного спектру послуг, які може надати комплекс відвідувачам. Подібна організація простору створює психологічно комфортні умови для перебування та повністю

задовольняє потреби споживача у оздоровленні, відпочинку, науково-технічному розвитку, розвагах та дозвіллі [32, 44].

Питання зручності та комфортного перебування на території закладу стають глобальними у вирішенні об'ємно-планувальної організації музейно-туристичного комплексу. Важливо дотриматись балансу оптимальної організації та підлаштування простору під потреби споживача, зручна організація пересування по комплексу та трансформація приміщень під різні функції є досить важливим моментом.

Щоб організація простору була максимально зручною її потрібно проектувати опираючись на функціональне наповнення закладу. В будівлі поліфункціонального комплексу можна виділити такі основні напрямки розвитку закладу: інформаційно-пізнавальний, науково-дослідний, лікувально-оздоровчий, культурно-розважальний, туристично-рекреаційний.

В музейно-туристичному комплексі відвідувач повинен мати змогу повністю зануритись у атмосферу експозиції в музейній частині, за необхідністю залишитись в готельній частині, отримати смачну їжу в фуд-зоні закладу, долучитись до створення цікавих виробів в майстернях та на майстер класах, відпочити та оздоровитись в SPA зоні комплексу, а також розважитись на фестивальному майданчику тощо.

Важливим аспектом створення об'ємно-просторових рішень в музейно-туристичних комплексах є адаптація середовища під різні потреби та групи населення. Діяльність закладу повинна бути спрямована на обслуговування різних категорій громадян і забезпечувати їх усім необхідним.

Провівши комплексний аналіз об'ємно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів, нами було виявлено основні закономірності об'ємно-просторової організації подібних об'єктів (рис. 2.2.).

Закономірності об'ємно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії	
<p>1. Залежність від аспектів існування</p> <ul style="list-style-type: none"> - за власником (публічної чи приватної власності); - за територіальним відношенням (національний, земельний, обласний, крайовий, регіональний, окружний, вітчизняний, місцевий музей, музей підприємства); - за спеціальними функціями (окружний музей, музей підприємства, екологічний музей, дитячий музей, меморіальний музей тощо); - за будівельною спорудою (музей-фортеця, музей-замок, музей-село, музей під відкритим небом тощо). 	<p>2. Поліфункціональна організація простору</p> <ul style="list-style-type: none"> - психологічно комфортні умови для перебування; - повне задоволення потреб споживача (у оздоровленні, відпочинку, науково-технічному розвитку, розвагах та дозвіллі).
<p>3. Виділення основних напрямків розвитку закладу</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-пізнавальний напрямок; - науково-дослідний напрямок; - лікувально-оздоровчий напрямок; - культурно-розважальний напрямок; - туристично-рекреаційний напрямок. 	<p>4. Адаптивність середовища</p> <p>Діяльність закладу повинна бути спрямована на обслуговування різних категорій громадян і забезпечувати їх усім необхідним, адаптація середовища:</p> <ul style="list-style-type: none"> - під мову спілкування; - під релігійну приналежність; - під вік; - під стать; - під фізичні можливості; - під потреби та побажання.

Рис. 2.2. Закономірності об'ємно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії

2.3. Особливості функціональної та архітектурно-планувальної організації музейно-туристичних комплексів з урахуванням створення туристичних програм

У зв'язку з економічним розвитком міст, орієнтація та вигляд музейно-туристичних комплексів зазнавали змін.

Поєднання музейно-туристичних комплексів з типовою забудовою залежить також від природного ландшафту території, на якій знаходиться той чи інший комплекс.

Від місця знаходження музейного комплексу, в системі населеного пункту, залежить вигляд міста та його розвиток.

Основними особливостями містобудівного розташування музейно-туристичних комплексів в системі поселень є:

1. Розташування музейно-туристичних комплексів в системі населених пунктів:

- оточені навколишньою забудовою;
- відокремлені від навколишньої забудови;
- розміщені в живописному ландшафті та беруть активну участь у створенні композиції та формуванні архітектурного силуету населеного пункту.

2. Музейно-туристичні комплекси, розташовані за межами населених пунктів:

- розміщені на живописному ландшафті, далеко від населених пунктів;
- розташовані в живописному ландшафті, по сусідству з населеними пунктами, мають зручну транспортну інфраструктуру.

3. Музейно-туристичні комплекси, розташовані на окраїнах населених пунктів:

- комплекси, які знаходяться на живописному ландшафті, відокремлені та частково оточені навколишньою забудовою.

Вирішення питання сучасних функцій музейно-туристичних комплексів потребує проведення комплексного дослідження навколишньої забудови, ландшафтів та видів туризму, для яких створюється музейно-туристичний комплекс.

На території Полтавської області можна виділити такі основні види туризму:

- фестивальний;
- археологічний;
- пізнавальний;
- етнографічний;
- культурний;
- релігійний;
- екологічний;
- зелений;
- етнічний;
- гастрономічний;
- винний;
- оздоровчий.

У зв'язку з потребами туристів під час конкретного виду відпочинку, будівлі музейно-туристичного комплексу мають повністю забезпечувати відвідувачів усім необхідним. Види туризму суттєво впливають на внутрішнє наповнення комплексу [54].

Вид туризму та складові елементи музейно-туристичного комплексу взаємозв'язані між собою (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Взаємозв'язок складових елементів музейно-туристичного комплексу та виду туризму

№ з/п	Вид туризму	Контингент	Мета	Перебування/ проживання	Складові комплексу
1	2	3	4	5	6
1.	Фестивальний	Організовані групи з інших регіонів або з-за кордону, сім'ї	Активний відпочинок, участь у розважальних програмах	Відвідання ярмарок, розважальних дійств, фестивалів, майстер класів, проживання, харчування, придбання сувенірів	Готель, ресторан, майстерні, сувенірні лавки, крамниці, фестивальний простір, амфітеатр
2.	Археологічний	Невеликі організовані групи чи поодинокі дослідники	Проведення розкопок та інших археологічних робіт	Проживання, харчування, спокійний відпочинок	Готель, ресторан, спа-комплекс, крамниці
3.	Пізнавальний	Організовані групи з інших регіонів або з-за кордону, сім'ї	Отримання нових знань стосовно цікавого місця	Відвідання музею, майстерень, майстер класів, проживання, харчування, придбання сувенірів	Готель, ресторан, майстерні, музей, бібліотека, сувенірні лавки, крамниці
4.	Етнографічний	Сім'ї різних вікових категорій, юнацтво, молодь	Ознайомлення з історико-культурною спадщиною, побутом, ремеслами місцевих мешканців, участь в традиційних святах		
5.	Культурний	Сім'ї різних вікових категорій	Ознайомлення з історико-культурною спадщиною, творчістю славетних діячів	Відвідання музею, майстерень, харчування, придбання сувенірів	Готель, ресторан, майстерні, сувенірні лавки, крамниці, фестивальна зона, амфітеатр

Закінчення табл. 2.1.

1	2	3	4	5	6
6.	Релігійний	Організовані групи туристів	Відвідування духовних центрів, культових споруд, пам'ятних місць	Проживання, харчування, спокійний відпочинок	Готель, ресторан, спа-комплекс, духовна споруда, сувенірні лавки, крамниці
7.	Екологічний		Відвідування природних територій, національних парків та ін. охоронних природних об'єктів		
8.	Зелений		Сім'ї, поодинокі відпочиваючі, невеликі групи туристів		
9.	Етнічний	Невеликі організовані групи з інших регіонів або з-за кордону, поодинокі дослідники	Вивчення культури місцевості етносу, ознайомлення з традиціями	Проживання, харчування, спокійний відпочинок, відвідання тематичних фестивалів	Готель, ресторан, майстерні, сувенірні лавки, крамниці, фестивальний простір, амфітеатр
10.	Гастрономічний	Сім'ї, поодинокі туристи	Ведення здорового образу життя. Ознайомлення з національною культурою. Відвідування різного виду харчових закладів	Харчування, оновлення сил, можливе проживання	Ресторани, кафе, бари, сироварні, винний льох, музей, спа-комплекс, крамниці
11.	Винний (різновид гастрономічного)	Організовані групи туристів	Ознайомлення з традиціями та місцевим колоритом, а також культурою створення і споживання натуральних напоїв		
12.	Оздоровчий	Сім'ї різних вікових категорій, юнацтво, молодь	Відпочинок, відвідання процедур та лікувальних місць, прогулянки на свіжому повітрі, вживання мінеральних вод	Проживання, харчування, спокійний відпочинок	Готель, ресторан, спа-комплекс, релакс-простір

Внутрішнє наповнення музейно-туристичного комплексу на пряму залежить від його зовнішнього оточення. В залежності від туристичної інфраструктури регіону змінюється функціональне наповнення та орієнтація музейно-туристичного комплексу (рис. 2.3.).

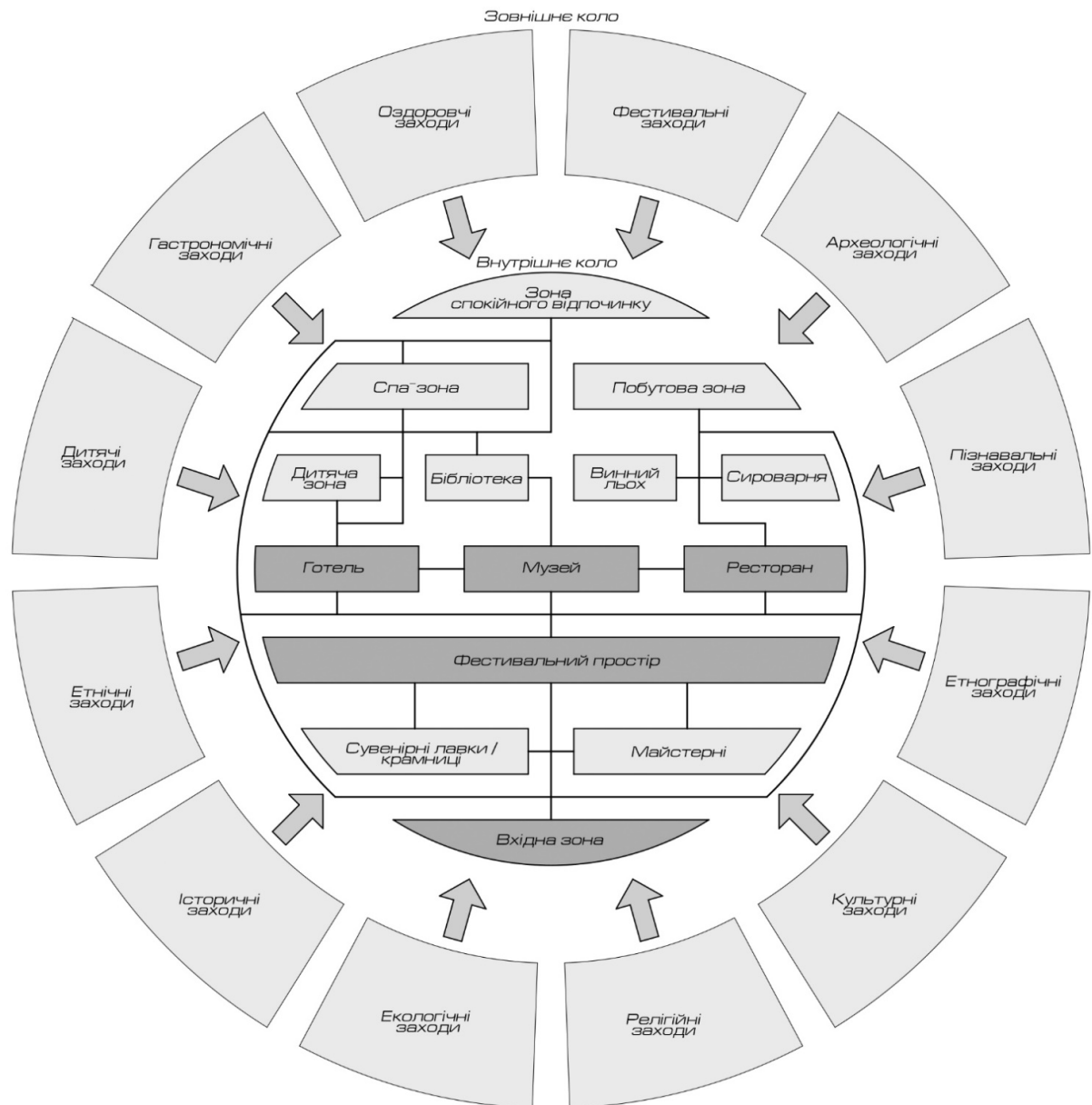

Рис. 2.3. Схема залежності внутрішнього функціонального наповнення музейно-туристичного комплексу від зовнішньої туристичної інфраструктури місцевості

Отже, аналізуючи всі потреби туристів, музейно-туристичний комплекс доречно підлаштувати під кожну з цих потреб, щоб залучити якомога більшу

кількість відвідувачів. Орієнтуючись на це можна виокремити повний перелік складових музейно-туристичного комплексу: готель, музей, бібліотека, сувенірні лавки, крамниці, ресторани, бари, кафе, фестивальний простір, амфітеатр, спа-комплекс, місця для спокійного відпочинку, дитячий простір, вхідна група, побутова група, паркінг.

Висновки до розділу 2

Для виявлення меж дослідження був проведений структурно-змістовий аналіз започаткованої теми дослідження, що конкретизує змістову спрямованість роботи та дає змогу уникнути розгляду побічних питань. Розкрито сутність основних понять, на яких ґрунтується дослідження. Проаналізовано методика та основні методи дослідження. Виявлено основні закономірності об'ємно-просторової організації музейно-туристичних комплексів. Досліджено види туризму регіону та вплив видів туризму на структурне наповнення музейно-туристичного комплексу. Виокремлено повний перелік будівель і споруд, що ввійдуть до складу мультифункціонального музейно-туристичного комплексу. Розроблено схему залежності внутрішнього функціонального наповнення музейно-туристичного комплексу від зовнішньої туристичної інфраструктури місцевості, виділено складові блоки функціонально-планувальної організації музейно-туристичного комплексу.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄМНО-ПРОСТОРОВИХ РІШЕНЬ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ У ВИЗНАЧНИХ МІСТАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ МАЛОГО ПЕРЕЩЕПИНА)

3.1. Особливості містобудівної організації музейно-туристичного комплексу

Містобудівна ситуація безпосереднє оточення й ділянка музейно-туристичного комплексу мають суттєвий вплив на об'ємно-планувальні рішення споруди. Функціональне розпланування повинно вирішуватись в органічному взаємозв'язку з природним та містобудівним оточенням.

Загальні вимоги до вибору ділянки для зведення музейно-туристичного комплексу [36]:

- розміщення в межах населеного пункту. В залежності від напрямку комплекс може бути центральним об'єктом населеного пункту; знаходитись на периферії (ближче до лісу, водойми тощо); розміщуватись неподалік від культового місця, пам'ятного символу, якому присвячений комплекс;

- включення до складу музейно-туристичного комплексу закладів культури, музеїв, театрів, виставкових залів, бібліотек тощо. Подібна кооперація доповнює функціональну програму музейно-туристичного комплексу та привертає нові категорії відвідувачів;

- близькість до рекреаційної зони (водойми, парка, лісу, тощо). Надає можливість створення відкритих композицій, природний захист від шуму та пилу, додаткова рекреаційно-відпочинкова зона комплексу;

- достатня площа ділянки будівництва з можливістю подальшого розширення просторів.

Розрізняють п'ять типів розміщення музейно-туристичного комплексу в містобудівному каркасі (рис. 3.1.).

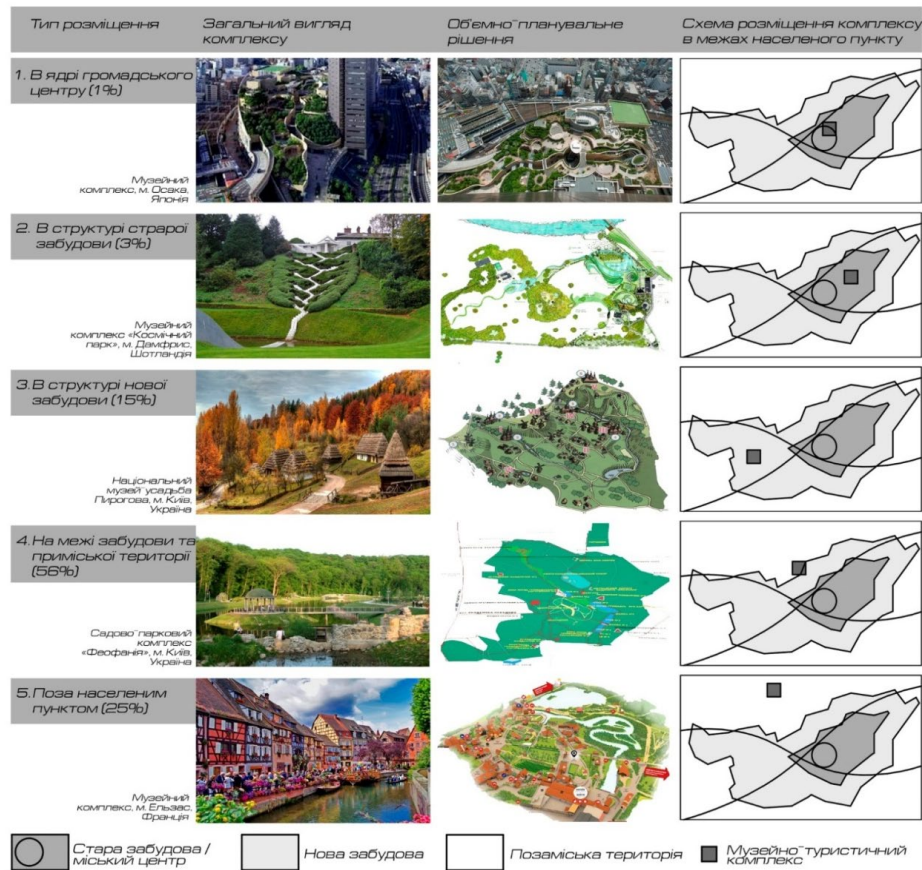

Рис. 3.1. Схема розміщення музейно-туристичного комплексу в містобудівному каркасі

Типи розміщення музейно-туристичних комплексів в містобудівній системі [36]:

1) В ядрі громадського центру (кількість подібних музеїв у світі близько 1%). Прикладом використання подібного типу розміщення є музей Намба в Японії.

2) В структурі старої забудови (кількість подібних музеїв у світі близько 3%). Такий тип розвинений в країнах Шотландії й Великобританії. Прикладом може слугувати музей космічних спекуляцій у місті Дамфріс, Шотландія. Комплекс слугує місцевим парком.

3) В структурі нової забудови (кількість подібних музеїв у світі близько 15%). Характерним прикладом даного типу виступає музейний комплекс Пирогова в Києві. Комплекс такого типу має значну площу забудови.

4) На межі забудови та приміської території (подібний тип є найпопулярнішим поміж інших, близько 56%). Комплекс має велику площу, достатню кількість місць для відкритих експозицій, фестивальных заходів, прогулянок та надихання навколишніми краєвидами.

5) Поза населеним пунктом (менш популярний тип музейно-туристичного комплексу в Європейських країнах, кількість подібних музеїв в світі близько 25%). Комплекс знаходиться неподалік заповідників, визначних місць, має багато відкритих територій, значна близькість з природою. Прикладом є музейно-туристичний комплекс в Ельзасі, Франція.

3.2. Модель об'ємно-просторової організації музейно-туристичних комплексів

Основними об'ємно-просторовими композиціями музейно-туристичних комплексів, які отримали розвиток у вітчизняній і зарубіжній проєктно-будівельній практиці, є компактна (центрична), розгалужена (блокова) та комбінована. Кожна з цих схем об'ємно-просторового рішення має свої певні характеристики. Центрична композиція відрізняється компактністю планувального рішення й економічністю за рахунок мінімальної площі зовнішніх огорожувальних конструкцій, мінімального рівня тепловтрат і загальних експлуатаційних витрат. У деяких випадках внутрішня планувальна структура таких композицій вирішується єдиним об'ємом однорівневого простору, в якому глядач має хороші умови орієнтації та широку сферу візуального сприйняття [38].

Ознаки компактної об'ємно-просторової схеми:

- єдиний внутрішній простір, об'єднаний загальною конструктивною оболонкою;
- компактний лінійний в плані об'єм, що формується з повторюваних просторових елементів, з двосвітним простором по центральній осі будівлі та осередками залів по периметру;

– приміщення розміщуються навколо ядра, і рух потоків здійснюється по замкнутому колу.

Блокова (розгалужена, децентрична) композиція в порівнянні з центричною відрізняється високою варіативністю просторових і планувальних рішень, порівняно легкою адаптацією до будь-якої містобудівної ситуації, великими можливостями рішення архітектурно-образних завдань. У музейно-туристичних комплексах з такими типами композицій забезпечується чітка диференціація планів на функціональні зони і угруповання їх приміщень за родинними ознаками. Недоліком є менша економічність, ніж у споруд центричної композиції [38].

Ознаки розгалуженої об'ємно-планувальної схеми:

- поєднання різновеликих обсягів з виявленням домінуючого обсягу;
- розвинена композиція, що включає різні функціональні блоки;
- висока варіативність композиційного рішення;
- адаптація під будь-яку містобудівну ситуацію.

Комбінована композиція вбирає в себе ознаки перших двох типів та є найбільш вдалою при проектуванні музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина Полтавської області.

У кожному типі об'ємно-планувальних композицій простір може вирішуватися у дво-, три- та вище рівнях (рис. 3.2.). У цих випадках тематичний функціональний розподіл здійснюється поярусно [38].

Виходячи з попереднього аналізу для реалізації проєкту музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина Полтавської області було обрано розгалужену схему об'ємно-просторової організації.

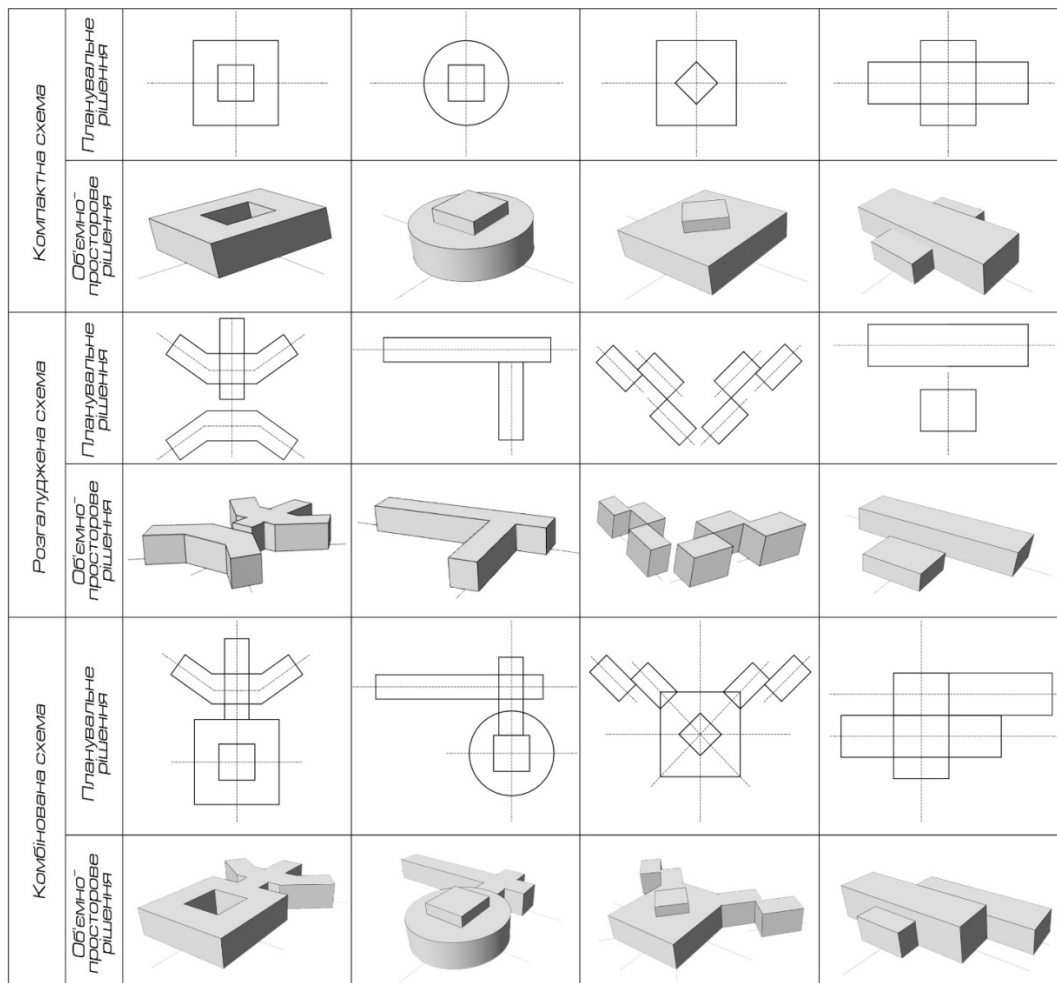

Рис. 3.2. Типи об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів

3.3. Рекомендації щодо об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних містах історії (на прикладі Малего Перещепина)

Проектом передбачено створення музейно-туристичного комплексу з виокремленням його об'ємно-просторової організації та створення туристичних маршрутів.

Дана територія – це окраїна села Мала Перещепина, що межує з приватною забудовою та природними ландшафтами, неподалік від місця знаходження скарбу Хана Кубрата.

Створюючи туристичний об'єкт, розвиваючи його інфраструктуру, включаючи історичні пам'ятники в систему обслуговування туристів необхідно в першу чергу керуватися принципами збереження історико-культурної та природно-рекреаційної спадщини, органічного включення нових об'єктів в історично сформоване середовище. При створенні туристичного об'єкта необхідно виявити та підкреслити планувальну структуру території. Всі навколишні будівлі, споруди, елементи ландшафту повинні бути збережені. При будівництві нових об'єктів туристичного обслуговування повинні суворо дотримуватися режими охоронних зон: зони історико-культурної цінності, зони охорони культурного шару та зони регульованої забудови.

Однією з важливих особливостей формування туристського комплексу на території населеного пункту є забезпечення доступу до об'єктів обслуговування та місць відпочинку маломобільних груп населення. Надання селищу нового іміджу та включення у вітчизняні та закордонні туристичні маршрути. Мала Перещепина має природний потенціал для того, щоб відігравати помітну роль як один із туристичних осередків регіону. Головним привабливим чинником даного місця є Перещепинський скарб, залишений засновником Великої Болгарії ханом Кубратом. Цей факт підносить село на новий рівень зацікавленості іноземних громадян. Болгари дуже цінують свою історію та традиції і обов'язково будуть відвідувати даний комплекс. Взагалі туристична інфраструктура полтавської області досить різноманітна та приваблива для туристів. Можна виділити такі основні міста-пам'ятки народних промислів регіону:

Полтава – духовна столиця регіону, багатогранне, цікаве місто з багатовіковою історією за плечима;

Опішня – славиться гончарною справою та вважається столицею української кераміки;

Більськ – дослідники ототожнюють з літописним містом Гелон – столицею скіфів;

Решетилівка – один із найвідоміших сучасних центрів народних промислів України. Славиться створенням класичних та сучасних вишиванок, суконь, національних костюмів, вишитих скатертин та рушників, тканих вручну килимів-гобеленів.

Миргород – місто-курорт, славиться мінеральними водами та санаторно-оздоровчими комплексами. Також в місті функціонує Миргородський художньо-промисловий коледж імені М.В. Гоголя – Керамічна Гоголівська школа – найунікальніший навчальний заклад не лише в Україні, а й у близькому та далекому зарубіжжі.

Диканька – літературний образ «Вечори на хуторі біля Диканьки», проте не лише цим славиться це місце. Саме тут знаходяться руїни перших підземних міст – поселень, де українці ховали від татар.

Приведено далеко не повний список славетних місць Полтавщини, які обов’язково потрібно відвідати кожному туристу. Та Мала Перещепина може посісти гідне місце в туристичній інфраструктурі краю, а створення музейно-туристичного комплексу сприятиме приверненню ще більшої кількості туристів та їх зручним мандрям українськими землями.

На рис. 3.3. наведена схема об’ємно-просторового рішення музейно-етнічної частини проєктуємого музейно-туристичного комплексу.

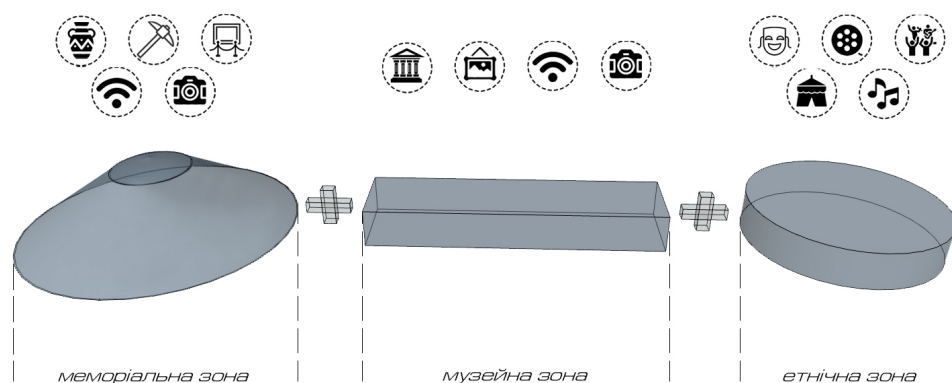

Рис. 3.3. Схема об’ємно-просторового рішення музейно-етнічної частини комплексу в селі Мала Перещепина

Розроблено рекомендаційні туристичні маршрути, що орієнтовані, перш за все, на болгар, проте кожен бажаючий може їх використати у власних мандрах (рис. 3.4.).

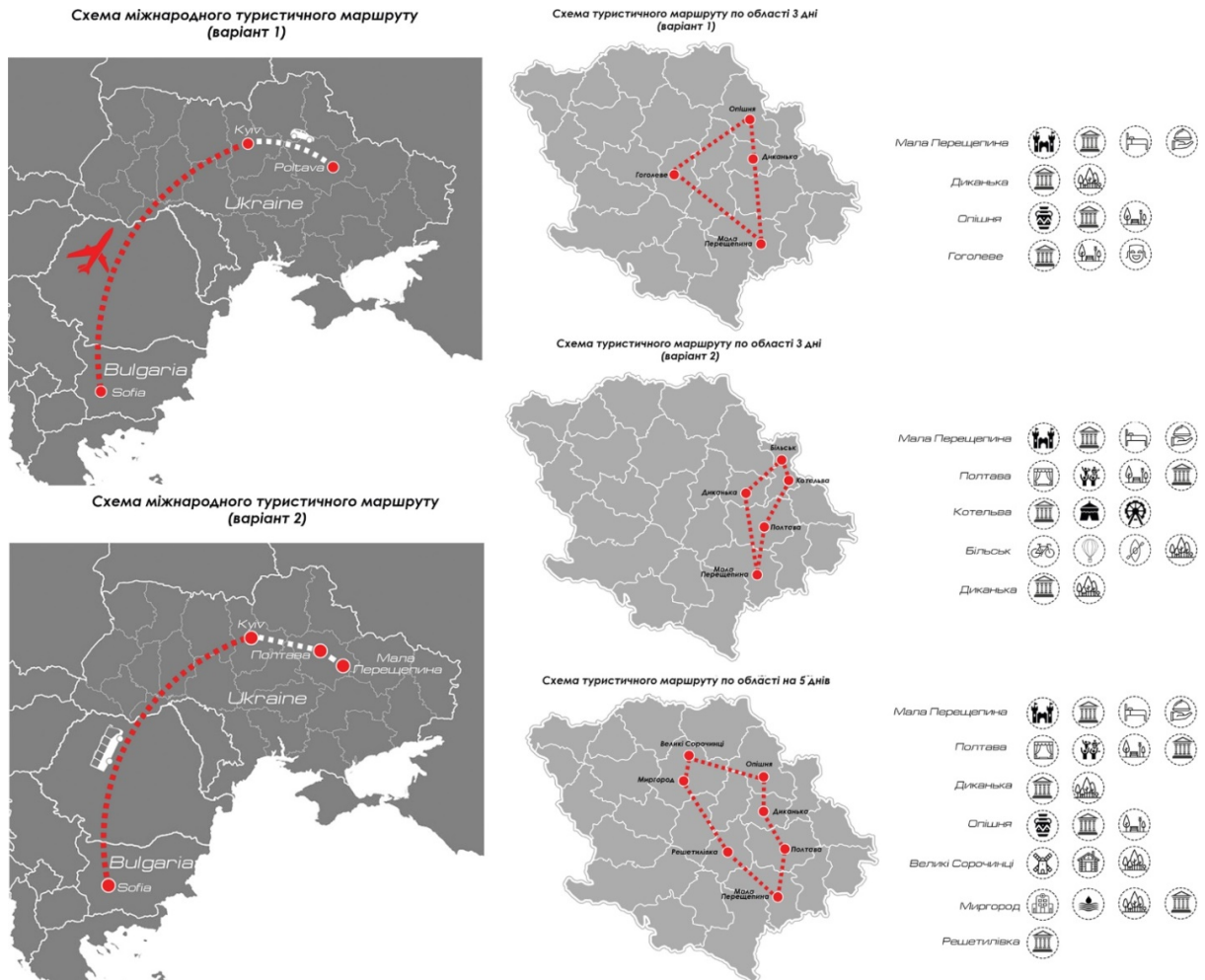

Рис. 3.4. Схеми туристичних маршрутів

Висновки до розділу 3

Розглянуто особливості містобудівної організації музейно-туристичного комплексу, виділено залежність функції комплексу від його розміщення в містобудівному каркасі. Виокремлено типи розміщення музейно-туристичних комплексів в містобудівній системі. Виокремлено та схарактеризовано основні об'ємно-просторові композиції музейно-

туристичних комплексів, які отримали розвиток у вітчизняній і зарубіжній проєктно-будівельній практиці. До цих композицій належать: компактна (центрична) та розгалужена (блокова). Обрано найбільш влучну об'ємно-просторову композицію для проєктування туристичного об'єкту в селі Мала Перещепина. Надана характеристика основних пам'ятних місць регіону, які можуть входити до туристичних маршрутів та прямим чином впливатимуть на функціональне наповнення музейно-туристичного комплексу. Розроблено схему об'ємно-просторового рішення музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина та запропоновано туристичні маршрути.

Отже, виходячи з сучасного стану ділянки, особливостей розміщення в системі регіону та навколишньої забудови можна запропонувати такі методичні рекомендації щодо особливостей об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів:

1. Обрана територія проєктування знаходиться на межі забудови та приміської території, а саме лісового масиву. Забезпечення великої площі комплексу, достатня кількість місць для відкритих експозицій, фестивальных заходів, прогулянок та надихання навколишніми краєвидами.

2. Пропонується застосувати розгалужену об'ємно-планувальну схему, цим забезпечити поєднання рівновеликих обсягів та виявити домінанту, розвинена композиція включає різні складові функціональні блоки, забезпечена висока варіативність композиційного рішення, влучна адаптація під містобудівну ситуацію та можливість подальшого розширення території комплексу.

3. Максимальне збереження сучасної геометрії складових частин музейно-туристичного комплексу, гармонійне та доцільне вписання туристичного закладу в наявний містобудівний каркас.

4. Функціональне наповнення комплексу повністю задовольнить потреби різних груп туристів незалежно від віку, статі, напрямку туризму та відпочинку.

РОЗДІЛ 4

АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ

4.1. Вихідні дані для проєктування

1. Розташування об'єкта проєктування: Україна, Полтавська обл., Новосанжарський р-н, с. Мала Перещепина.
  2. Вид об'єкта містобудування: музейно-туристичний комплекс.
  3. Площа земельної ділянки: 1,98 га.
  4. Територія комплексу займає 6350,65 м² від загальної площі земельної ділянки.
  5. Граничний відсоток забудови земельної ділянки: 34%.
  6. Гранична щільність забудови земельної ділянки: 3143 м² корисної площі на 1 га.
  7. Гранична висота споруди: 12,3 м.
  8. Мінімальні відступи споруди від меж земельної ділянки: фронтальної – 20 м, тильної – 10 м, бокових – 7 м / 5 м.
  9. Мінімальні відступи споруди від червоних ліній: 40 м.
  10. Мінімальні відступи споруди від суміжних будівель/споруд: 42 м.
- Проєкт музейно-туристичного комплексу буде включати такі зони:
1. Готельна зона.
  2. Харчова зона.
  3. Музейно-виставкова зона.
  4. Торгівельно-розважальна зона.
  5. Фестивальна зона.

Дизайн інтер'єрів готельної зони комплексу відтворює тематику української та болгарської культури. Архітектура та меблевий дизайн найрізноманітніші, динамічно об'єднані та непомітно переходять від однієї народності до іншої. Цей стиль з характерними елементами народності та

святковості. Приміщення насичені предметами старини та побуту українців. Майстрами виготовлені цілі меблеві ансамблі, які гармонійно вписуються до інтер'єру. Всі кімнати готелю оформлені згідно тематики об'єкта.

Харчова зона включає тематичні ресторани, кафе, бари, їдальні. Кожен заклад відтворює певний період життя народу та правління болгарського хана. В інтер'єрі присутні народні побутові раритетні речі, посуд та іграшки аутентичні тодішнім. Це може зацікавити відвідати ці місця не тільки дорослих, а й дітлахів.

Музейній частині центру відведена значна роль, саме вона повинна зацікавлювати туристів найбільше. Тут будуть представлені музейні експозиції побуту, дозвілля, відпочинку, бойових дій. Буде представлена зброя та обладунки, знаряддя праці, одяг та багато іншого. Все це дозволить кожному відвідувачу ще більше зануритись у минуле.

Схема проектної ділянки зображена на рис. 4.1.

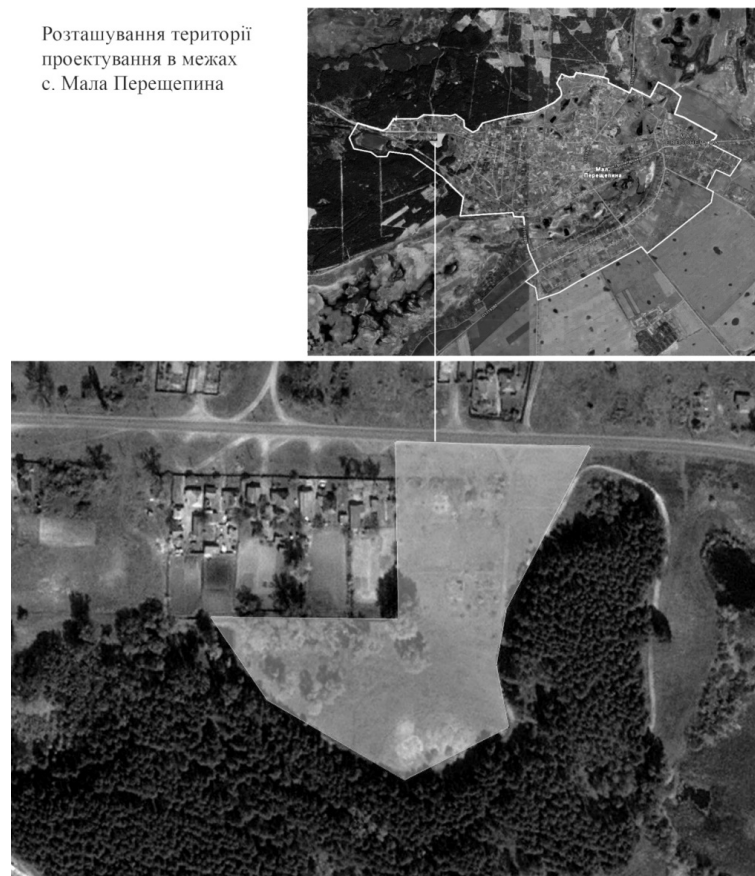

Рис. 4.1. Схема проектної ділянки

На дворі відтворюватиметься макетне містечко, де будуть представлені визначні історико-архітектурні пам'ятки та туристичні міста, які можна відвідати в околицях музейно-туристичного комплексу. Фестивальний простір буде включати амфітеатр для проведення заходів та мобільні конструкції, які будуть зонувати простір відповідно до тематики заходів.

4.1.1. Природно-кліматичні особливості ділянки забудови

Музейно-туристичний центр хана Кубрата розташовується у селищі Мала Перещепина Новосанжарського району Полтавської області, яке, в свою чергу, розташовано на краю кількох великих боліт, серед яких і болото «Велике». Поблизу селища існує значна кількість невеликих озер, в тому числі озера Водопай, Хілкове та Святе. Також, необхідно зазначити й те, що до села примикає лісовий сосновий масив [34].

Клімат області континентальний помірний, м'який, з холодною зимою і спекотним та іноді сухим літом. За умовами формування ґрунтових вод відноситься вона до зони нестійкого зволоження [11]. На рис. 4.2. представлена кліматична карта України.

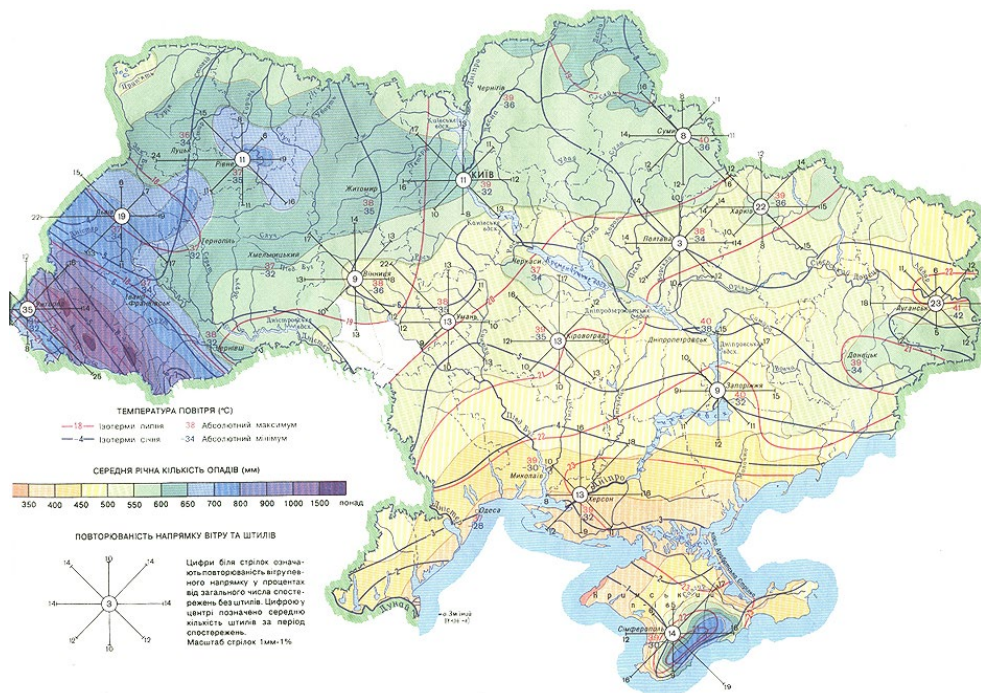

Рис. 4.2. Кліматична карта України

Середньорічна температура змінюється від 6,7°C на півночі області до 8,1°C на південному сході. Найвища температура спостерігається у липні, найнижча у січні.

Таблиця 4.1.

Температура повітря

Місяць	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Рік
Середня температура, °C	-5,4	-4,6	0,3	8,6	15,3	18,5	20,2	19,1	13,7	7,6	1,3	-3,3	7,6

В період з липня по серпень температура повітря може підвищуватися від 36 до 38 °C, а з січня по лютий знижуватися до 34-35 °C [11].

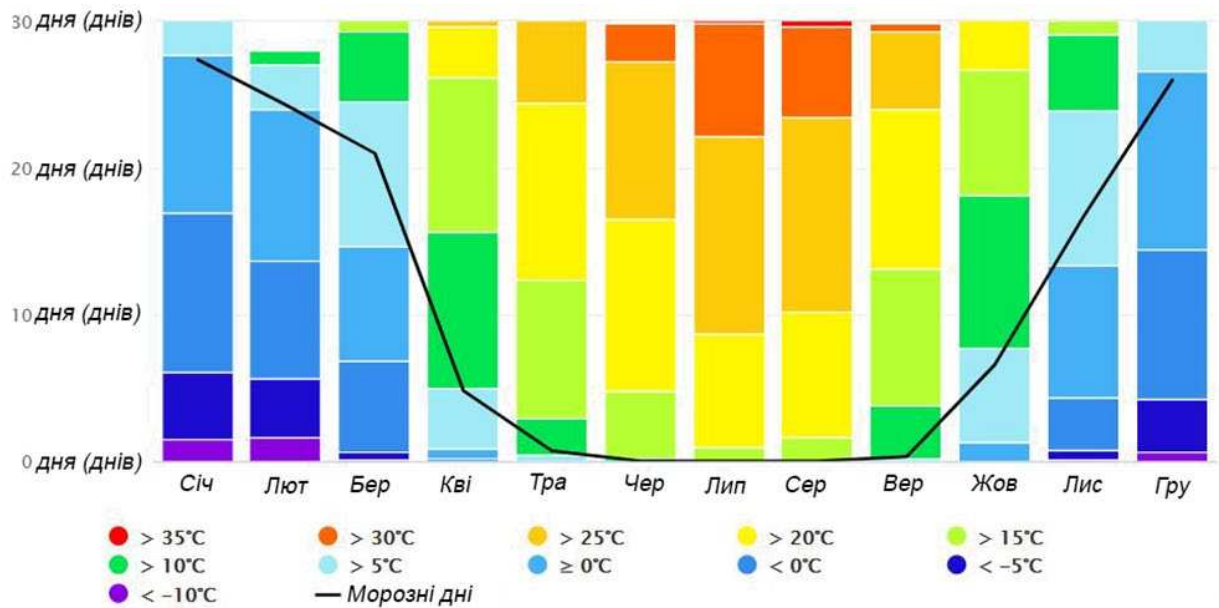

Рис. 4.3. Середня місячна температура повітря

Промерзання ґрунту за середніми показниками розпочинається в листопаді, відтавання – в березні. Узимку глибина промерзання ґрунту знаходиться в таких межах: середня – 61-70 см, найбільша – 87-114 см, найменша – 25-46 см. Безморозний період триває 155-175 днів [11].

Сума річних опадів становить 459-555 см. Оподи зменшуються у напрямку північ-південь, захід-схід. Найбільший відсоток опадів припадає з квітня по жовтень.

Таблиця 4.2.

Температура зовнішнього повітря по місяцях, (°C)

Область, місто	Середня місячна температура повітря, °C												Температура повітря, °C						Період із середньою добовою температурою повітря						
	Середня місячна температура повітря, °C												холодного періоду				теплого періоду		≤ 8 °C		≤ 10 °C		≥ 21 °C		
	Середня місячна температура повітря, °C												найхолодніша доба забезпеченість		найхолодніша п'ятиденка забезпеченість		найжаркіша доба забезпеченість 0,95	найжаркіша п'ятиденка забезпеченість 0,99	тривалість, діб	середня температура, °C	тривалість, діб	середня температура, °C	тривалість, діб	середня температура, °C	
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	0,98	0,92	0,98	0,92									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Полтавська область																									
Лубни	-5,4	-4,6	0,3	8,6	15,3	18,5	20,2	19,1	13,7	7,6	1,3	-3,3	7,6	-29	-26	-25	-23	28	25	180	-0,7	197	0,1	16	20,5
Полтава	-5,6	-4,7	0,3	9,0	15,4	18,7	20,5	19,7	14,3	7,7	1,3	-3,4	7,8	-30	-27	-25	-23	29	25	178	-0,8	195	0,0	31	20,8
	5,9	6,0	6,6	9,3	10,8	10,7	10,6	11,1	10,2	8,2	5,2	4,9													

На Полтавщині сніг випадає в середньому з 15 грудня, рідко в першій половині жовтня. Середня висота снігового покриву поступово збільшується до кінця лютого, досягаючи 9-14 см і лише на півдні області не перевищує 6 см [34].

Таблиця 4.3.

Середня кількість опадів, (мм)

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Рік
45	42	46	47	48	77	68	62	56	46	52	51	640

У середньому за рік у Полтавській області випадає 640 мм атмосферних опадів, найменше у лютому та січні, найбільше – червні [11].

Мінімальна річна кількість опадів (182 мм) зафіксовано в 1875 рік, максимальна (863 мм) - в 1988 році. Найбільша кількість опадів протягом одного місяця випало в червні 1913 року - 252 мм. Мінімальна місячна кількість опадів влітку становить 0,6 мм, взимку - 0 мм [43].

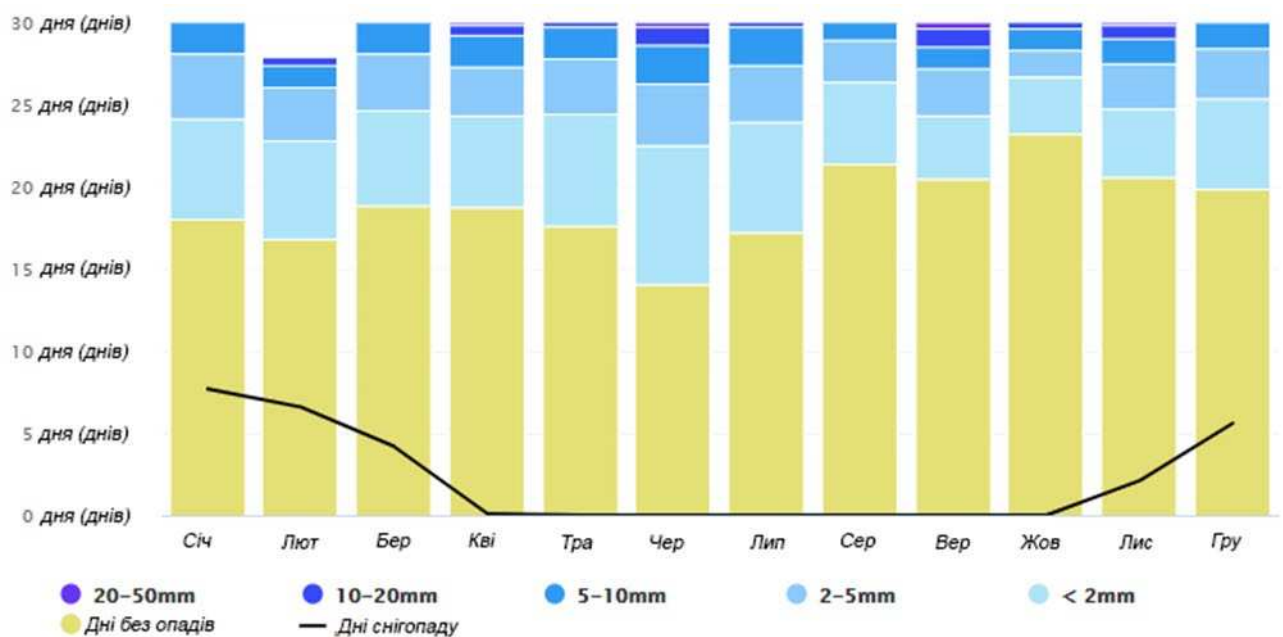

Рис. 4.4. Кількість опадів (мм)

Таблиця 4.4.

Відносна вологість повітря, м. Полтава(%)

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Рік
85	82	78	66	61	65	66	64	69	77	86	87	74

Таблиця 4.5.

Загальна хмарність, м. Полтава (бали)

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Рік
7,7	7,6	7,2	7,0	6,3	6,2	5,8	5,3	5,6	6,4	8,2	8,3	6,8

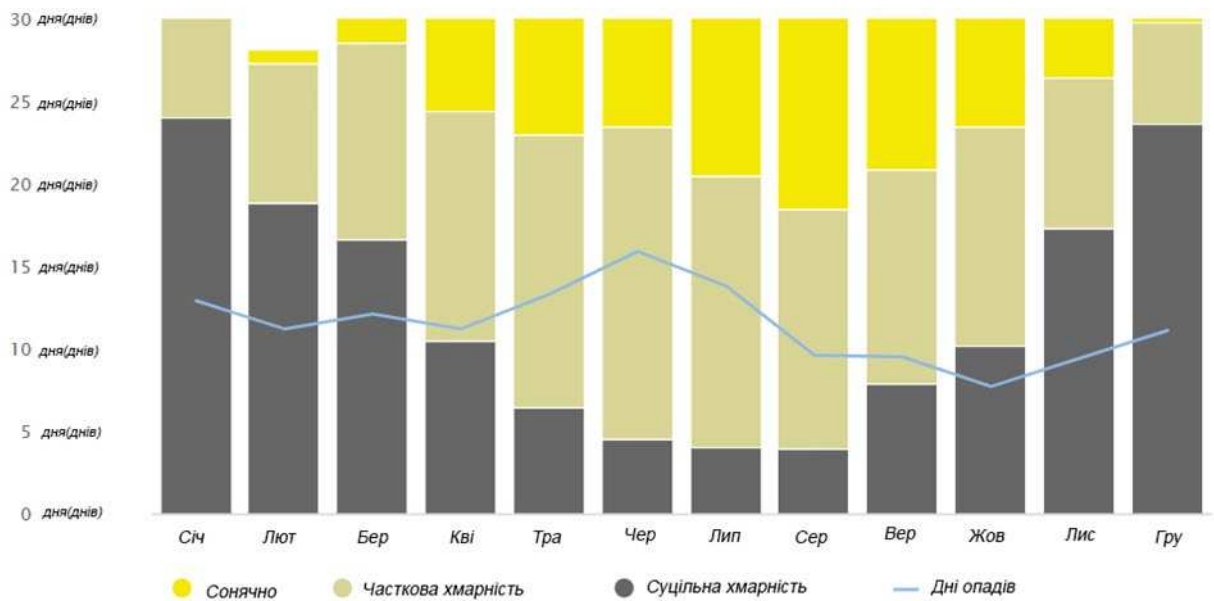

Рис. 4.5. Кількість ясних та похмурих днів

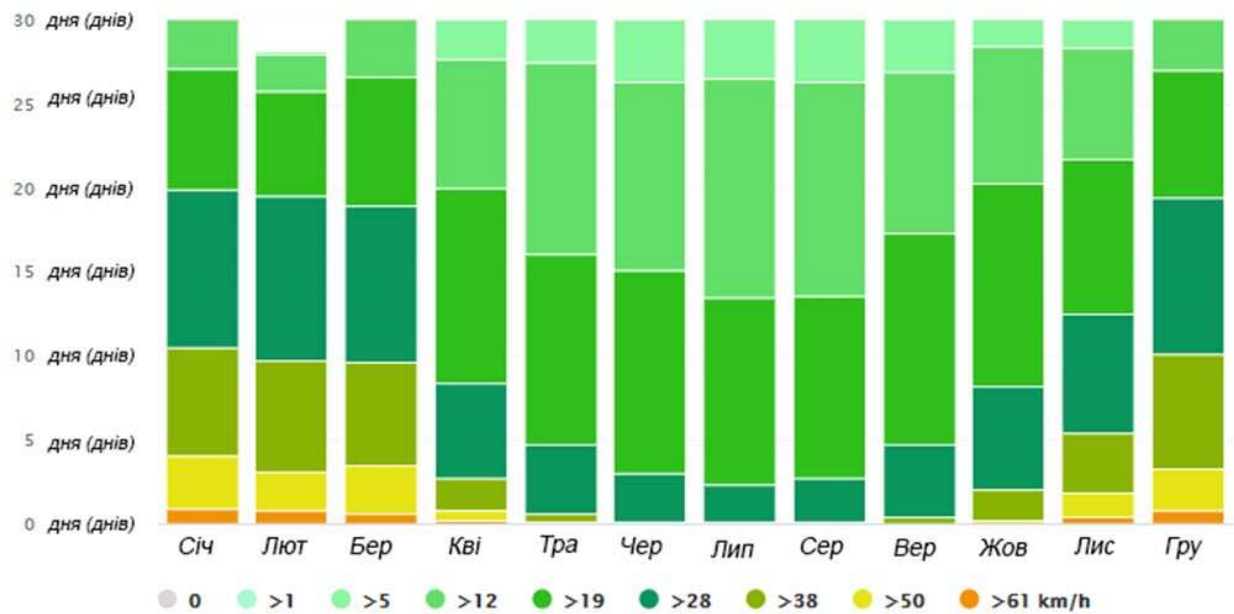

Рис. 4.6. Швидкість вітру

Найбільшу повторюваність мають вітри із заходу – восени, а з північного сходу – навесні.

Таблиця 4.6.

Середня швидкість вітру

Область, місто	Переважаючий напрям вітру, його повторюваність, % Середня швидкість вітру, м/с												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Полтавська область													
Лубни	$\frac{3,15}{2,7}$	$\frac{Сх, 18}{2,8}$	$\frac{Сх, 18}{2,5}$	$\frac{Пд, 17}{2,4}$	$\frac{Пд, 16}{2,2}$	$\frac{ПнЗ, 17}{1,9}$	$\frac{ПнЗ, 21}{1,9}$	$\frac{Пн, 21}{1,7}$	$\frac{3,18}{1,8}$	$\frac{3,18}{2,0}$	$\frac{3,18}{2,3}$	$\frac{3,17}{2,4}$	
Полтава	$\frac{3,20}{4,1}$	$\frac{Сх, 21}{4,5}$	$\frac{Сх, 20}{4,2}$	$\frac{ПнСх, 17}{3,8}$	$\frac{ПнСх, 16}{3,4}$	$\frac{3,17}{3,1}$	$\frac{3,20}{2,8}$	$\frac{Пн, 18}{2,8}$	$\frac{3,18}{2,9}$	$\frac{3,22}{3,4}$	$\frac{3,18}{3,9}$	$\frac{3,16}{4,0}$	

Таблиця 4.7.

Повторюваність вітру різних напрямків, (%)

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
3;20	Сх;21	Сх;20	ПнСх; 17	ПнСх; 16	3;17	3;20	Пн;18	3;18	3;22	3;18	3;16

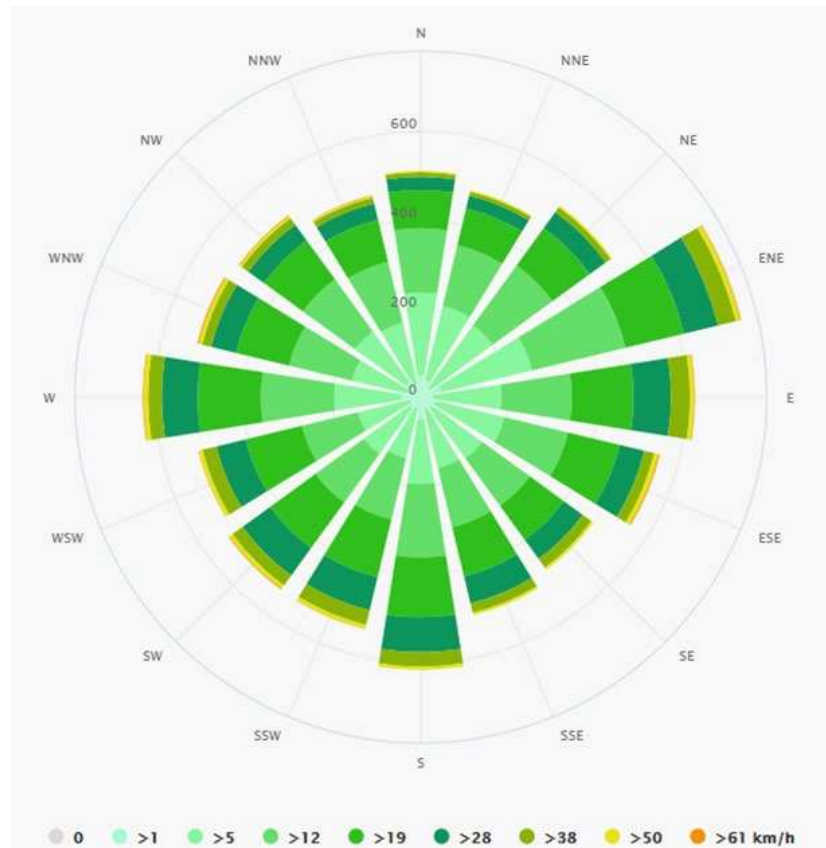

Рис. 4.7. Роза вітрів. Полтавська область

Таблиця 4.8.

Середня швидкість вітру по місяцях, (м / с)

Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
2,7	2,8	2,5	2,4	2,2	1,9	1,9	1,7	1,8	2,0	2,3	2,4

Інсоляція має дуже великий вплив на об'ємне планування території. В Полтавській області сумарна сонячна радіація дорівнює 101-104 ккал/см² за рік. Найбільше сонячної радіації в теплий період року з середини квітня і до вересня. В середньому за рік радіаційний баланс території є додатнім, а узимку – від'ємний [11].

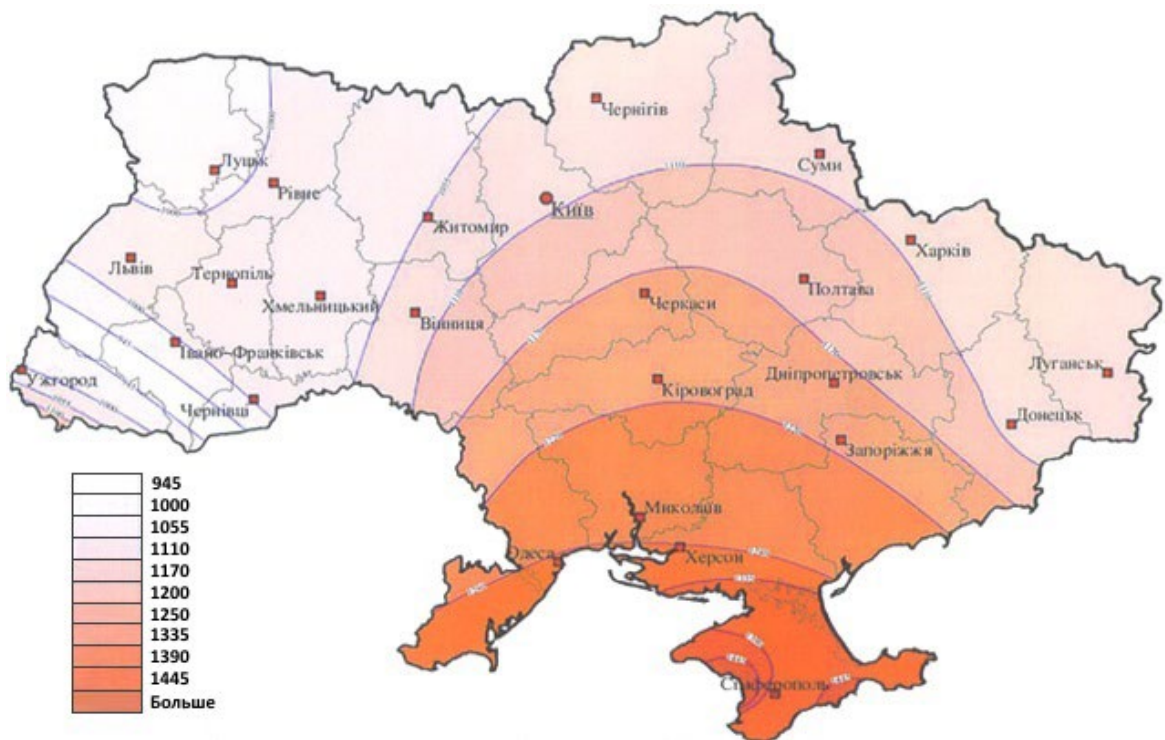

Рис. 4.8. Розподіл удільної сумарної сонячної радіації на території України протягом року

4.1.2. Геодезичні та гідрогеологічні данні

Склад ґрунтів. Ґрунти Полтавської області формувалися у помірному кліматі з майже оптимальним зволоженням [11].

Істотне місце серед штучних форм рельєфу Новосанжарського району займають кар'єри по добуванню нафти, газу, будівельних матеріалів тощо. До групи штучних форм рельєфу відносяться також греблі, котловани, штучні водосховища та ставки, дамби, насипи для залізничних та автомобільних доріг, штучні зрошувальні канали, намиви піску під міську забудівлю тощо.

На рівнинних ділянках стародавніх терас та вододілах річки Ворскли зустрічаються округлі степові блюдця. Їх діаметр може бути 5-50 м, а глибина 1-3 м. У зв'язку з тим, що великі блюдця постійно заповнені водою можуть бути заболоченими, а невеликі по розміру блюдця заповнюються водою лише в період танення снігу або злив [11].

В Новосанжарському районі відкриті родовища нафти й газу, глини, піску та солі. Газові родовища Руденківське, Степове. Нафтогазові –

Ігнатівське, Мовчанівське, Новомиколаївське, Решитняківське, Горобцівське, Лиманське, Зачепилівське. Територія Новосанжарського району належить до помірного кліматичного поясу, крайньої південної частини Атлантико-континентальної помірно вологої помірно теплої кліматичної області. Характер клімату взагалі зумовлюється комплексом чинників, основу яких складають:

- сонячна радіація;
- характер циркуляції повітряних мас, %;
- близькість великих водних мас;
- висота території над рівнем моря;
- тип підстилаючої поверхні.

З урахуванням характеру цих чинників клімат Новосанжарського району помірно континентальний. Радіаційний баланс району в середньому за рік позитивний.

Північна та західна частини району відносяться до теплої та недостатньо вологої агрокліматичної зони, а південна та східна – до дуже теплої та посушливої.

Несприятливі кліматичні умови створюються нерівномірним розподілом опадів в теплий період року, можливістю зливових дощів у період збиральної кампанії, суховіями, малосніжніжною зимою, частими відлигами з утворенням льодової курки, пізніми весняними заморозками під час цвітінні садових культур і після появи сходів теплолюбних культур [11].

Внутрішні води. Територія Новосанжарського району у гідрологічному відношенні належить до Дніпровського артезіанського басейну. Найбільші за довжиною, площею водозабору та водністю річки Ворскла та Оріль перерізають район з північного сходу на південний захід. район перерізають річки Ворскла та Оріль. Всі річки району належать до басейну Дніпра, та їх загальна протяжність складає майже 261 км [11].

Болотні масиви Новосанжарського району займають площу близько 3,3 тис га.

В районі всього 53 озера. Це невеликі водойми площею 0,1-1,0 км². Найбільше з них – Велике Болото.

В Новосанжарському районі нараховується 56 ставків, загальною площею водного дзеркала 122 га, що використовуються для розведення та вирощування риби та водоплавної птиці.

До підземних водних ресурсів належать ґрунтові та підземні води. Прогнозовані запаси підземних вод в районі складають біля 165 млн м³/рік. Водопостачання споживачів району здійснюється за допомогою артезіанських свердловин. Для водоспоживання також використовуються шахтні колодязі. Хоча водні джерела досить багаті та різноманітні, Новосанжарський район, як і вся Полтавщина, належить до вододефіцитних районів.

Ґрунтовий покрив району обумовлений помірним континентальним кліматом, лісовою та степовою рослинністю. У Новосанжарському районі поширені найбагатші ґрунти Полтавщини – це типові потужні середньогумусні середнього або важкого механічного складу. По берегах річок зустрічаються піщані та супіщані ґрунти. А оскільки район лежить в межах північного степу, то тут проявляється велика вітрова ерозія.

Рослинність сучасних степових ділянок Новосанжарського району представлена скупченням посухостійких рослин – ксерофітів, в основному дерновинних злаків, з домішками різнотрав'я. Болота, за характером рослинності, в основному трав'янисті – високотравні (з переважанням очерету та осоки), рідше лісові (вербові, чорновільхові). В районах річок, озер, ставків переважає болотна рослинність з формаціями очерету, рогозу, лепешняку водяного тощо. Майже кругом зустрічається ряска.

Ліси – це дуже важлива складова природно-територіального комплексу Новосанжарського району. Сучасний лісовий фонд становить 12,7 га, або 4,6% території району, в розрахунку на одного жителя лісопокрита площа становить майже 0,23 га [11].

Соснові ліси ростуть переважно на надзаплавній (боровій) терасі річок на піщаних і супіщаних землях. Хвойні ліси представлені сухими та свіжими борами і свіжими суборами. У суборах дерева зростають двома ярусами: перший – сосна звичайна, сосною звичайною. Більшість хвойних лісів створено штучно, оскільки сосняки району самосівом не відновлюються.

На території району частина рослин була взята під індивідуальну охорону, частина з них занесена до Червоної книги України. Це, зокрема, конвалія, барвінок малий, горицвіт весняний, ковила (всі види), тюльпан дібровний, лілія лісова.

Тваринний світ району представлений, у невеликій кількості зайцями, лисицями, дикими кабанами, видрами тощо. Також тут зустрічаються їжаки, кроти, білки, миші, пацюки. Пташиний світ представляють шеврики, куріпки, перепілки, дрофи, степові орли, білі чаплі, чорні лелеки, дятли, зозулі, дремлюги, жайворонки, соловейки, сови. Багато з птахів пристосувалися до життя поблизу людей. Це шпаки, сірі ворони, галки, сороки, ластівки, горобці, синиці, снігурі, чижі.

Серед плазунів та земноводних зустрічається ящірка прудка, гадюка звичайна, гадюка степова, вуж звичайний, вуж водяний, квакша та жаби. Частина представників тваринного світу Новосанжарського району занесена до Червоної книги України.

Основна геологічна структура, в межах якої розташована Полтавська область, – Дніпровсько-Донецька западина та її схили. Рельєф області переважно низовинний, вона лежить в межах Полтавської рівнини [11]. Особливості рельєфу території області зображені на рис. 4.9.

Рис. 4.9. Геологічна карта Полтавської області

Природні ландшафти. Територія Новосанжарського району належить до класу рівнинних східноєвропейських ландшафтів.

До Розташування Новосанжарського району у Лівобережно-Дніпровсько-Приазовській північностеповій фізико-географічній провінції зумовлює наявність у районі двох типів ландшафтів. Це ландшафти

лісостепового типу та ландшафти, які відносяться до степового типу, північно-степового підтипу.

Лісостеповим ландшафтам району, порівняно із степовими, притаманна більш складна структура. Вона проявляється в чергуванні природних комплексів з опідзоленими ґрунтами, що сформувалися під остепненими борами і суборами та масивами дібров, і природних комплексів з чорноземами типовими (глибокими) середньогумусними під лучно-степовою рослинністю. Степові ландшафти займають меншу площу і поширені в основному на надзаплавних терасах річок Ворскли та Орелі.

Ландшафти перебувають під постійним впливом природних і антропогенних факторів, а тому весь час змінюються. У зв'язку з високим рівнем господарської, в тому числі сільськогосподарської, освоєної території природні ландшафти на території Новосанжарського району майже ніде не збереглися.

Новосанжарський район є одним із найбільш екологічно благополучних в області.

Складовою частиною природоохоронної роботи в районі є розширення і збереження природно заповідного фонду з того часу, коли в 1937 році рішенням Харківського облвиконкому від 23 лютого, було оголошено заповідником обласного значення Малоперещепинське болото. Воно було типовим для лівобережного Лісостепу галофітним болотом з досить унікальною і самобутньою флорою і фауною. Багато зусиль для організації цього заповідника доклав С.О. Іллічевський.

Зокрема, у Новосанжарському районі був віднесений до ботанічної пам'ятки місцевого значення парк відпочинку «Перемога» у смт. Нові Санжари (1969 рік).

Так, в кінці 70-х було створено Ревазівський гідрологічний заказник та геологічну пам'ятку природи «Рудні піски».

У заповідній мережі району представлено сім категорій природньо-заповідних об'єктів [11]:

а) заказники:

- 2 ботанічні: «Малоперещепинський» та «Зачепилівський»;
- 2 ландшафтні: «Новосанжарський» та «Маячківський»;
- 3 загальнозоологічні: «Середній», «Мазанка» та «Сьомківщина»;
- 2 гідрологічні: «Ревазівський» та «Шедієво»;
- 1 ентомологічний: «Тетянин гай».

б) 3 пам'ятки природи:

- 2 ботанічні: парк відпочинку «Перемога» та «Вовчі гори»;
- 1 геологічна: «Рудні піски».

При цьому Малоперещепинський ботанічний заказник є об'єктом загальнодержавного значення, усі інші - об'єктами місцевого значення.

Водні ресурси. На території Полтавської області налічується 146 річок (водотоків довжиною понад 10 км) загальною довжиною 5100 км [11]. Серед них:

- дві великі (понад 500 м) – Дніпро і Псел;
- дев'ять середніх довжиною 101,6 км;
- 135 малих річок довжиною 100 км і менше.

Є також приблизно 1600 струмків.

Середня густота річкової мережі 0,27 км/км² (по Україні 0,25 км/км²).

Течія річок становить 0,1-0,3 м/с.

Річки Полтавщини живляться в основному сніговими водами (55-60% від загального об'єму стоку).

В області налічується 124 озера з площею водного дзеркала понад 0,1 км².

Ґрунтові води. Кожен геоморфологічний елемент (плато, тераси) має свій специфічний водний режим і різний склад підґрунтових вод.

Рівень залягання підґрунтових вод залежить, перш за все, від кліматичних умов і ступеня розчленування місцевості, що відіграє роль природного дренажу. Значний вплив на формування горизонту підґрунтових

вод і ступінь їх мінералізації має також характер літологічного складу материнських і підстилаючи порід.

На плато, давніх терасах та схилах, покритих лесовими породами, підґрунтові води залягають на глибині 10-40 м від поверхні і на процеси ґрунтоутворення не впливають.

На терасах рік підґрунтові води залягають порівняно на великій глибині (4-10 м), наближаючись до поверхні в плоских зниженнях (до 2,5-3 м). З цим пов'язано утворення гігроморфних ґрунтів.

Великий вплив на ґрунтоутворення мають підґрунтові води в заплавах річок. У цих місцях вони залягають близько поверхні (0,3-1 м) або виходять назовні, зумовлюючи утворення лучних, болотних ґрунтів, торфовищ. Неглибоке залягання мінералізованих підґрунтових вод у заплавах, а також низьких лесових річкових терас зумовлює майже суцільне засолення і солонцюватість ґрунтів.

Підземні (артезіанські) води на території області залягають на значній глибині і безпосередньо у процесах ґрунтоутворення участі не беруть [34].

Рельєф території має перепад до 2 м.

Топографічна карта, яка є основою місця будівництва представлена на рис. 4.10.

Рис. 4.10. Топографічна основа місця будівництва

4.2. Розташування об'єкта в системі міста

Вибір місця розташування об'єкту обумовлений визначною історичною подією. 29 травня (11 червня) 1912 року на околицях села Мала Перещепина був знайдений Перещепинський скарб, який вважається похованням хана Кубрата – засновника Великої Болгарії, до складу якої в VII століття нашої ери входила й частина території сучасної України. Хан Кубрат – це людина, яка об'єднала розрізнені племена і створила Велику Болгарію, і дала поштовх для створення майбутньої болгарської державності на Дунаї і Волзі. На місці поховання хана Кубрата було встановлено пам'ятний знак, що знаходиться на відстані 600 м від ділянки проєктування.

Ділянка проєктування розташована у селі Мала Перещепина, Новосанжарського району Полтавської області України (рис. рис. 4.11 – 4.13). На рис. 4.14. зображений пішохідний зв'язок від ділянки проєктування до пам'ятного знаку хана Кубрата.

Рис. 4.11. Розташування Малоперещепинського заказника у структурі існуючого містобудівного каркасу

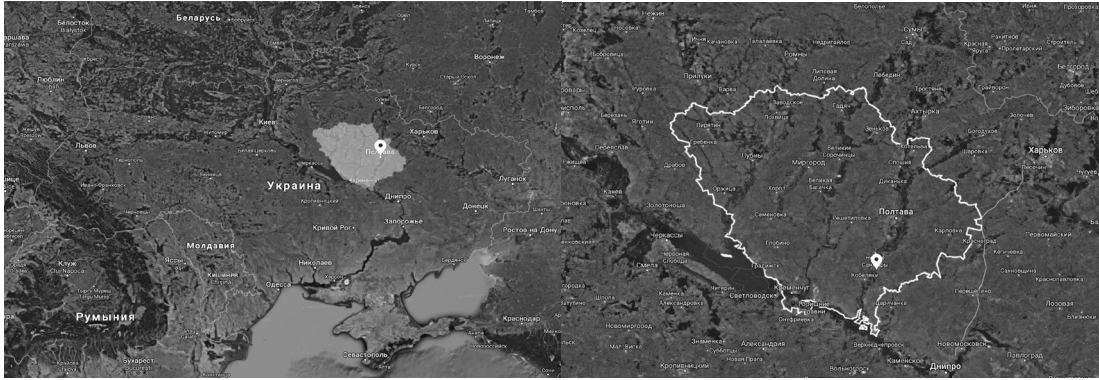

Рис. 4.12. Розташування території проектування в межах країни та Полтавської області

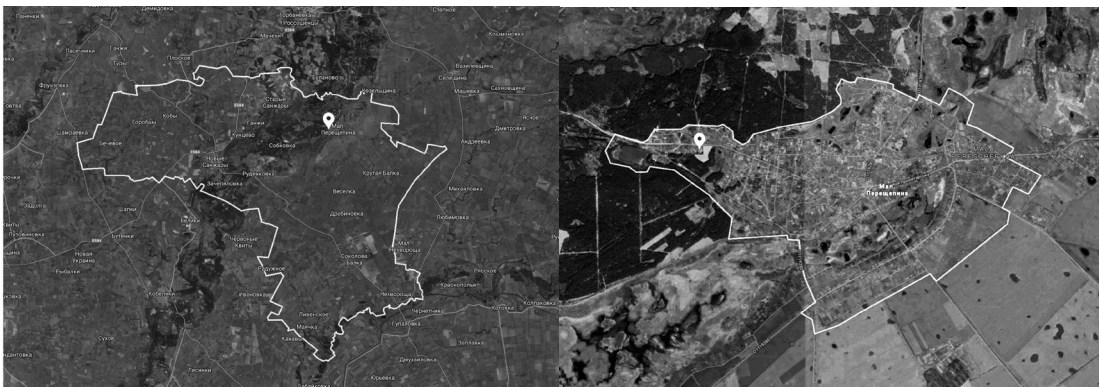

Рис. 4.13. Розташування території проектування в межах Новосанжарського району та с. Мала Перещепина

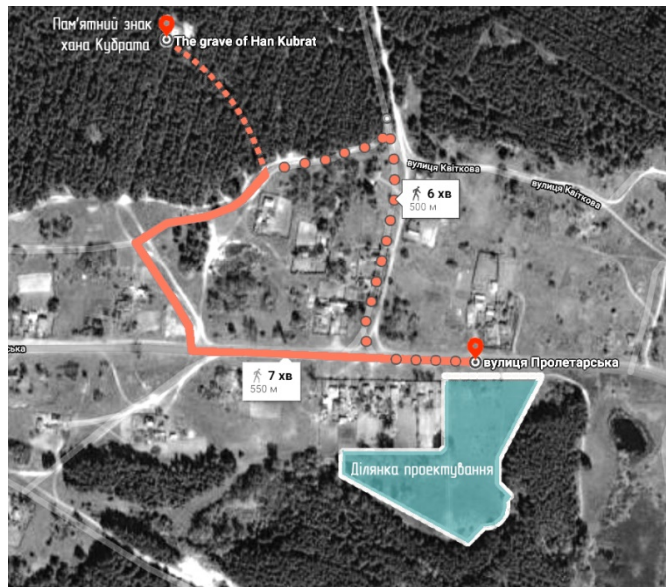

Рис. 4.14. Пішохідний зв'язок від ділянки проектування до пам'ятного знаку хана Кубрата

За 2,8 км від ділянки розташовується проміжна залізнична станція Мала Перещепинська (рис. 4.15.).

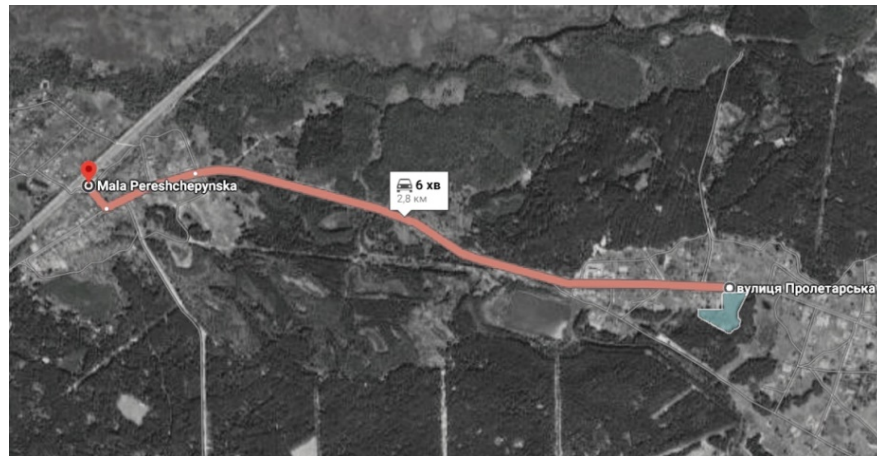

Рис. 4.15. Транспортний зв'язок ділянки проектування та ст. Мала Перещепинська

На ділянці не існує об'єктів та споруд. Ділянка має площу 1,98 га (19800 м²).

Ділянка проектування межує:

- з півночі – з Пролетарською вулицею місцевого значення (через дорогу знаходиться 2 житлових індивідуальних будинки до 2 поверхів);
- зі сходу – з сосновим лісовим масивом;
- з півдня – з сосновим лісовим масивом;
- з заходу – з житловими індивідуальними будинками до 2 поверхів.

Інженерні комунікації (електрокабелі, водопровід, каналізація) будуть заведені на ділянку об'єкту від вже існуючих місцевих мереж. Решта інженерних мереж проходить вздовж існуючих вулиць. Рівнинний рельєф ділянки має перепад в межах 2 м.

По всій ділянці передбачається влаштування благоустрою та забезпечення її необхідними інженерними мережами.

4.2.1. Містобудівна ситуація

Місце забудови знаходиться в західній стороні села Мала Перещепина (рис. 4.16., рис. 4.17.). До ділянки примикає Пролетарська вулиця місцевого значення, через яку відбувається основне сполучення села зі станцією Мала Перещепинська та іншими селами. Через село Мала Перещепина проходить дорога 01719280, яка сполучає багато сіл та веде до автомобільного шляху міжнародного значення «Автошлях М03» (Е40 найдовшого європейського автошляху).

Рис. 4.16. Підоснова території

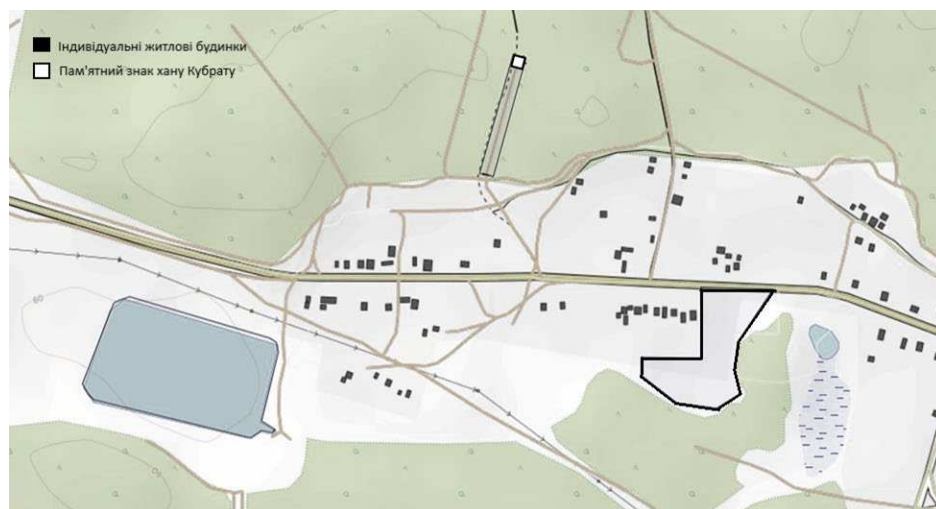

Рис. 4.17. Схема розташування навколишньої забудови

Територія розташована за межами великих транспортних шляхів, на території села проходять лише дороги місцевого значення (рис. 4.18.). Основними транспортними зв'язками для відвідувачів комплексу є авто транспорт та автобусні маршрути.

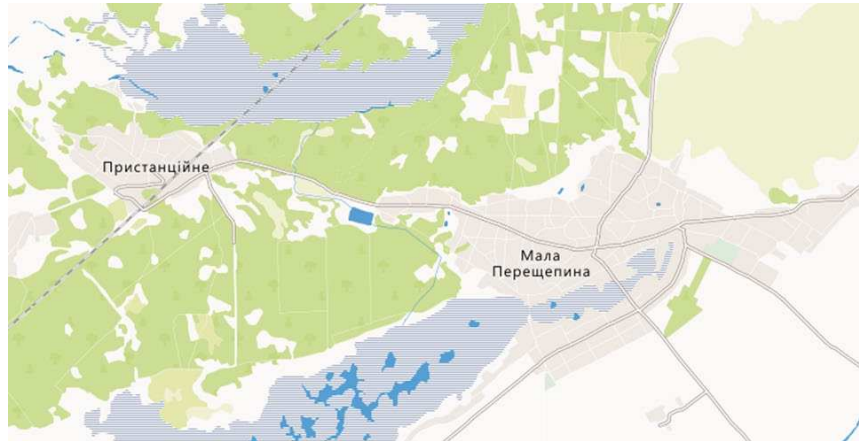

Рис. 4.18. Схема транспортних зв'язків

Біля місця проектування розташовано декілька заказників та пам'яток історії (рис. 4.19.).

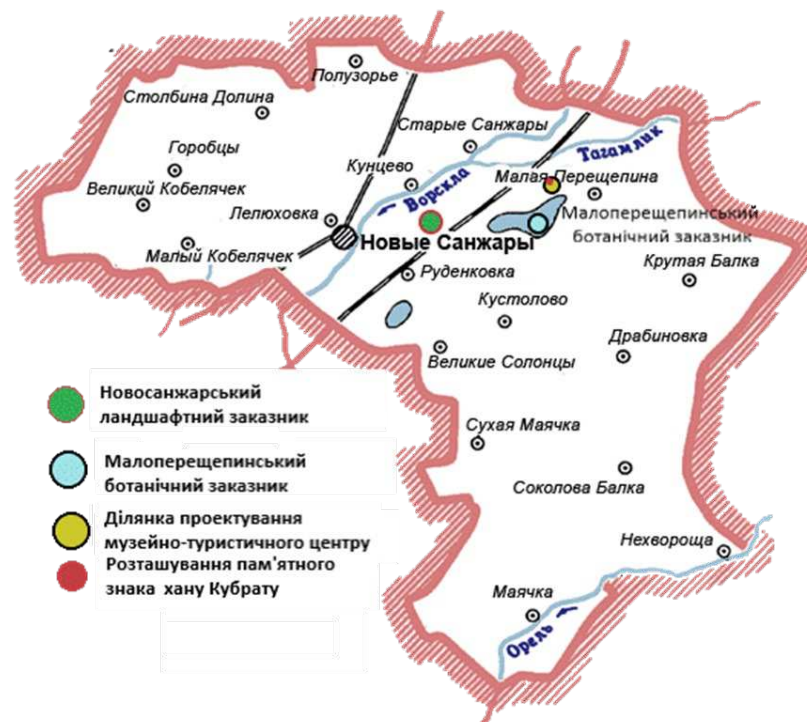

Рис. 4.19. Карта розташування заказників та історичних пам'яток біля ділянки проектування (Новосанжарський район Полтавської області)

4.2.2. Генеральний план

Музейно-туристичний центр хана Кубрата розташований в західній частині села Мала Перещепина. Ділянка під проєктування вільна від існуючої забудови та примикає до Пролетарської вулиці місцевого значення.

Генеральний план території має неправильну багатокутну форму (рис. рис. 4.20. – 4.22.). В центрі композиції генплану розташовується головний об'єкт – музей та амфітеатр, які гармонійно поєднані між собою. По периметру території розташовуються другорядні об'єкти – сувенірні лавки, з традиційними об'єднані з готельними номерами, ресторан національної кухні та МАФ для проведення майстер класів.

Генеральний план складається з таких функціональних зон (рис. 4.20.):

1. Вхідна зона.
2. Зона парковки.
3. Торгівельна зона.
4. Зона музею.
5. Фестивальна зона.
6. Зона рекреації.
7. Житлова зона.
8. Зона харчування.
9. Зона майстер класів.
10. Меморіальна зона.
11. Господарська зона.

Рис. 4.22. Вигляд об'єкта проєктування зверху

Вулиця Пролетарська, що прилягає до ділянки проєктування є головним транзитом. На території передбачено внутрішній проїзд шириною 3,5 м, що є достатнім для проїзду пожежної машини. Для підвозу продуктів до ресторану є під'їзд з тильної сторони об'єкту, де розташовується господарське подвір'я. Ділянка має 8 паркомісць при під'їзді до ділянки і має заїзну кишеню для зупинки автобусу. Також запроєктовано окремо 21 паркомісце для відпочиваючих в готелі та працівників центру.

Транспортно-пішохідні зв'язки (рис. 4.23.) забезпечують транзит між різними зонами території і мають такі розміри: пішохідні доріжки – 1,25 м, 1,5 м, 0,75 м та проїзд для машин 3,5 м.

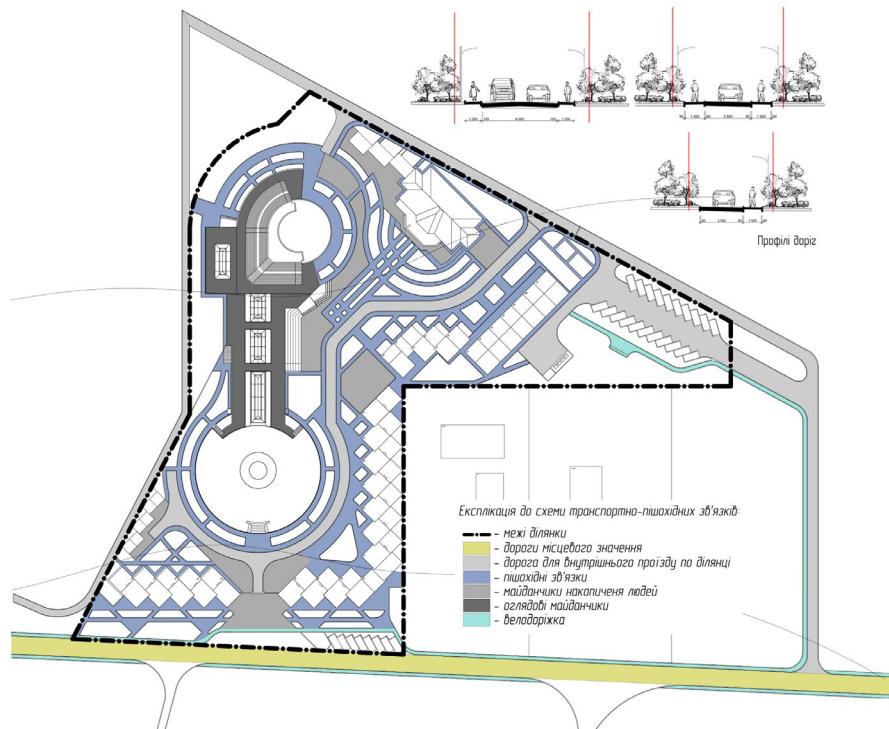

Рис. 4.23. Схема транспортних та пішохідних зв'язків

При озелененні території перевага віддається хвойній рослинності (туя, ялина, ялівець) для гармонійного поєднання з оточуючим ділянку сосновим лісом. Техніко-економічні показники до генплану:

- загальна площа ділянки – 1,98 га;
- площа забудови – 0,635 га;
- площа озеленення – 0,8 га;
- площа проїздів, тротуарів – 0,15 га.

4.3. Проектні рішення

4.3.1. Архітектурна ідея об'єкта проектування

Музейно-туристичний комплекс в селищі Мала Перещепина – багатоскладовий центр, основна задача якого надати можливість болгарам побачити місце зародження їхньої державності та вшанувати пам'ять хана Кубрата (пам'ятний знак хану Кубрату знаходиться на відстані 500-550 метрів (1 хвилини на машині, 7 хвилин пішки) від ділянки

проектування, також центр може бути місцем з'їзду болгар. А для українців – можливість пізнати болгарську культуру.

Проектування музейно-туристичного центру безпосередньо пов'язано з місцем поховання великого хана Кубрата, який створив державу Велика Болгарія, частина якої розташовувалась у степовій зоні сучасної України в VII століття нашої ери.

Головною задачею при проектуванні музейно-туристичного центру було створити цікавий, сучасний простір, який відображає болгарську культуру, розповідає про великого хана Кубрата та його п'яти синів.

Архітектурна ідея полягає у створенні простору музею як кургану хана Кубрата, та п'яти виставкових зал, присвячених синам Кубрата: Аспаруху, Батбаяну, Альцеку, Котрагу та Куберу. Складові проєкту мають своє символічне значення. Наприклад: форма світлових люків є символом тамги правлячої династії Дуло; курган, у який нібито врізається кільце із монограмою хана Кубрата – символ археологічної знахідки Перещепинського скарбу.

Центральний об'єкт – музей, головна частина якого має круглий зал купольної форми з залізобетонних конструкцій та металевих балок, що імітують курган.

Також центр має амфітеатр та простір для проведення масових заходів та відпочинку. При створенні амфітеатру був задум зробити сцену так, щоб імітація старовинної аркади та тлі соснового лісу, створювала певну атмосферу єдності природи, історії та культури.

4.3.2. Функціонально-планувальна організація об'єкта проектування

Функціонально-планувальна організація перш за все залежить від призначення об'єкта – музейно-туристичний комплекс.

Основними функціями будівлі комплексу є:

– туристична;

- меморіальна;
- культурно-освітня (музей, експозиція);
- науково-дослідна (музейні майстерні);
- харчова;
- відпочинкова;
- методична;
- дозвіллева;
- екскурсійна;
- виховна;
- клубна;
- масово-просвітницька;
- комунікативна.

Окрім головного об'єкта – музею, на території проєктуються: готель, ресторан, сувенірні лавки, амфітеатр, МАФ, що несуть у собі відповідні їм функції: житлову, харчову, торгівельну, фестивальну, дозвіллеву – проведення майстер класів традиційних мистецтв Болгарії.

Музей включає у себе наступні групи приміщень:

- обслуговуючі приміщення (13%): вхідна група (тамбур, вестибюль, пост охорони, каса, гардероб, санвузли, екскурсбюро);
- основні приміщення (експозиційні зали постійної та тимчасової експозиції – 45%, фондосховища – 20%);
- адміністративні приміщення (кабінет директора, секретаря, бухгалтерія);
- допоміжні приміщення (майстерні – 17%).

4.3.3. Об'ємно-просторова організація об'єкта проєктування

Будівля музею поділяється на два об'єми: домінуючий – у формі кургану, що присвячений хану Кубрату, та примикаючий до нього багатокутний об'єм.

Головна експозиційний об'єм у формі кургану має 1 цокольний поверх (вестибюль, екскурсбюро, експозиції по периметру, склади та сходову клітину), та 1 підземний поверх (експозиції по периметру, гардероб, санвузли, технічне приміщення, комора прибирального інвентарю, невеличкий склад). Друга частина, примикаюча до головної, має 1 підземний поверх та 1 консольний поверх з наступними приміщеннями: підземний поверх (експозиційні зали, хол, склад, фондосховище), консольний поверх (тамбур, хол, склади, майстерні, адміністративні приміщення, санвузли).

Музейно-туристичний комплекс запроектовано за трьома принципами його відвідування:

- однодобова програма (відвідувачі з близько розташованих населених пунктів);
- дво- тридобова програма «Програма вихідного дня» (з ночівлею, відвідувачі з українських міст та іноземні гості);
- недільна програма (туристи з Болгарії та інших куточків світу, для яких музейно-туристичний комплекс є відправною точкою при подорожуванні Україною).

Об'ємно-просторова організація об'єкта відповідає цим принципам. Приїхавши до об'єкта, та пройшовши через пост охорони та реєстрацію, відвідувач слідує певному сценарію або схемі відвідування музейно-туристичного комплексу. Якщо це перший принцип, то відвідувач безпосередньо проходить екскурсію по музею, відвідує ресторан, купує сувеніри та прямує до виходу. Якщо другий принцип, то відвідувач заселяється до готелю, залишає свої речі, відпочиває, йде до ресторану, відвідує музей, приймає участь у майстер класах болгарських народних

промислів, час дозвілля та відпочинку в цей час гості можуть відвідати запропонований екскурсійний тур по околицях селища та прилеглих визначних цікавих місцях Полтавської області, ввечері можна прийняти участь у культурно-масових заходах, подивитись виставу – амфітеатр, тощо. Якщо це третій принцип, то відвідувачі заселяються в готель, де залишають речі, відвідують ресторан та йдуть відпочивати після довгої дороги, відвідують музей, приймають участь у майстер-класах, потім час дозвілля та відпочинку, участь у культурно-масових заходах у амфітеатрі, а у наступні дні туру відвідувачі відправляють по запропонованому туристичному маршруту значимим місцям України, для ознайомлення з українською культурою, звичаями, традиціями, побутом, тощо.

Об'ємно-просторова організація комплексу створює камерну зону, з двох сторін яку оточує сосновий ліс. У центрі знаходиться музей який завершується амфітеатром. По периметру ділянка оточена готелем, сувенірними лавками та рестораном, що створюють камерний, комфортний та затишний простір, візуальне оздоблення корпусів комплексу створює симбіоз, використовуючи елементи болгарської та української національної архітектури.

4.3.4. Зовнішнє та внутрішнє опорядження будівлі

Зовнішнє опорядження не тільки захищає будівлю від зовнішніх впливів, а й впливає на її естетичний вигляд. Для зовнішнього опорядження використовуються екологічно безпечні матеріали, які є важливою складовою при створенні сучасної архітектури.

Стіни. Самонесучі стіни товщиною 400 мм, зводяться з цегли. Для утеплення стін буде використовуватися утеплювач ІЗОВЕР товщиною 100-150 мм. Оздоблення стін виконано декоративною штукатуркою, після чого частина стін фарбується інша частина оздоблюється декоративним природнім каменем.

Дах. В музеї використовується зелений дах та експлуатуємий дах, що створює потрібне естетичне сприйняття музею, як кургану. Для зведення даху буде використані металеві балки, залізобетон і зверху вже конструкція зеленого даху. В готелі і ресторані використовується скатна покрівля покрівельним матеріалом в якій виступає черепиця.

Вікна та двері. Двері двопільні та однопільні виконані з дерева. В проєкті використанні вікна з трьохкамерним склопакетом, що має енергоефективні властивості.

Внутрішнє опорядження музею має великий вплив на сприйняття експозицій, тому в проєкті я вирішила обрати опорядження пастельних кольорів, за рахунок чого експозиції будуть виходити на передній план.

Внутрішнє оздоблення приміщень залежить від їх призначення: обслуговуючий блок приміщень (вестибюль, гардероб, інформаційне бюро-екскурсбюро, приміщення санвузлів, ресторан) виконується такими матеріалами, як: дерево, природній камінь, керамічна плитка, керамограніт, декоративна штукатурка; основні виставкові експозиційні зали – декоративна штукатурка, природній камінь, керамічна плитка, керамограніт.

Опорядження приміщень виставкових залів, виконується за допомогою сучасних, екологічно-безпечних будівельних матеріалів: штукатурка, керамограніт, керамічна плитка, паркетна дошка.

Усі використані матеріали відповідають нормативним вимогам.

4.4. Протипожежні заходи

Музей має 2 поверхи, в музеї передбачено 2 спеціальні евакуаційні виходи на вулицю до яких можна потрапити як з головної зали так і з майстерень та адміністративних приміщень. Майстерні та виставкові зали мають природне освітлення через світлові зенітні ліхтарі, окрім підсобних приміщень та складів. Вентиляція влаштована у всіх приміщеннях. Проєктом передбачена система пожежної сигналізації.

Виходи з приміщень здійснюються назовні по напрямку евакуаційних виходів на зовні.

При зовнішньому та внутрішньому опорядженні об'єкта застосовувались негорючі матеріали, а саме: декоративна штукатурка, керамічна плитка, та обиралися матеріали, що відповідають протипожежним стандартам та будівельним нормам.

Будівельні конструкції і матеріали відповідають протипожежним нормам та є вогнестійкими. Споруду забезпечено системами пожежогасіння.

4.5. Техніко-економічні показники об'єкту проектування

В таблиці 4.9. надані основні техніко-економічні показники території забудови.

Таблиця 4.9.

Основні техніко-економічні показники території

№ з/п	Показники	Одиниці, м ²
1.	Загальна площа території	1,98 га (1980 м ²)
2.	Площа забудови	5000 м ²
3.	Поверховість	2
4.	Умовна висота будівлі	28,400 м
5.	Будівельний об'єм	35 380 м ³

Висновки до розділу 4

У четвертому розділі зроблено аналіз містобудівної ситуації, транспортних зв'язків та природно-кліматичних характеристик ділянки проектування. Із врахуванням проведеного аналізу характеристик ділянки, було розроблено схеми транспортних зв'язків, функціональних зон території.

Архітектурна ідея об'єкта проєктування – створення сучасного, цікавого, унікального музейно-туристичного комплексу, головний об'єкт якого виглядає як курган, у який нібито врізається бетонне кільце із монограмою.

Запроєктований в селі Мала Перещепина музейно-туристичний комплекс є багатофункціональним. Музейно-туристичний комплекс виконує наступні функції:

- туристичну;
- культурно-освітню (музей, експозиція);
- науково-дослідну (музейні майстерні);
- харчову;
- відпочинкову;
- меморіальну;
- дозвіллеву;
- екскурсійну;
- виховна
- клубну;
- масово-просвітницьку;
- комунікативну.

Опорядження будівлі відповідає діючим нормативним документам, і яким властиві такі важливі характеристики, як вогнестійкість та екологічність.

РОЗДІЛ 5

КОНСТРУКТИВНЕ РІШЕННЯ ОБ'ЄКТА ПРОЄКТВАННЯ

5.1. Загальні характеристики конструктивного рішення

Характеристика будівлі:

- клас відповідальності – IV;
- ступінь вогнестійкості – I;
- вологісний режим приміщень – нормальний;
- температура внутрішніх приміщень – від +14 °С до +22 °С.

Громадські будівлі частіше виконують в збірному, монолітному або збірно-монолітному виконанні, але і стінова і комбінована конструктивні системи має місце на життя та застосування. При каркасній конструктивній системі застосовують такий крок сітки колон: 3х6; 4,5х6; 6х6; 6х9; 9х9 м.

Якщо будівля має великі прогони та нестандартні рішення, то для цього доцільним буде використовувати такі конструктивні елементи: рами, балки, ферми різних форм та розмірів, арки.

Конструктивні елементи та системи, мають між собою міцний зв'язок, та забезпечують стійкість, міцність, жорсткість будівлі. Конструкції захищають внутрішній простір будівель від несприятливих зовнішніх умов.

У проєкті прийнята каркасно-монолітна конструктивна система. Каркасно-монолітна система представлена сіткою вертикальних колон, розташованих по колу, та похилих ригелів, що спираються на колони.

Значна увага приділяється застосуванню матеріалів, які крім міцності, довговічності, вогнестійкості задовольняють ще й екологічні аспекти.

За рівнем національно-господарської та містобудівної значимості капітальності будівлі музей відноситься до I класу (великі громадські будівлі музеї, театри).

Музей I класу капітальності проєктують не нижче I ступеня вогнестійкості з конструкціями не нижче I ступеня довговічності.

5.1.1. Характеристика прийнятого конструктивного рішення

Головним об'єктом проєктування є музей, будівля якого утворена врізанням у головну частину музею у формі кургану, об'єму інших виставкових залів, що має восьмикутну у плані форму (рис. рис. 5.1. – 5.3.). Форма кургану створена за допомогою балочно-каркасної схеми. Основний несучий каркас складається з окремих похило-стоячих елементів – металевих балок, радіально розташованих, що сходяться вгорі в стислому кільці, яке у свою чергу упирається на низку колон, а внизу балки упираються в нижнє розтягнуте опорне кільце. На похилі під кутом 30 градусів металеві балки, які розподіляють вагу конструкції на нижнє опорне кільце та несучу стіну, опирається з/б стіна на якій влаштовано зелене покриття та сходи, що ведуть до каплиці на вершині кургану.

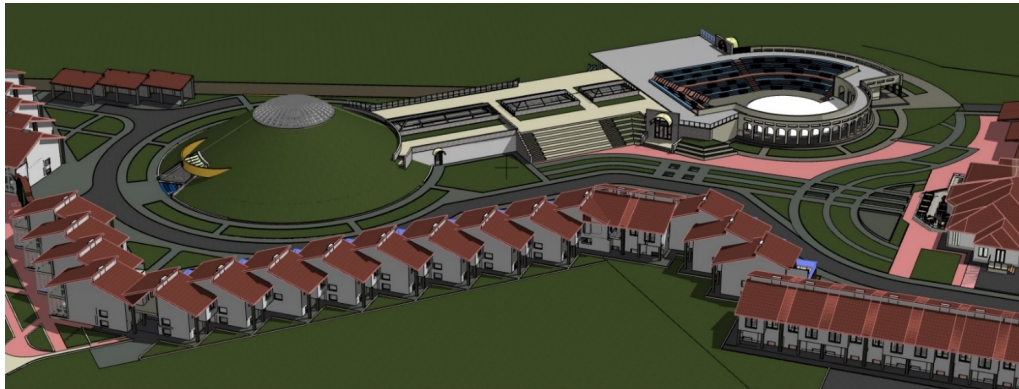

Рис. 5.1. Головний об'єкт – музей, конструкції головної зали музею

Рис. 5.2. Внутрішній простір музею

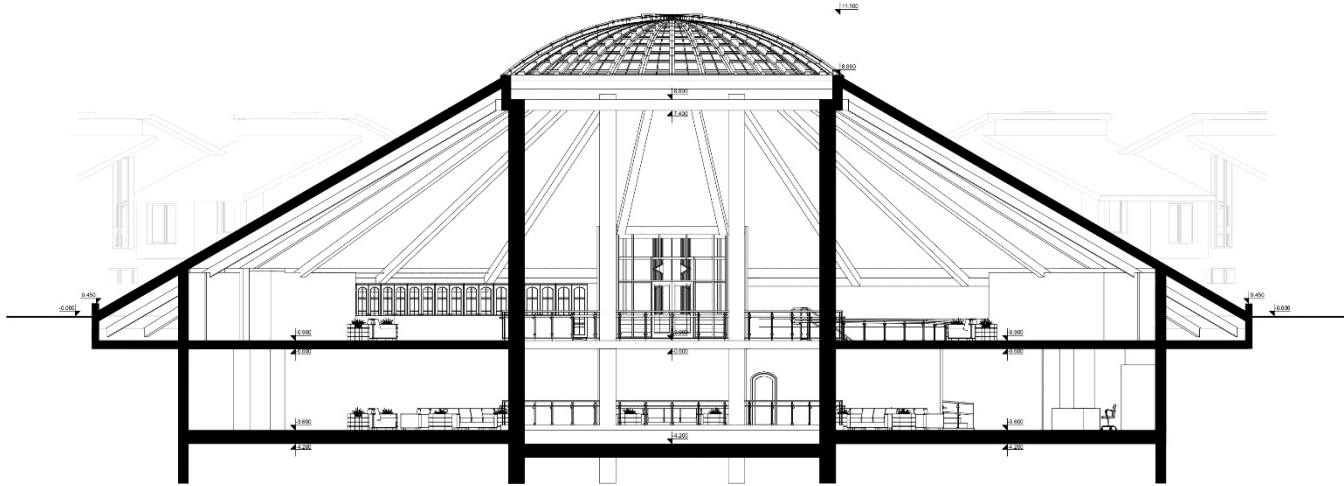

Рис. 5.3. Розріз головної частини музею

Конструктивне рішення споруди. Конструктивна схема будівлі: з повним каркасом (з самонесучими стінами) з несучим каркасом та стовбурами жорсткості. Основними конструктивними елементами такої схеми є ригелі та колони.

Фундамент: стрічковий фундамент, залізобетонний пальовий (палі під несучі колони) або стовпчастий;

Цоколь: монолітний бетонний;

Стіни: багатошарові з утеплювачем;

Перегородки: гіпсокартонні та цегляні оштукатурені з двох боків, товщиною 120 та 150 мм;

Перекрыття: з/б монолітне та збірне по дерев'яним та металевим балкам;

Дах: плоский експлуатуємий, зелений дах зі схилом по металевим кроквам;

Сходи: залізобетонні та дерев'яні;

Вікна: металопластикові;

Двері: дерев'яні та металопластикові;

Несучий каркас будівлі: вертикальні несучі елементи – залізобетонні колони розмірами 300 x 600 мм, 400 x 400 мм та ригелі.

Висота поверхів музею:

- підземний поверх 3 м та 3,3 м;
- цокольний поверх 3 м та 8,5 м.

5.1.2. Фундаменти та цоколь, їх конструкції

Фундамент – частина будівлі чи споруди, переважно підземна, яка сприймає навантаження від споруди і передає їх на основу, складену ґрунтами (природну) чи штучну [53].

Стрічковий фундамент користується популярністю за рахунок простоти його укладання при будівництві будівель з підвалом (рис. 5.4.). А завдяки тому, що вертикальні сторони фундаменту є стінами підвалу, це заощадить кошти [37].

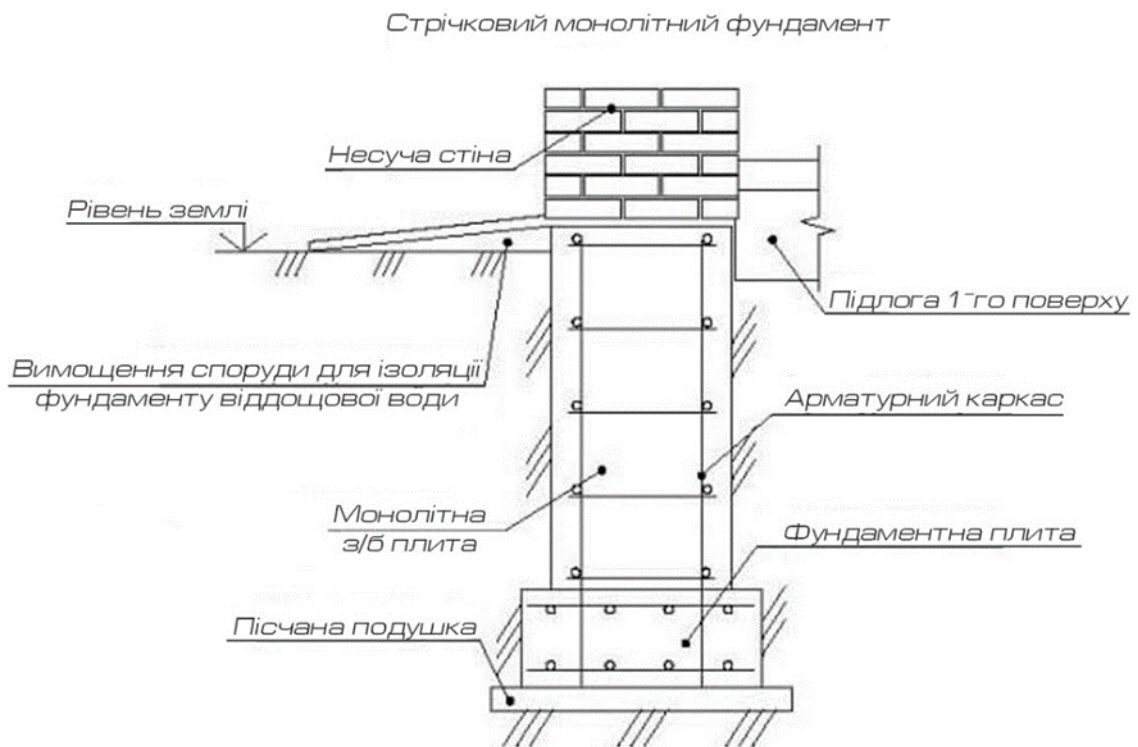

Рис. 5.4. Стрічковий фундамент будівлі з підвалом

При влаштуванні стрічкового фундаменту, особливо якщо підвальні приміщення експлуатуються, дуже важливою складовою є гідроізоляція та теплоізоляція фундаменту (рис. 5.5.).

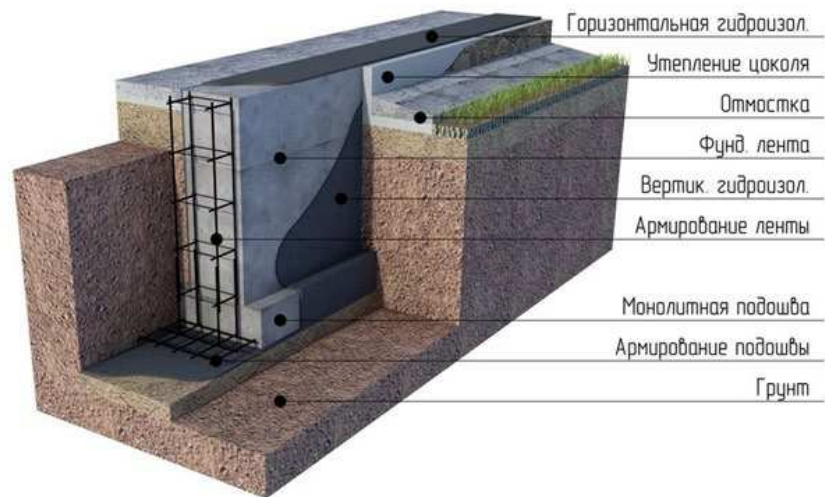

Рис. 5.5. Конструкція влаштування стрічкового фундаменту.

Для більшої жорсткості конструкцій, та перерозподілення ваги від несучих колон на ґрунт застосовується стовпчастий фундамент стаканного типу (рис. 5.6.).

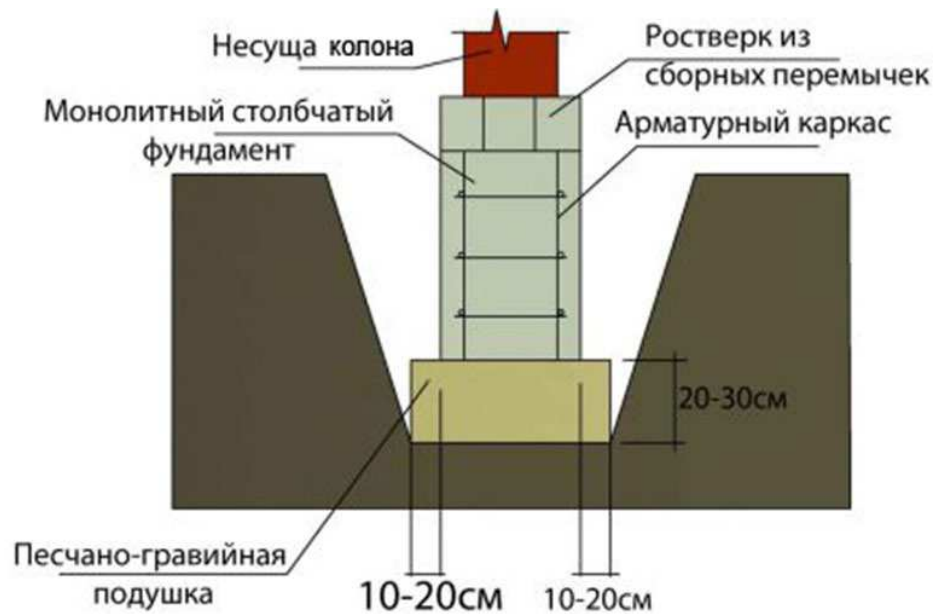

Рис. 5.6. Приклад стовпчастого фундаменту

При влаштуванні фундаменту важливою складовою є утеплення каркасу фундаменту (екструдірованим пінополістиролом) та влаштуванням гідроізоляції зовнішньої та внутрішньої сторони.

5.1.3. Стіни та перегородки

Для даної будівлі були використані цегляні самонесучі стіни з утепленням ІЗОВЕР (400 мм, 250 мм), перегородки гіпсокартонні та цегляні (150, 120, 250 мм). Залежно від межуючих між собою приміщень використовується відповідна звукоізоляція перегородок та стін.

На рис. 5.7. зображено вузол самонесучої цегляної стіни, яка має такі прошарки:

- 1) цегляна стіна у 2 цеглини (250 мм);
- 2) теплоізоляція з мінераловатних плит ІЗОВЕР (150мм);
- 3) складний розчин (10 мм);
- 4) дюбель.

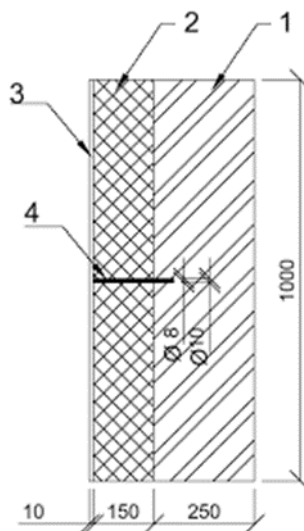

Рис. 5.7. Вузол зовнішньої самонесучої цегляної стіни

5.1.4. Перекриття та підлоги

Обрано монолітне перекриття (рис. 5.8, рис. 5.9.), опорою для якого слугують колони, а влаштовується воно у 4 етапи:

- 1) встановлюють сталеві несучі балки, які спираються на колони;
- 2) роблять опалубку;
- 3) між встановленими балками розкладають арматуру;

4) конструкцію заливають бетоном (марка бетону м-200).

Товщинна перекриття – 300 мм.

Рис. 5.8. Схема влаштування монолітного перекриття

Для покриття підлоги обрано такі матеріали: керамограніт (експозиційні зали), керамічна плитка (санвузли, коридори, вестибюлі, тамбури), паркет (офісні та адміністративні приміщення).

Монолітне з/б перекриття

Рис. 5.9. Схема монолітного залізобетонного перекриття

5.1.5. Вертикальні комунікації

Згідно з ДБН 2.2-15:2005 «Будинки та споруди. Житлові будинки» вертикальними комунікаціями у проєкті слугують сходи. Сходи –

функціональний і конструктивний елемент, що забезпечує вертикальні зв'язки. Сходи складаються з ряду ступенів.

Сходовий марш – це сукупність послідовно розташованих ступенів сходів. Використано збірно-монолітні сходи (рис. 5.10, рис. 5.11). В плані сходи двомаршеві, ширина маршу – 1,200 мм, висота сходинок – 150 мм, ширина сходинок – 300 мм. Кількість сходинок у марші залежить від висоти поверху 2,7 м. Сходи обладнані поручнями висотою 900 мм. Між сходовими маршами передбачені проміжки по 130 см для пожежного шлангу.

Ширина сходових майданчиків застосовується не менше ширини маршів: 1,8 м. Стіни сходових клітин та перекриття над ними запроектовані неспалимими. Сходові клітки мають природне освітлення.

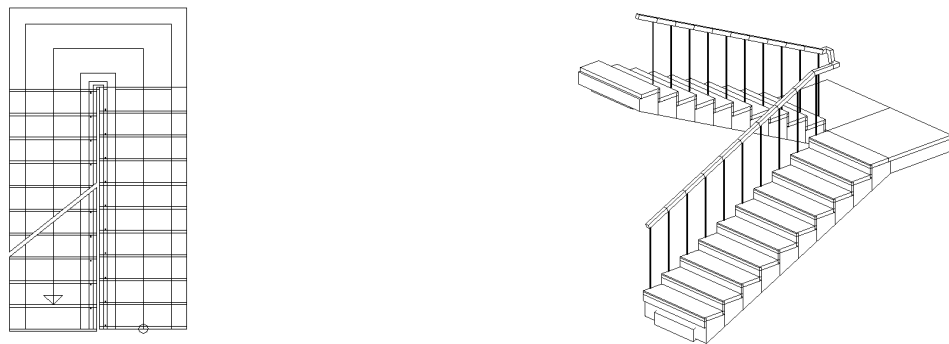

Рис. 5.10. Схема двомаршевих сходів в плані і східні марші зі сходинками

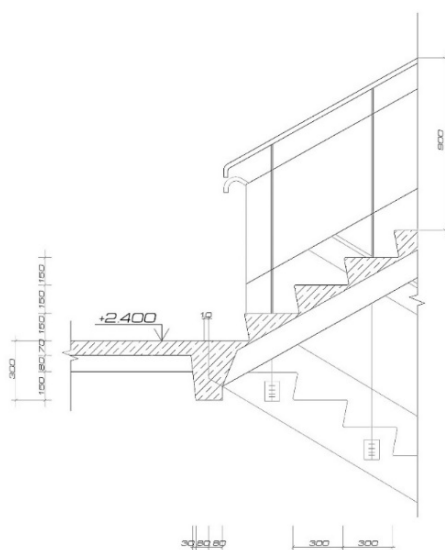

Рис. 5.11. Сходовий вузол

Для інвалідів та інших маломобільних груп населення усі входи обладнані пандусом. Він захищений від атмосферних опадів; перед ним влаштовано площадку розміром не менше 1 x 2,5 м з дренажем (рис. 5.12).

Зовнішні вертикальні драбини – це конструкція спеціального призначення, обов'язковий елемент будівлі, що використовується для забезпечення безпечної евакуації в ситуаціях, що загрожують життю і здоров'ю людей (рис. 5.13).

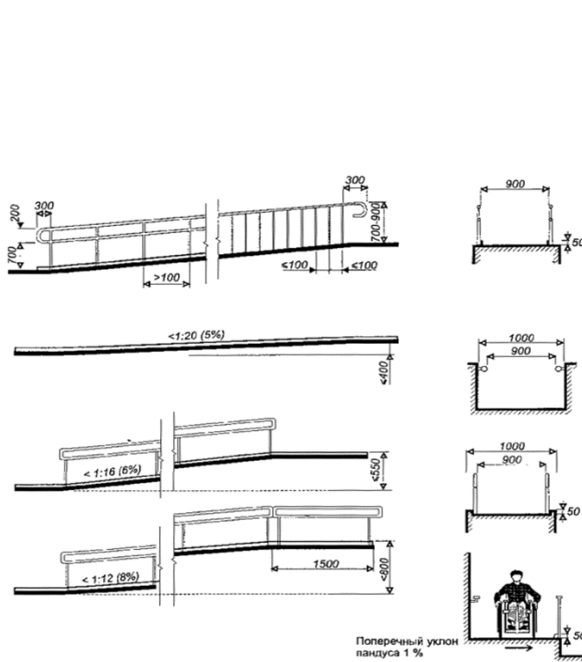

Рис. 5.12. Умови влаштування пандусів

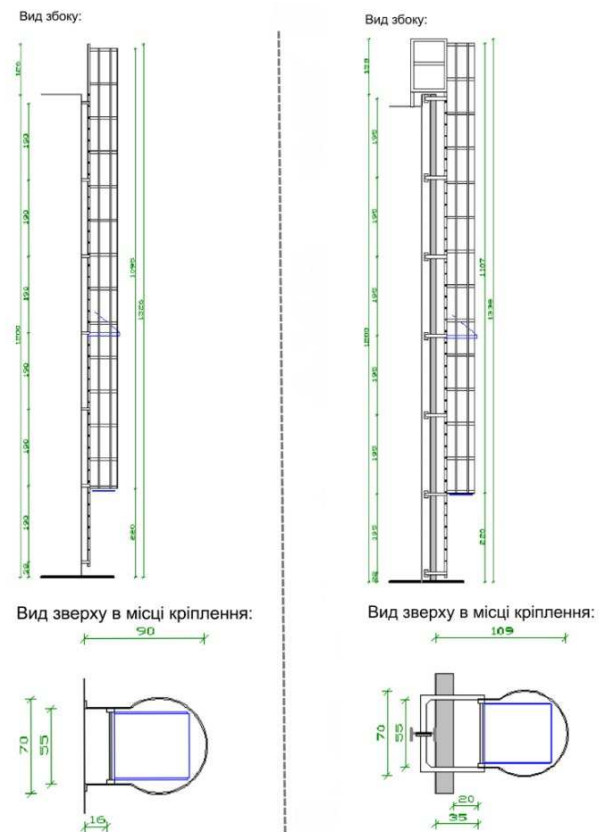

Рис. 5.13. Зовнішні вертикальні драбини

Згідно з законодавством України, зовнішні пожежні (евакуаційні) драбини повинні відповідати всім нормам пожежної безпеки і охорони праці, забезпечуючи комфорт та надійність під час експлуатації.

5.1.6. Покрівля

В проєкті використовуються: плоска експлуатована покрівля, сканта покрівля та зелений дах з ухилом 30° (рис. рис. 5.14. – 5.16.) Плоска експлуатована покрівля слугує пішохідним зв'язком між зоною музею та амфітеатром. Зелена покрівля з ухилом 30° , утворює форму музею-кургану, і на ній також передбачаються незначні пішохідні зв'язки, скатна покрівля використовується у готельній частині музейно-туристичного комплексу.

До складу плоскої покрівлі належать: несуча плита із залізобетону; шар пароізоляції; шар теплоізоляційного матеріалу; килим гідроізоляції; покриття.

Рис. 5.14. Схема влаштування плоскої експлуатованої покрівлі

Рис. 5.15. Схема складу зеленої плоскої покрівлі:
залізо-бетонна плита, гідроізоляція, протикорнева плівка, вологонакопичувальний та захисний мат, флорадрейн, системний фільтр, субстрат, рослинний шар

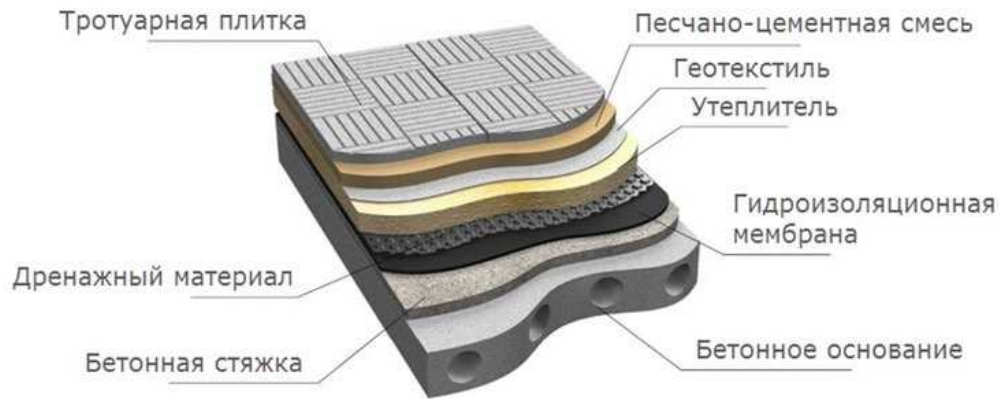

Рис. 5.16. Облаштування конструкції плоскої експлуатованої покрівлі

Двосхилий дах зазвичай встановлюється на спорудах, що мають дві прямокутні похилі площини, в даному проекті такими спорудами виступають готельні та адміністративні будівля комплексу (рис. 5.17.).

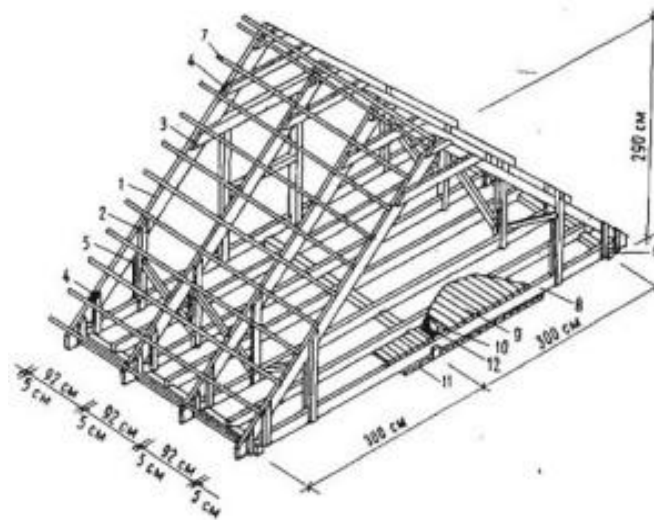

Рис. 5.17. Приклад конструкції двоскатного даху

Для побудови фронтонів використовуються трикутні частини будівлі. Вузол з'єднання скатного даху з тришаровою цегляною стіною приведено на рис. 5.18. Дах будівлі складається з таких важливих елементів: обрешітки, крокв, похилих площин, горизонтальних ребер, мауэрлата, коника, звисів [13].

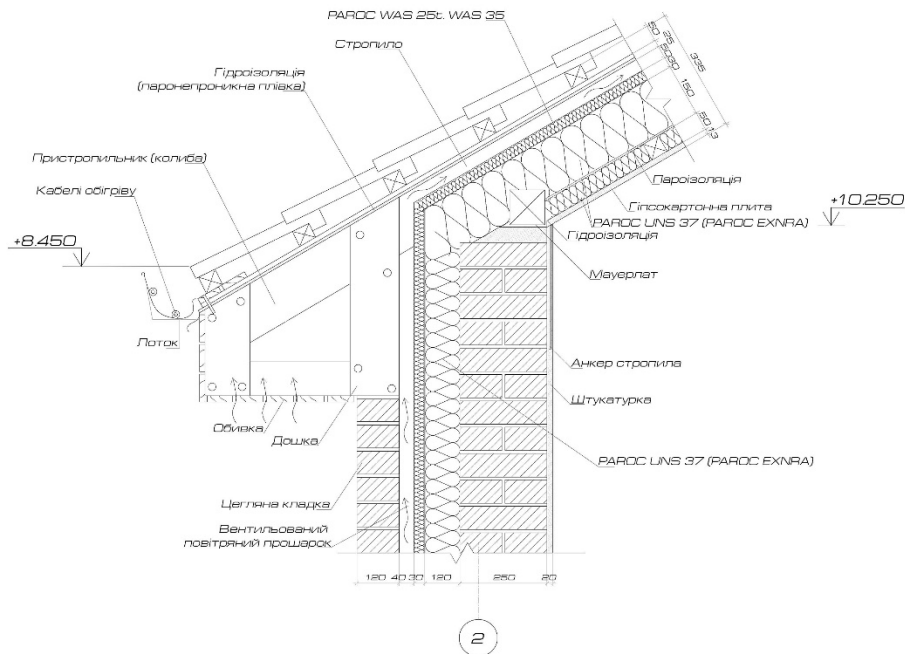

Рис. 5.18. Вузол з'єднання скатного даху з тришаровою цегляною стіною

Згідно СНиП, кут нахилу покрівлі повинен складати більш 5 градусів. Підбір кута нахилу ската даху залежить в основному від вибраних матеріалів для покрівлі та їх характеристик, від архітектури, від клімату місцевості. В місцевості забудови кут нахилу становить 30-45 градусів.

5.2. Загальні характеристики технічних рішень

5.2.1. Опалення і вентиляція та їх конструктивне забезпечення

Опалення. Ділянка проєктування централізовано підключена до міських систем опалення. Система централізованого теплопостачання – сукупність джерел теплової енергії потужністю понад 20 Гкал/год, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж. Обслуговується теплосервісною організацією.

Тепло виробляється в центральній котельній, передається теплоносію, а теплоносій, після переміщення трубопроводами, передає тепло нагрівальним приладам, встановленим в окремих приміщеннях. Теплоносій, віддавши

тепло через нагрівальні прилади повітряю помешкання, повертається трубопроводами до котла, де його знов нагрівають і він продовжує свій шлях. Як теплоносій у системах централізованого теплопостачання використовують воду або водяний пар. Основним паливом в котельній установці є природний мережний газ.

При виборі опалення для музею необхідно враховувати їх вплив на експонати. Звичайні обігрівачі прогрівають повітря нерівномірно, що негативно впливає на експозицію музею.

Тому для опалення музею обрані інфрачервоні електричні обігрівачі (рис. 5.19.), що забезпечить оптимальну температуру для об'єктів експозицій.

Вони витрачають на 30-40% менше електрики, ніж інші аналогічні прилади. Електричні інфрачервоні обігрівачі з терморегулятором швидко нагрівають приміщення, при цьому вони не пересушують повітря і є нешкідливими та екологічно безпечними. Такі обігрівачі, навіть при прямому контакті, не викликають негативного впливу на експонати музею [25].

Рис. 5.19. Інфрачервоний електричний обігрівач

Опалення повинне забезпечувати рівномірну температуру, можливість регулювання ступеня нагріву приміщення і незалежного вмикання і вимикання опалювальних секцій.

Вентиляція. В даному проєкті застосовується як природна так і примусова вентиляція. Для забезпечення вентиляювання використано систему вентиляції з рекуперацією, це важливий елемент сучасної будівлі. Щільність

будівельних конструкцій, якісна теплоізоляція, високоефективні вікна та двері – всі ці заходи енергозбереження призводять до герметичності будівель. В приміщенні, важливо забезпечити високу якість повітря, яким ми дихаємо, а це близько 12 м³ щодня. Втрати енергії, при використанні вікон для вентилявання, можуть досягати 50%. Тому застосування вентиляції є важливим фактором для створення здорових і комфортних умов проживання та забезпечення енергозбереження [8].

Припливно-витяжна вентиляція з теплообмінником-рекуператором (рис. 5.20) забезпечує постійний обмін повітря та запобігає надмірній вологості, появі цвілі, запахів. Вентиляційні установки гарантують чистоту та свіжість повітря. Постійний обмін повітря помітно знижує концентрацію бактерій, пилу та інших шкідливих речовин в оточуючому середовищі та підвищує комфорт і якість нашого життя. Це також забезпечує зниження рівня шуму в будівлі. Високоефективні рекуператори (утилізатори тепла) знизять споживання енергії для опалення. Сучасні припливно-витяжні установки залишають більше 90% тепла вихідного повітря в будівлі. А використання ентальпійних теплообмінників дозволить збільшити цей показник до 100% та покращити баланс вологості [8].

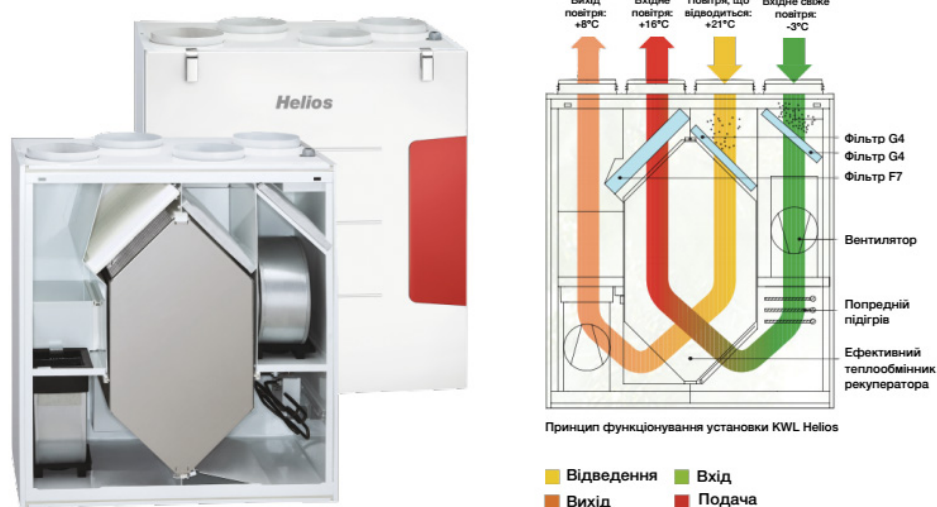

Рис. 5.20. Схема влаштування вентиляційної установки з рекуперацією повітря

Використане, насичене вологою, запахами та іншими домішками повітря з кухні, санвузла та ванної кімнати відводиться за допомогою випускних (забірних) клапанів і системи повітропроводів та поступає в теплообмінник рекуператора. Одночасно ззовні в теплообмінник подається свіже повітря. Потoki повністю розділені між собою і внаслідок перехресно-проточного обміну в рекуператорі відбувається передача тепла від вихідного повітря свіжому зовнішньому повітрю. Сучасні теплообмінники вентиляційних установок дозволяють утилізувати більше 90% тепла вихідного повітря. Для підвищення ефективності роботи системи рекуперації використовують ґрунтовий колектор, через який проводиться забір свіжого повітря. Внаслідок сталої плюсової температури ґрунту відбувається попередній підігрів вхідного потоку. На вхідних та вихідних патрубках установки встановлюються фільтри, з різною очисними характеристиками. Очищене та попередньо підігрите повітря подається в приміщення, формуючи комфортний та здоровий мікроклімат. Вихідне повітря відводиться назовні через встановлені на даху чи зовнішніх стінах випускні елементи.

Природна канална вентиляцію, що застосовується більше в житлових і громадських будівлях. Складові витяжної природної каналної вентиляції: вертикальні внутрішні або приставні канали з отворами, закритими жалюзійними ґратами; збірні горизонтальні повітроводи і витяжна шахта. На шахті встановлюють дефлектор, за рахунок чого посилюється витяжка повітря з приміщень.

Забруднене повітря з приміщень надходить через жалюзійні ґрати в канал. Піднімається нагору, досягаючи збірних повітроводів, і звідти виходить через шахту в атмосферу. Витяжка з приміщень регулюється жалюзійними ґратами у витяжних отворах, а так само дросель-клапанами або засувками, які встановлюють у збірному повітроводі і в шахті [7].

Вологість – одна з важливих характеристик повітря. Оптимальне значення вологості забезпечує здоровий та комфортний клімат в будівлі. Відносна вологість повинна залишатись в межах 30-60%. При недостатньому

рівні вологості спостерігається пересихання слизової оболонки, наелектризованість повітря та збільшується кількість пилюки в повітрі. Особливо чітко ці фактори проявляються в зимовий період: при зовнішній температурі -5°C і внутрішній $+21^{\circ}\text{C}$ вологість повітря падає з початкових 100% до 17%.

При використанні вентиляційних установок з ентальпійними теплообмінниками можливо досягнути оптимального значення вологості, без додаткових енергозатрат. Системи з ентальпійними теплообмінниками здатні утилізувати поряд з теплом до 65% вологи.

5.2.2. Водопостачання

Водопостачання будівлі здійснюється з центральної системи водопостачання села Мала Перещепина, з урахуванням ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування». Підключення до системи водопостачання передбачає наявність насосної станції і водоочисних споруд. Система водопостачання для будівлі включає: ввід (трубопровід, який з'єднує внутрішній водопровід із зовнішнім (міським)), водомірний вузол, внутрішні мережі труб (магістральні труби, стояки, підводки до санітарних приборів), водорозбірну, запірну та регулювальну арматури, насосні установки, водонапірні баки або інше обладнання – залежно від конкретних місцевих умов.

5.2.3. Водовідведення

Комунальне підприємство Полтавської обласної ради «Полтававодоканал» надає послуги з централізованого водовідведення мешканцям та підприємствам міста Полтава та 8-ми населених пунктам – м. Карлівка, смт Машівка, смт Шишаки, смт Опішня, м. Кобеляки, смт Котельва, смт Нові Санжари, с. Стасі [42].

Каналізування селища Мала Перещепина здійснюється по роздільній схемі, що складається з двох окремих систем: господарсько-побутової та зливо-стічної системи водовідведення. Ділянка проєктування підключена до існуючих систем водовідведення селища Мала Перещепина.

Зовнішні самопливні каналізаційні трубопроводи прокладаються підземно і монтуються по спланованій природній основі з непорушеною структурою з поліетиленових труб по ГОСТ 18599-85.

Каналізаційні колодязі прийняті із збірних залізобетонних елементів по т.п. 902.09.22-84 Ø1000мм. Кришки на колодязях беруться тільки з отворами.

5.2.4. Електропостачання

Електрифікація даного проєкту виконується з системи центрального електропостачання з урахуванням ДБН В.2.5-23-2010 «Проєктування електрообладнання об'єктів цивільного призначення». Система електропостачання являю собою комплекс пристроїв для передачі та розподілення електричної енергії від джерела живлення до приймачів. Від трансформаторної підстанції до головного розподільного щита прокладається чотири провідникова кабельна лінія.

За всім нормам безпеки будівля має заземлюючий контур. В якості «природних» заземлювачів використано металеві труби водоводів, що лежать в землі; обсадні труби свердловин; залізобетонні і металеві конструкції споруд і будівель, які мають зіткнення з землею. Також заземлення виконується із сталевго прута. Їх закопують нижче глибини промерзання ґрунту, після чого обварюють сталевими смугами, на які за допомогою болтового з'єднання кріпиться мідний провідник, що йде на головну шину заземлення в електрощитовій. Електрощит може бути вбудованим і в навісному виконанні. Він розташовується на капітальні стіни, як можна ближче до місця силового введення на висоті не більше 1700 мм від підлоги.

Розведення проводів проводиться у відповідності з планом розміщення

розеток, вимикачів, стаціонарних приладів і елементів освітлення. Розетки будинку слід розділити на групи по кілька штук, всі вони будуть підключатися від розподільної коробки. За кожен таку групу буде відповідати свій автомат, їх кількість залежить тільки від площі будинку і від кількості запланованих розеток.

Освітлення кожного приміщення також комутується в окремих відгалужувальних коробках. Кабелі, що йдуть від щита до розподільних коробок і конкретних споживачів, розміщуються в гофрованому пластиковому або металевому рукаві. Основну масу проводів ведуть по стелях, прикріплюючи їх спеціальними пластиковими кліпсами, хомутами. Всі електричні магістралі легко ховаються в міжстельовому просторі натяжних або гіпсокартонних стель. Штробы, за яким провідники опускаються до розеток і вимикачів повинні бути строго вертикально, якщо необхідно вони можуть повертати тільки під прямим кутом.

Перед початком монтажу електропроводки розташування розеток і вимикачів повинні бути точно визначені та вказані в плані. Головна вимога полягає в тому, щоб вони були доступні й функціональні. На даний момент вважається стандартом розміщення вимикачів на висоті 900 мм від підлоги, розеток – в районі 200-300 мм. Для деяких стаціонарних споживачів розетки влаштовують на нестандартній висоті. Природно, розетки потрібно застосовувати з контактом заземлення. Для ванних кімнат використовують розеткові механізми із захисним кожухом і пластиковими шторками закриваючими провідники. Вони мають маркування мірою захисту IP 54 або IP 55.

Напруга на лампах загального освітлення приміщень прийнята 220 В змінного струму, ремонтного освітлення – 42 (36) В.

Передбачено улаштування таких видів освітлення:

– робоче – у всіх приміщеннях; ремонтне – в щитових, венткамерах та теплопункту;

– безпеки – в приміщеннях електрощитових, в місцях розташування пожежних кранів та в приміщенні чергового;

– евакуаційне – на сходах, в коридорах, на виходах.

Світлові покажчики «Вихід» приєднанні до мережі евакуаційного освітлення.

Висновки до розділу 5

У п'ятому розділі пояснювальної записки надано характеристику конструктивного рішення музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина.

За рівнем національно-господарської і містобудівної значимості капітальності будівлі музейно-туристичний комплекс відноситься до I класу (великі громадські будівлі музеї, театри).

Музейно-туристичний комплекс I класу капітальності проєктують не нижче I ступеня вогнестійкості з конструкціями не нижче I ступеня довговічності.

Музейно-туристичний комплекс має каркасну конструктивну систему. При проєктуванні до конструкцій ставились такі вимоги: міцність, жорсткість, довговічність, вогнестійкість матеріалів конструкцій, надійність, екологічність, що робить експлуатацію будівлі комфортною та безпечною.

Музейна частина має 2 поверхи: підвальний поверх, та цокольний і консольний.

В даному проєкті будівлю планується підключити до вже існуючих інженерних комунікацій села Мала Перещепина.

РОЗДІЛ 6

ІКТ ТА BIM-МОДЕЛЬ ОБ'ЄКТА ПРОЄКТУВАННЯ

6.1. BIM модель-об'єкта проєктування

Інформаційні технології в наш час розвиваються досить стрімко. На сьогодні на теренах архітектурно-будівельного проєктування постав принципово новий підхід, який полягає у створенні комп'ютерної моделі нової будівлі, що охоплює всі стадії створення нового об'єкта – Building Information Model (BIM).

Інформаційне моделювання будинків і споруд засноване на використанні точних даних на всіх етапах проєктування та є процесом комплексним.

Дипломна робота виконана в програмному комплексі САПР Allplan, який надає повний збір та комплексну обробку даних в процесі проєктування всієї архітектурно-конструкторської, технологічної, економічної та іншої інформації про будівлю з усіма її взаємозв'язками та залежностями.

Для проєктування об'єкта був застосований параметричний метод моделювання. Мета даного методу в параметризації елементів моделі. Параметри визначають взаємозв'язок та поведінку кожного певного елемента в цілісній системі проєкту. Задані на початку проєктування параметри та критерії підтримуються протягом всього проєктного процесу, за рахунок чого значно спрощується редагування моделі й тим самим заощаджується час на проєктування, зменшується кількість помилок. При проєктуванні будівля розглядається як єдиний цілісний елемент. При заміні якогось конкретного параметру, інші параметри, що мають зв'язок з даним, замінюються автоматично [35].

Програма має зручний інтерфейс, який можна змінювати та прилаштовувати під свої потреби. Одночасно на екрані можна бачити перспективне зображення, план та фасади об'єкта проєктування. Контекстне

меню спрощую роботу при проектуванні за рахунок підбору та пропозиції певного інструменту в потрібний момент [35].

Реалізація проекту в Allplan – це одночасне рішення для всіх етапів життєдіяльності будівельного проекту: з самого раннього начерку від руки до проектної документації. Об’ємно-орієнтована база Allplan може створювати та підтримувати зв’язок між 2D- і 3D-кресленнями, фасадами, розрізами, проекціями тощо [35].

Допоміжні програмні засоби: ArchiCad, Lumion, Photoshop.

Рис. 6.1. Screenshot ліцензії для встановлення програмного забезпечення САПР Allplan

Архітектурна та конструктивна частини виконувались в програмах Allplan і ArchiCad. Також в програмі ArchiCad було створено схематичне наповнення планшетної експозиції проекту. Для створення візуалізації використовувалась така програма як Lumion (створення оточуючого середовища, налаштування освітлення, пори року, налаштування перспектив, ракурсів інтер’єрів і т.п.), а для компановки повної експозиції, кінцевого редагування розкладки та її елементів використовувалась програма – Photoshop.

Під час роботи в програмному забезпеченні Allplan перше, що треба було зробити – створити структуру об’єкта, де необхідно задати кількість поверхів, їх висоту, відмітки рівнів перекриття і т.п. Після цього

створювалися плани поверхів з такими елементами як: стіни, перекриття, вікна, двері, які необхідно відразу створювати на окремих слоях. Усі складові проєкту мають 2-3 поверхи. Вигляд проєкту музейно-туристичного комплексу у програмному забезпеченні Allplan зображені на рис. рис. 6.2. – 6.5.

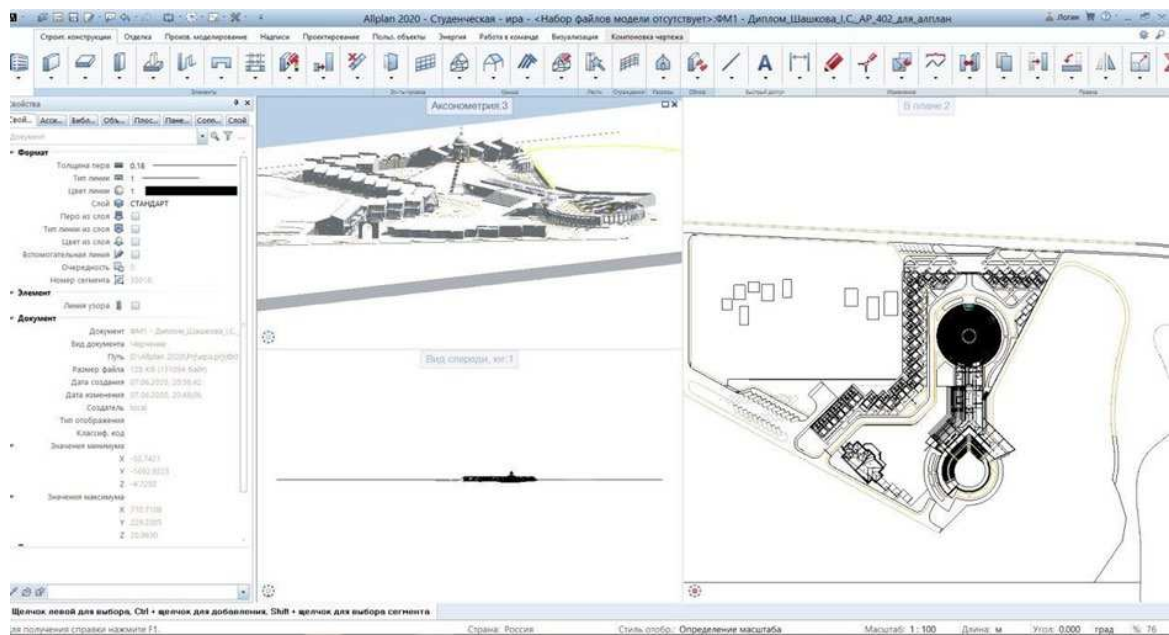

Рис. 6.2. Screenshot плану та 3D вигляду проєкту музейно-туристичного комплексу у програмному забезпеченні Allplan

Рис. 6.3. Screenshot проєкту музейно-туристичного комплексу у програмному забезпеченні Allplan

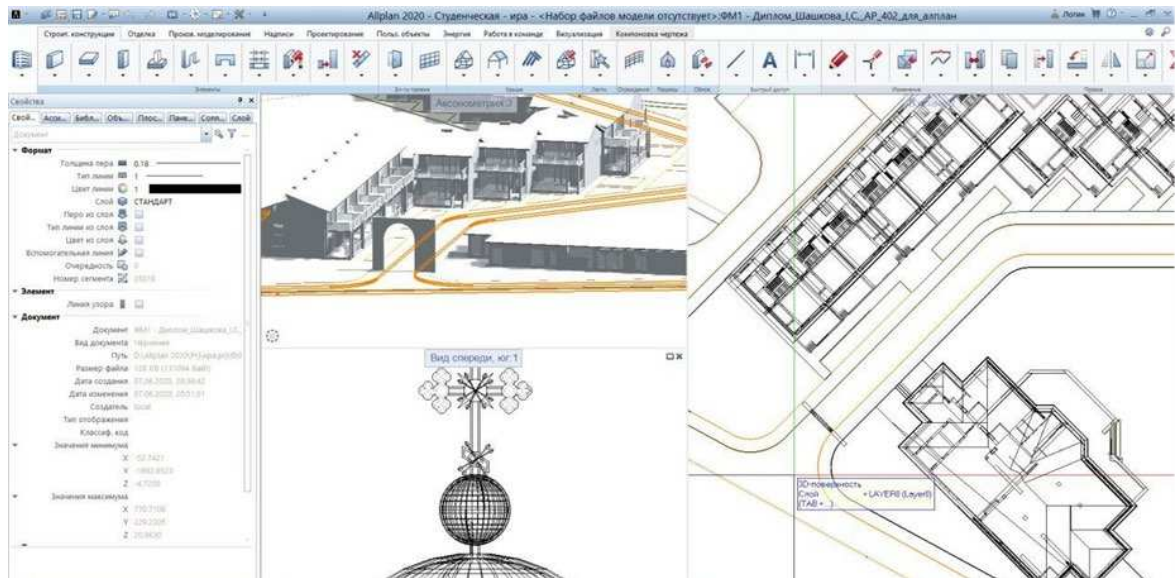

Рис. 6.4. Screenshot проекту музейно-туристичного комплексу в програмі Allplan

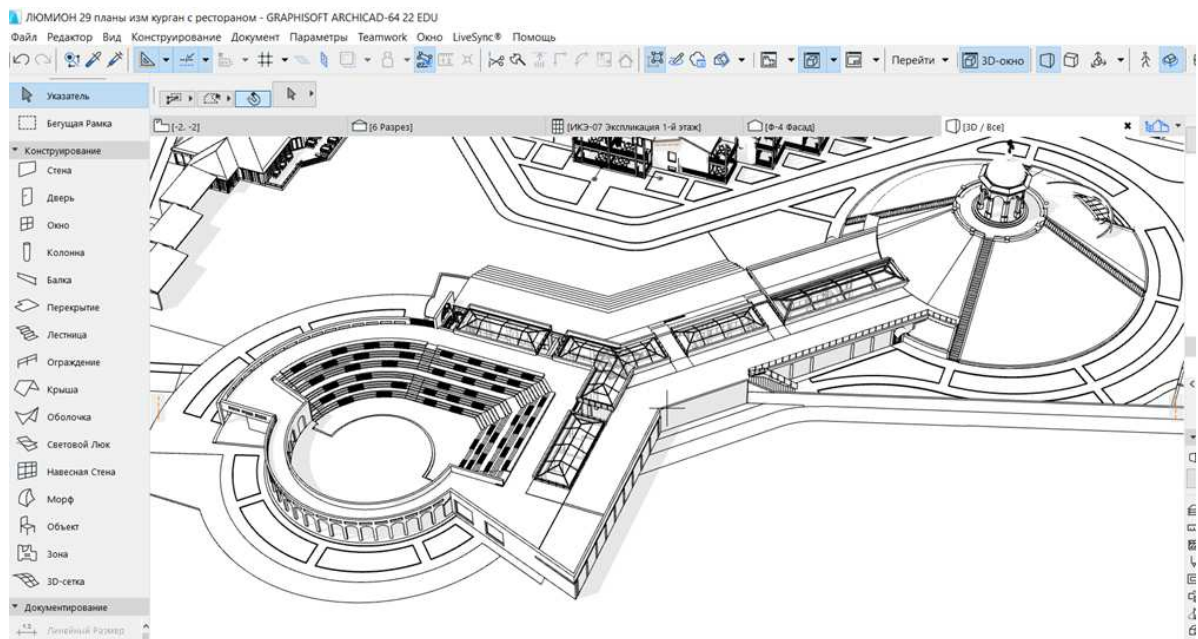

Рис. 6.5. Screenshot проекту музейно-туристичного комплексу в програмі ArchiCad

Висновки до розділу 6

У шостому розділі описано реалізовану у експериментальному проектуванні комп'ютерну технологію із застосуванням САПР Allplan. Під час архітектурного проектування музейно-туристичного комплексу та

прилеглої до нього території як тривимірної моделі (BIM-моделі) відбувається зв'язок з інформаційною базою даних, в якій кожному елементу моделі надаються додаткові атрибути. Особливість такого підходу полягає в тому, що будівельний об'єкт проектується фактично як єдине ціле і подається єдиною цифровою BIM-моделлю. Цим зумовлюється зв'язаність усіх проєктних змін, внаслідок чого зміна значення якого-небудь одного з параметрів моделі тягне за собою автоматичну зміну значень інших пов'язаних з ним параметрів і властивостей об'єктів. Застосування комп'ютерних технологій архітектурного проєктування на основі САПР Allplan дало змогу прискорити створення проєкту та у автоматизованому режимі отримати детально пророблені плани та об'ємну модель з відповідною проєктно-конструкторською документацією.

РОЗДІЛ 7

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

7.1. Вплив будівництва на навколишнє середовище

Будівництво – галузь народного господарства, що забезпечує зведення та реконструкцію житлових, громадських і виробничих будівель і споруд, створює базу для розвитку всіх галузей народного господарства [25, с. 356]. Воно базується на будівельній індустрії, яка є сукупністю підприємств і організацій та здійснюється в навколишньому природному середовищі, взаємодіє з ним і негативно на нього впливає [3]. Сьогодні одним з головних завдань при будівництві стає облік і аналіз всіх антропогенних навантажень на навколишнє середовище і оцінка дій на нього для збереження і підтримки екологічної рівноваги [39].

При оцінці впливів на навколишнє природне середовище виділяються такі його компоненти [15]:

- атмосферне повітря;
- мікроклімат;
- ґрунти;
- геологічна будова;
- біорізноманіття;
- водне середовище;
- поверхневі та підземні води;
- акустичний вплив;
- флора, фауна і охорона рослинного та тваринного світу;
- радіаційний стан і електромагнітне забруднення.

Розглядаються тільки ті компоненти та об'єкти навколишнього природного середовища, на які впливає планована діяльність.

7.1.1. Вплив на атмосферне повітря

В процесі виконання будівельно-монтажних робіт значними джерелами забруднення атмосферного повітря можуть виступати:

- вихлопні гази автотранспортних засобів та іншої будівельної техніки з двигунами внутрішнього згорання;
- розпилення цементу, вапняку, фарбових аерозолів тощо;
- спалювання відходів та залишків будівельних матеріалів [10].

В даному випадку будівництво музейно-туристичного комплексу не передбачає утворення будь-яких забруднюючих речовин і виділення їх в атмосферне повітря.

7.1.2. Вплив на мікроклімат

Будівництво не передбачає утворення будь-яких забруднюючих речовин, проте будівництво об'єктів погіршує інсоляцію внутрішньодворових територій, що здійснює тіньове забруднення. Зміни мікроклімату, що безпосередньо пов'язані з відсутністю активних масштабних впливів планової діяльності (значних виділень теплоти, вологи, тощо) не відбудеться. Негативні ендогенні та екзогенні процеси, явища природного та техногенного походження (тектонічні, сейсмічні, зсувні, селеві, зміни напруженого стану і властивостей масивів порід, деформації земної поверхні) не передбачаються [27].

7.1.3. Вплив на ґрунти

У процесі будівельної діяльності може відбуватися забруднення ґрунтів будівельними відходами, цементом, вапном, фарбами, нафтопродуктами, важкими металами та іншими токсичними речовинами. Основними джерелами

забруднення ґрунтів виступають звалища будівельних матеріалів, будівельні матеріали у момент їх транспортування та збереження [10].

Під час будівельних робіт по зведенню музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина зміни, які чинять шкідливі впливи на ґрунтовий шар не відбудуться. З метою покращення стану навколишнього середовища проектом передбачається ряд планувальних та інженерних заходів, до яких відносяться: заходи, що впливають на всі компоненти середовища і в цілому покращують санітарно-гігієнічні умови: проведення забудови згідно з наміченим функціональним зонуванням; інженерна підготовка території - вертикальне планування та регулювання поверхневого стоку, благоустрій господарчих об'єктів, влаштування твердого покриття доріг; проектом передбачається організація роздільного збору побутових відходів із наступним використанням і утилізацією. Захист території від електромагнітного забруднення, інженерний благоустрій території, локальне каналізування об'єкта, санітарне очищення території передбачене проектом [15].

7.1.4. Вплив на геологічну будову

Характеристика геологічної структури місця проектування представлена у табл.7.1.

Таблиця 7.1

Характеристика геологічної структури місця проектування

Український кристалічний щит	
1. Вік структури	Докембрій
2. Глибина залягання фундаменту (від...до)	+100...-500 м
3. Переважний напрямок тектонічних рухів	Стійкі слабкі й помірні підняття
4. Склад гірських порід	Метаморфічні, магматичні, осадові
5. Найважливіші корисні копалини	Залізна руда, граніт, мергель
6. Інтенсивність неотектонічних рухів	+100...110 м
7. Які форми рельєфу відповідають, та їх висота (від... до)	Схил Придніпровської височини: 204-150 м, у долині Дніпра - до 64 м

У геоструктурному відношенні територія проєктування знаходиться у межах Українського кристалічного щита, дана геологічна структура входить до складу давньої Східноєвропейської платформи.

7.1.5. Вплив на біорізноманіття

Проєктом передбачається максимальне збереження існуючої зелені насаджень, дерев та іншої рослинності. Видалення зелених насаджень на проєктній ділянці не передбачається. Влаштування зеленої зони має виключно позитивний вплив на біорізноманіття. Ареали проживання рідкісних тварин, місця зростання рідкісних рослин в межах території проєктування відсутні. Значних і незворотних змін в екосистемі дослідженої території в результаті будівництва/експлуатації об'єкта проєктування не прогнозується [15].

Наземних, водних і повітряних шляхів міграції тварин на території не відмічено, в процесі будівництва вплив на рослинний покрив в основному буде виявлятися в пошкодженні та частковому знищенні рослинності транспортними засобами [15].

7.1.6. Вплив на водне середовище

Будівництво є важливим фактором забруднення поверхневих вод. У першу чергу це відбувається у тих випадках, коли стічні води з будівельних майданчиків надходять у водойми у неочищеному стані. Основними джерелами забруднення підземних вод є також будівельні майданчики, склади будівельних матеріалів та фільтрат від звалищ будівельного та побутового сміття [27].

Під час будівельних робіт по зведенню музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина негативних впливів на водне середовище, порушення гідродинамічного режиму, виснаження поверхневих

та підземних водних ресурсів, надходження у водне середовище забруднюючих речовин не відбуватиметься [15].

7.1.7. Вплив на поверхневі та підземні води

Будівництво не передбачає утворення будь-яких забруднюючих речовин виділення та їх проникнення в підземні водоносні горизонти, або в поверхневі води. Ливнева каналізація передбачає свій скид в загальну ливневу каналізацію міста [15].

7.1.8. Вплив на акустичний вплив

Під час будівництва від роботи будівельної техніки та інвентаря можливе виконання тимчасового додаткового шумового навантаження. Під час експлуатації рівень шуму не перевищуватиме нормативного. Світлове, теплове та радіаційне забруднення не передбачається утворення будь-яких такого типу забруднень [15].

7.1.9. Вплив на флору та фауну, охорона рослинного та тваринного світу

Передбачається не менш ніж дворазовий покіс трави на території з послідувачим її вивозом. Незначним, коротким в часі негативним впливом на тваринний світ під час будівництва служитиме робота будівельної техніки та інвентаря. Після будівництва проводиться комплексний благоустрій території. Тверде покриття не передбачає знищення рослин чи тварин. З огляду на характер запланованих робіт, значного впливу на місцеву фауну та флору не очікується [15].

7.1.10. Вплив на радіаційний стан і електромагнітне забруднення

Рівень електричних і магнітних випромінювань від проєктованих об'єктів не викличе погіршення існуючого стану навколишнього середовища [15].

7.2. Заходи щодо охорони навколишнього середовища

На всіх етапах розробки проєктної документації, починаючи від вибору місця будівництва, узгодження вироблених рішень по вибраному майданчику з відповідними органами та організаціями, розроблення завдань на проєктування і закінчуючи розробкою власної проєктно-кошторисної документації для всіх об'єктів, визначати рішення, що приймаються, повинні вимоги раціонального використання земель, рекультивації земельних ділянок після зведення об'єктів, використання родючого шару ґрунту, охорона навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів та економне витрачання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів (зокрема посилення теплоізоляції об'єктів будівництва, облік витрат теплоносія і т. п.) [4, 29]. Основні положення щодо охорони навколишнього середовища нормативно затверджені у законі України «Про охорону навколишнього середовища».

Дотримання вказаних принципів створює необхідні умови для відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, попередження та ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною України.

Основні заходи з охорони навколишнього середовища:

– комплексне вивчення майданчика забудови за допомогою інженерно-екологічних вишукувань (для обґрунтування будівництва та іншої

господарської діяльності з метою запобігання, зниження або ліквідації несприятливих екологічних і пов'язаних з ними соціальних, економічних та інших наслідків і збереження оптимальних умов життя населення);

- збереження водних об'єктів, водозбірних площ, водних біологічних ресурсів, земель, ґрунтів, лісів та іншої рослинності, біологічного різноманіття;

- забезпечення стійкого функціонування природних екологічних систем, збереження природних ландшафтів, особливо охоронюваних природних територій та пам'яток природи;

- дотримання санітарно-гігієнічних відстаней від джерел виділення шкідливих речовин, які визначені нормами технологічного проєктування;

- зберігання і використання зрізаного ґрунтового шару при виконанні робіт з благоустрою території;

- контроль за станом повітря робочої зони за допомогою автоматичних газоаналізаторів або інших стандартизованих методів у приміщеннях, на об'єктах, на майданчиках, ділянках, де можливе виділення пилу (цементу, глинопорошку, бариту), газів (вуглеводнів, сірководню, діоксиду сірки, оксидів азоту, оксиду вуглецю), пари і аерозолів (зварювальний аерозоль, пари HCl, хлор і його з'єднання);

- утилізація будівельного сміття шляхом переробки будівельних відходів;

- виконання заходів щодо благоустрою території, організованого відведення зливостоків і талих вод за допомогою поверхневого водовідведення;

- відведення каналізаційних стоків у систему загальноміської каналізаційної мережі, а потім – на загальноміські очисні споруди;

- встановлення фільтрів на технологічному обладнанні виробничих приміщень кухні та майстерень;

- максимальне озеленення вільної від твердих покриттів території газонами, чагарниками та деревами;

- встановлення біля всіх виходів, лав та інших елементів благоустрою урн для сміття;
- ізоляція контейнерів для сміття від майданчиків постійного перебування людей, щоденний вивіз сміття [22].

Висновки до розділу 7

Всі види впливу будівництва на навколишнє середовище можна класифікувати за наступними екологічними ознаками: вилучення з навколишнього середовища і привнесення в навколишнє середовище.

Джерелами впливу на екосистеми при будівництві є: нові матеріальні об'єкти, що розміщуються на будівельному майданчику; елементи основної і допоміжної технологій, функціонування яких є причиною зміни ландшафтів і забруднення навколишнього середовища; об'єкти, життєвий цикл яких пов'язаний з будівництвом або експлуатацією в майбутньому. Всі перераховані дії впливають на стійкість екосистем і знижують якість навколишнього середовища або прямо, або побічно. Основними джерелами забруднень при будівельних роботах є: буропідривні роботи, влаштування котлованів і траншей, вирубка лісу і чагарнику, пошкодження ґрунтового шару і змив забруднень з будівельного майданчика, утворення звалищ будівельного сміття тощо.

Будівництво створює додаткове екологічне навантаження і спричиняє погіршення здоров'я людей. Вже побудовані будівлі також здійснюють вплив на навколишнє середовище: змінюється рельєф ділянки, змінюється рослинний покрив, на зміну природним насадженням приходять штучні. Окрім впливу на рослинність і ґрунт, зведений об'єкт змінює умови інсоляції. Будівлі затіняють території, змінюється режим випаровування вологи. Слід звернути також увагу на те, що на будівельних майданчиках під час підготовки та і власне будівництва накопичується величезна кількість будівельного сміття, яке створює додаткове навантаження на міські екосистеми. На сьогоднішній день існує два шляхи

утилізації будівельних відходів: – поховання на спеціально відведених полігонах і звалищах; – повна переробка за допомогою спеціальної дробильної техніки.

Виходячи з аналізу впливів будівництва на навколишнє середовища та заходи щодо охорони навколишнього середовища визначено систему заходів щодо мінімізації впливу музейно-туристичного комплексу як об'єкта будівництва та як готового архітектурно-містобудівного об'єкта на навколишнє природне середовище. Оскільки охорона навколишнього середовища є невід'ємною складовою проєкту, на всіх етапах проєктування та експлуатації об'єкта необхідно проводити заходи щодо збереження та відновлення природних ресурсів, впроваджувати новітні технології, що заощаджують вичерпні джерела енергії, проводити профілактичні заходи для очищення території від забруднень. Важливим є вибір оптимального проєктного рішення, що дозволяє уникнути формування дискомфортних зон, створити оптимальний мікроклімат середовища, при якому негативний вплив при проєктуванні музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина на навколишнє середовище буде мінімальний.

РОЗДІЛ 8

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Однією з головних умов при проектуванні музейно-туристичного комплексу є охорона праці при будівництві та експлуатації об'єкта, оскільки безпека будівельників на етапі зведення будівель і споруд та безпека тих, хто в подальшому буде жити і працювати у цьому середовищі, тісно пов'язана з тим, які умови для праці будуть створені, наскільки вони відповідатимуть чинним нормативам та стандартам.

Основними завданнями у трудових відносинах є захист здоров'я та життя людини від можливих небезпек, а також розробка заходів щодо створення і підтримки здорових та безпечних умов праці та діяльності людини.

Нормативною базою для вирішення даних питань є:

- Конституція України;
- Закон України «Про охорону праці»;
- Кодекс законів про працю (КЗпП);
- Закон України «Про охорону здоров'я»;
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»;
- Закон України «Про пожежну безпеку»;
- Закон України «Про використання ядерної енергії і радіаційну безпеку».

Вказані вище закони передбачають правові, організаційні, економічні, соціальні основи та заходи щодо охорони життя, здоров'я та діяльності людини, збереження природного середовища. Ці закони встановлюють основні принципи державної політики в галузі охорони праці та життєдіяльності населення.

8.1. Небезпечні та шкідливі фактори при будівництві та експлуатації будівель і споруд

Згідно з ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять», небезпечні та шкідливі фактори, пов'язані з проєктуванням музейно-туристичного комплексу, умовно можна розділити на дві групи:

- фактори, що діють під час будівельних та монтажних робіт;
- фактори, пов'язані з експлуатацією будівлі музейно-туристичного комплексу.

Під час будівельних та монтажних робіт, пов'язаних із зведенням будівель і споруд, інженерно-технічної мережі об'єкта проєктування на працівників можуть впливати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні фактори, котрі пов'язані зі використанням різноманітних механізмів, підйомників, кранів та іншої техніки; фактори, котрі пов'язані із порушенням санітарних норм робочої зони, із використанням шкідливих речовин та будівельних матеріалів, запиленістю та загазованістю будівельного майданчика, порушенням норм та техніки безпеки праці.

При експлуатації музейно-туристичного комплексу виникають наступні питання, пов'язані із безпекою життєдіяльності та цивільним захистом:

- 1) питання, характерні для відкритих просторів території:
  - безпека руху пішоходів та транспортних засобів;
  - розміри ширини проїздів та доріжок, що передбачають можливість проїзду спецтехніки;
  - розміщення майданчиків для смітєвих баків та урн для сміття;
  - освітлення у вечірній час;
  - безпечне обладнання дитячих та спортивних майданчиків, зон відпочинку;

– ізоляція зон тихого відпочинку та культової зони від шуму спортивних та ігрових майданчиків;

2) питання, пов'язані із перебуванням людини у закритих будівлях та спорудах об'єкта проектування:

- охорона пожежної безпеки;
- комфортний температурний режим приміщень;
- достатня інсоляція;
- шумоізоляція майстерень із виробничим обладнанням;
- використання екологічно чистих, нетоксичних конструкційних та оздоблювальних матеріалів.

8.2. Організаційні та технічні заходи з усунення небезпечних та шкідливих чинників

Організаційні та технічні заходи з усунення небезпечних та шкідливих чинників включають цілий ряд пунктів, а саме:

1) Безпека руху пішоходів та транспортних засобів:

– передбачення тупикових проїздів на території (господарського призначення), що не перетинають головні пішохідні зв'язки та закінчуються розворотними майданчиками – згідно ДБН 360-92** «Планування і забудова міських і сільських поселень» [14];

– ширину пішохідних доріжок, тротуарів слід визначати з урахуванням категорії та функціонального призначення вулиці (дороги) залежно від інтенсивності пішохідного руху, а також розміщення в їх межах опор, щогл, дерев тощо; ширина однієї смуги пішохідного руху повинна бути кратною 0,75 м, але не менше наведеної в таблиці 2.6. ДБН В.2.3-5-2001. «Вулиці та дороги населених пунктів» [21];

– згідно із ДБН В.2.3-5-2001 «Вулиці та дороги населених пунктів», дорожній одяг повинен відповідати санітарно-гігієнічним вимогам: при русі автомобілів забезпечувати мінімальні рівень шуму, забруднення

атмосферного повітря, поверхневого стоку; сприяти зручному очищенню поверхні від снігу та бруду, відведенню дощових і талих вод [21];

– висота тротуарів та доріжок – приблизно на 10 см вище за рівень землі, з незначним ухилом для стікання води (поздовжні похили тротуарів і пішохідних доріжок слід приймати не більше 60 % (в районах з частою ожеледицею - не більше 40 %));

– у разі необхідності влаштування сходів на пішохідних доріжках їх треба дублювати пандусами та обладнувати поручнями. Поручні повинні бути круглого розрізу діаметром не менше ніж 0,03 м і не більше ніж 0,05 м, чи прямокутного розрізу товщиною не більше ніж 0,04 м. Першу та останню сходинки треба пофарбувати у контрастний колір для безпечного пересування інвалідів з вадами зору (за ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій).

2) Забезпечення можливості проїзду пожежних машин, швидкої допомоги та іншої спецтехніки:

– відсутність перешкод для проїзду машин на ширині 3,5 метри по периметру будівель, або, принаймні, з двох довших фасадів, проїзди та під'їзні шляхи для пожежних машин слід передбачати відповідно до вимог ДБН 360-92**, ДБН Б. 2.4-1, ДБН Б. 2.4-3 [14]

3) Майданчики для сміттєвих баків:

– розміщення на віддаленні від вікон приміщень житлового та громадського призначення (20 м – за табл. 3.2 ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень);

– створення накриття та огороження цього майданчика (огороження може бути виконане у вигляді стінок з вертикальним озелененням) (рис.8.1.).

Рис. 8.1. Сміттеві баки на території проектування

4) Освітлення у вечірній час:

– рівномірний розподіл ліхтарів по території, розташування світильників таким чином, щоб утворена ними лінія ясно й однозначно вказувала напрямок дороги (ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення) (рис. 8.2.):

- розрахунок інтенсивності освітлення;
- підсвічення вхідних частин будівель.

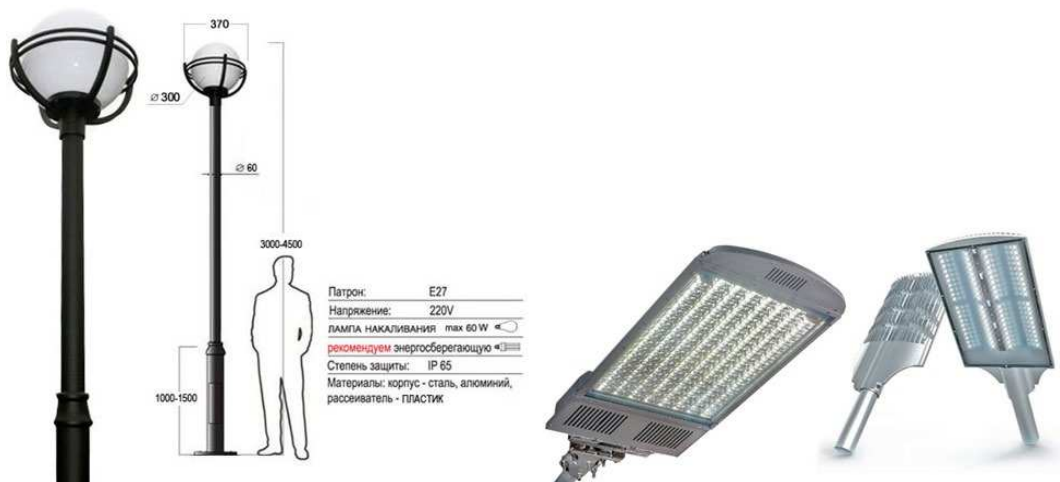

Рис. 8.2. Світлодіодні світильники вуличного освітлення

5) Пожежна безпека:

- організація планувальної структури будівель таким чином, щоб забезпечити швидку евакуацію людей у випадку пожежі (рис. 8.3.) [17];
- розміщення вогнегасників та систем автоматичного пожежогасіння у приміщеннях [17].

Спринклерна установка пожежогасіння призначена для виявлення і гасіння пожежі з одночасною сигналізацією в приміщенні охорони сигналу про початок роботи установки і для включення звукового оповіщення про пожежу. Передбачається водозаповнена спринклерна установка, що складається з наступних елементів:

– насосної станції автоматичного пожежогасіння з системою всмоктуючих і підвідних (напірних) трубопроводів [17];

– вузла управління з системою живлять і розподільних трубопроводів з встановленими на них спринклерними зрошувачами. До живильних трубопроводів установки приєднані пожежні крани внутрішнього протипожежного водопроводу. Для забезпечення необхідного тиску води в системі спринклерного пожежогасіння передбачена насосна станція, розташована в окремому приміщенні цокольного поверху. У разі необхідності передбачається подача води в мережі установки пожежогасіння мобільними засобами [17].

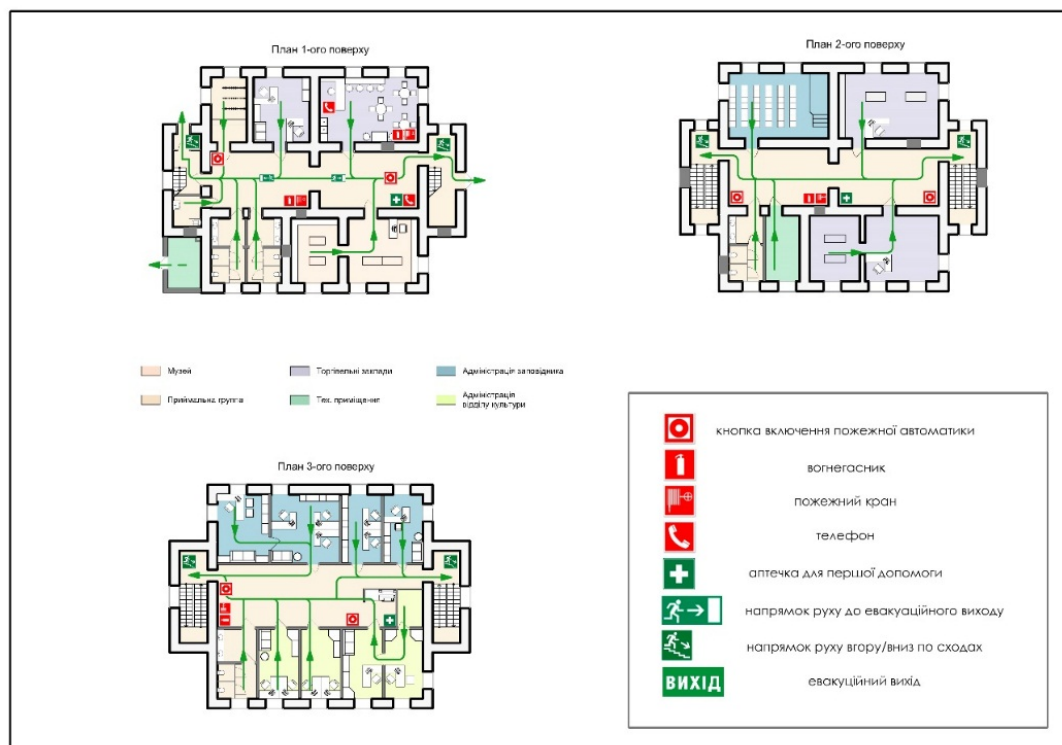

Рис. 8.3. Приклад евакуаційної схеми

б) Комфортний температурний режим приміщень, нормалізація повітря всередині приміщень:

- розрахунок товщини огорожуючих конструкцій, яка є достатньою для природно-кліматичних умов місцевості;
- проектування тамбурів при входах будівель або встановлення теплових завіс при входах (ДБН В.2.2-9-2009 Громадські будинки та споруди. Основні положення);
- уникання протягів;
- сонцезахисні козирки та жалюзі, якщо фасад перегрівається (рис. 8.4.);
- опалення, вентиляція та кондиціонування.

Рис. 8.4. Сонцезахисні козирки та жалюзі

7) Достатня інсоляція:

- забезпечення норми інсоляції для кожного типу приміщень шляхом правильної орієнтації за сторонами світу (розрахунок здійснюється за ДСТУ-Н Б В.2.2-27:2010);
- застосування штучного освітлення з достатньою інтенсивністю у відповідності до функції приміщень (ДБН В.2.5-28:2015. Природне і штучне освітлення) (рис. 8.5.)

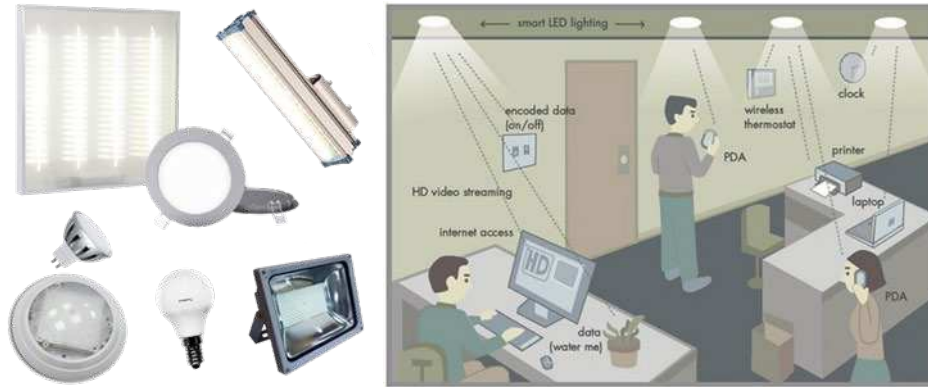

Рис. 8.5. Штучне освітлення у приміщеннях

Таблиця 8.1

Рекомендовані норми освітленості для основних приміщень музеїв та експозицій [47]

№ з/п	Об'єкт освітлення	Рекомендована середня освітленість E, лк
1.	Загальне освітлення експозиційних приміщень	50
2.	Загальне освітлення приміщень з великою об'ємною експозицією, а також приміщень, в яких основною експозицією є меблі, оздоблення або оздоблення	50-150
3.	Загальне освітлення історичних, природно-історичних музеїв	50

Для розрахунку освітленості зали музею з великою об'ємною експозицією використовуємо метод світлового потоку. Для визначення кількості світильників, які забезпечать достатній рівень освітлення, потрібно визначити світловий потік, що падає на поверхні, за формулою [44]:

$$F = \frac{ESK_3Z}{\eta},$$

де:

E – нормована освітленість, лк (E = 150 лк);

S – площа приміщення, що освітлюється, м² (S=54,32 м²);

K₃ – коефіцієнт запасу, що враховує зниження освітленості в результаті забруднення та старіння ламп (K₃=1,5);

Z – коефіцієнт нерівномірності освітлення ($Z=1,1$ для люмінесцентних ламп);

η – коефіцієнт використання світлового потоку ($\rho(\text{стелі}) = 70\%$, $\rho(\text{стін}) = 50\%$).

Індекс приміщення розраховується за формулою [44]:

$$I = \frac{S}{h(A+B)},$$

де:

S – площа приміщення, $S=54,32 \text{ м}^2$;

h – розрахункова висота підвісу, $h = 3 \text{ м}$;

A – ширина приміщення, $A = 9,53 \text{ м}$;

B – довжина приміщення, $B = 5,7 \text{ м}$.

$$I = \frac{54,32}{3(9,53 + 5,7)} = 2,04$$

За таблицею 4 (ДБН В.2.5-28:2006) $\eta = 0,46 \%$.

$$F = \frac{150 \times 54,32 \times 1,5 \times 1,1}{0,46} = 29\,227 \text{ Лм}$$

Для освітлення використовуються люмінесцентні лампи типу ЛБ 40-1, світловий потік яких дорівнює $F_{\text{л}} = 2\,018 \text{ Лм}$.

Розрахунок кількості ламп здійснюється за допомогою формули [47]:

$$N = \frac{F}{F_{\text{л}}},$$

де:

N – кількість ламп;

F – світловий потік ($F = 29\,227 \text{ Лм}$);

$F_{\text{л}}$ – світловий потік лампи ($F_{\text{л}} = 2\,018 \text{ Лм}$).

$$N = \frac{29\,227}{2\,018} = 14,48 \approx 15 \text{ шт}$$

Отже, для освітлення зали музею з великою об'ємною експозицією знадобиться 15 люмінесцентних ламп типу ЛБ 40-1.

8) Шумоізоляція приміщень із технологічним обладнанням:

- розміщення майстерень на віддаленні від житлових та громадських приміщень, відділення їх приміщеннями господарського призначення,
- шумоізоляція стелі та стін (рис. 8.6.).

Рис. 8.6. Шумоізоляція стелі та стін

9) Використання екологічно чистих матеріалів:

- вибір матеріалів зовнішнього та внутрішнього оздоблення будівель, які не виділяють у повітря токсичних та інших шкідливих речовин (вироби з дерева, пробки, каменю, керамічні вироби, гіпсокартон тощо),
- контроль якості матеріалів.

8.3. Організація будівельних майданчиків, робочих ділянок і робочих місць

Першочерговим етапом організації будівельних робіт є визначення зони будівництва та проведення комплексу підготовчих робіт на будівельному майданчику, облаштування санітарної зони та вахтового містечка для відпочинку і проживання робітників і за 30 робочих днів до дати запланованого початку будівництва проінформувати Держгірпромнагляд про початок будівництва [5, 6].

Відповідальні за виконання вимог охорони праці, повинні: визначити та позначити небезпечні зони на майданчику інформативними знаками, розробити заходи безпеки та встановити їх на майданчику.

До небезпечних зон належать ділянки:

- біля неізольованих струмопровідних частин електроустановок;
- біля неогороджених перепадів по висоті 1,3 м і більше;
- на яких може бути перевищено максимально-допустимі концентрації шкідливих речовин у повітрі. Перевіряти наявність у підрядників, які хочуть отримати допуск до майданчику, ліцензій на виконання робіт та актив-допуску на територію об'єкта [5, 6].

На будівельному майданчику та прилеглий території мають виконуватись такі правила:

- роботодавець зобов'язаний забезпечити працівників засобами індивідуального захисту, в тому числі спецодягом, питною водою та за потреби надавати їм медичне обслуговування;

- на об'єкті слід зберігати аптечки з ліками, фіксуючі шини та інші засоби надання першої допомоги. Якщо на роботах зайнято понад 300 осіб, то на території будівництва установлюється постійно діючий медичний пункт;

- промислові та санітарно-побутові приміщення, зони перепочинку, проходи, робочі місця потрібно встановлювати у безпечних місцях;

- проїзди, проходи на будівельних майданчиках не повинні мати вибоїн і регулярно повинні очищуватися від сміття, снігу, льоду, не захаращуватися сторонніми предметами;

- віддалені одна від одної споруди, площадки, ділянки робіт слід обладнати засобами телефонного чи радіозв'язку;

- зони безпосереднього виконання робіт необхідно закрити огорожувальними парканами;

- на в'їзді до об'єкта слід установити план руху автотранспорту, при чому для проїзду транспортних засобів і проходу пішоходів використовують окремі входи та виходи;

- якщо роботи виконуються в закритих приміщеннях, то таке приміщення має бути обладнане вентиляцією та освітленням. Проводити роботи за недостатньої видимості суворо забороняється;

– не дозволяється використовувати вибухонебезпечні або токсичні речовини без ознайомлення робітників з правилами щодо їх застосування [5, 6].

8.4. Забезпечення пожежної та вибухової безпеки

Пожежна безпека будівлі музейно-туристичного комплексу з прилеглою до неї територією повинна забезпечуватися шляхом проведення чітких організаційних, технічних та інших заходів, що спрямовані на:

- попередження пожеж;
- максимального забезпечення безпеки людей;
- зниження можливих фінансових та майнових втрат;
- мінімізація негативних екологічних наслідків;
- створення сприятливих умов для швидкого виклику, під'їзду пожежних бригад та успішного гасіння пожеж (згідно із Правилами пожежної безпеки в Україні).

Повинен бути розроблений протипожежний режим, а також визначені:

- місця для паління, застосування відкритого вогню, побутових нагрівальних електроприладів;
- порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт (у тому числі зварювальних);
- правила проїзду транспорту та місця для стоянки;
- порядок прибирання відходів, горючого пилу;
- порядок зберігання промасленого спецодягу, очищення повітроводів вентиляційних систем;
- порядок відключення від мережі електрообладнання у разі пожежі;
- порядок проходження посадовцями та працівниками навчання, перевірки знань пожежної безпеки, а також проведення протипожежних інструктажів;

- порядок організації, експлуатації та обслуговування наявних технічних засобів протипожежного захисту (вогнегасників, протипожежного водопроводу, установок протипожежної сигналізації тощо);
- порядок проведення планово-попереджувальних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого обладнання;
- чіткі дії працівників під час пожежі;
- засоби оповіщення членів добровільної пожежної дружини та відповідальних посадових осіб у разі виникнення пожежі, виклику їх у будь-який час дня та ночі (рис. 8.7.).

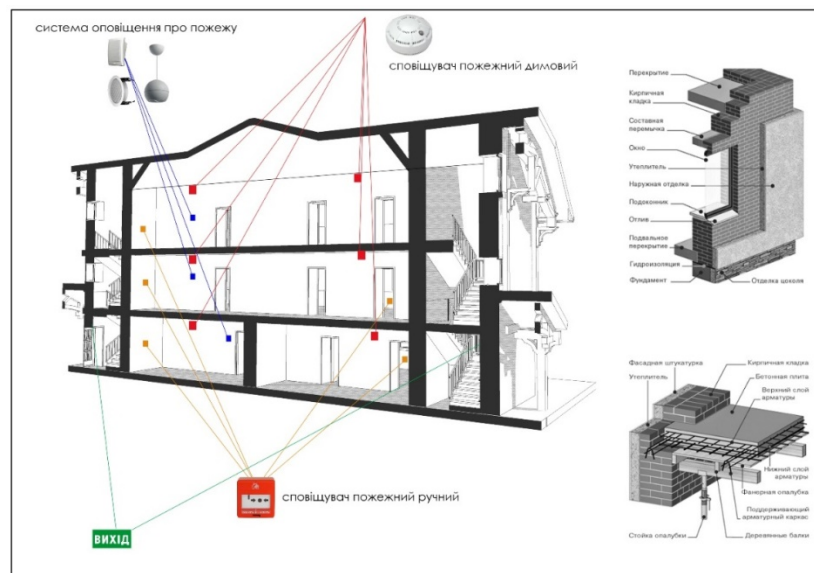

Рис. 8.7. Система оповіщення про пожежу

Висновки до розділу 8

В розділі «Охорона праці та безпека життєдіяльності» проаналізовано умови безпеки працівників під час проектування музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина. Виявлено необхідні умови для забезпечення пожежної та вибухової безпеки. В результаті аналізу існуючих ризиків та небезпечних місць були сформульовані основні питання щодо охорони праці зовнішніх та внутрішніх просторів об'єкта проектування. На основі переліку цих питань розроблені основні заходи щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті проведеного магістерського дослідження виявлено особливості формування об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії (на прикладі Малого Перещепина), на основі чого реалізовано низку задач дослідження, що дало змогу одержані результати сформулювати у вигляді таких висновків:

1. На основі проведеного аналізу літературних джерел та матеріалів наукових праць, вивчено сучасний стан досліджуваної проблеми, виявлено необхідність розробки теоретичних основ проектування подібних об'єктів. Тенденціями створення музейно-туристичних комплексів є застосування інноваційних технологій, створення сайту комплексу та онлайн-експозицій, зручна адаптивна інфраструктура.

2. Виявлено основні закономірності об'ємно-просторової організації музейно-туристичних комплексів. Виокремлено перелік будівель і споруд, що увійдуть до складу мультифункціонального музейно-туристичного комплексу. Виокремлено зони музейно-туристичного комплексу: готельна, харчова, музейно-виставкова, торгівельно-розважальна, фестивально-етнічна.

3. Виявлено схеми (типи) розміщення музейно-туристичних комплексів у містобудівній системі: в ядрі громадського центру, в структурі старої забудови, в структурі нової забудови, на межі забудови та приміської території, поза населеним пунктом. Виокремлено та охарактеризовано основні об'ємно-просторові композиційні схеми музейно-туристичних комплексів: компактна (центрична), розгалужена (блокова) та комбінована.

4. Охарактеризовано основні пам'ятні місця регіону, які можуть входити в туристичні маршрути та прямим чином впливають функціональне наповнення музейно-туристичного комплексу. Розроблено туристичні маршрути.

5. За результатами проведеного дослідження розроблено методичні рекомендації щодо об'ємно-просторових рішень музейно-туристичних комплексів у визначних місцях історії:

1) Вибір території проєктування на межі забудови та приміської території, а саме лісового масиву. Забезпечення великої площі комплексу, достатня кількість місць для відкритих експозицій, фестивальних заходів, прогулянок та надихання навколишніми краєвидами;

2) Визначення загальних об'ємно-просторових рішень музейно-туристичного комплексу, що матиме розгалуджений характер;

3) Застосування розгалудженої об'ємно-планувальної схеми забезпечить поєднання різновеликих обсягів та виявить домінанту, розвинена композиція включає різні складові функціональні блоки, забезпечена висока варіативність композиційного рішення, влучна адаптація під містобудівну ситуацію та можливість подальшого розширення території комплексу;

4) Проєктування внутрішнього наповнення музейно-туристичного комплексу з урахуванням оптимального поєднання на одній території різних за призначенням функціональних зон;

5) Максимальне збереження сучасної геометрії складових частин музейно-туристичного комплексу. На рівні об'єму: створення конусної чи усіченно-конусної форми – курган, що поєднується з зальними приміщеннями, які мають форму витягнутих паралелепіпедів – музейна частина комплексу, завершує поєднання циліндрична форма – амфітеатр - етнічна частина комплексу. Периметр музейно-етнічної частини комплексу оточує готельно-адміністративна частина, яка має форму зблокованих паралелепіпедів;

6) Застосування технологій, що підвищують рівень енергоефективності будівлі, здійснення заходів щодо зміни рівня освітленості, інсоляції в залежності від зміни форми та розмірів будівлі. Включення технологій реагування в несучий каркас будівлі, завдяки чому архітектурний об'єкт реагує на зміни навколишнього середовища.

6. Результати дослідження апробовано під час експериментального проєктування музейно-туристичного комплексу в селі Мала Перещепина. Чим доведено правильність і працездатність одержаних у роботі теоретичних результатів та відповідних методичних рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва М.С, Сольона І.В. Особливості функціонально-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів/М.С. Авдєєва, І.С. Сольона, //Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник/ – К.: ЦП «Компринт», 2020. – Вип. 2(25). – С. 3-11.
2. Акулич Е.М. Музей как социальный институт: монография / Е. М. Акулич. – 2 -е изд., доп. и испр. – Тюмень: РИЦ ТГАКИ, 2009. – 280 с.
3. Аналіз впливу результатів будівництва на навколишнє природне середовище [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/26666/1/Zybko.pdf>; jsessionid.
4. Банников А. Г. Основи екології і охорона навколишнього середовища: навч. посібник / А. Г. Банников, А. А. Вакулин, А. К. Рустамов. – М.: Колос, 1999. – 304 с.: ил. – Библиогр.: с. 294.
5. Безпека праці в будівництві [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sop.com.ua/article/478-bezpeka-prats-v-budvnitstv>.
6. Безпека праці в будівництві [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/19610742.pdf>.
7. Вентиляція її призначення і види [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua-referat.com>.
8. Вентиляція з рекуперацією - важливий елемент сучасного будинку[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://сахара.ua/kompaniya-statti-ventiljatsija-z-rekuperatsijeju-vazhlivij-element-suchasnogo-budinku>.
9. Вікенд на Полтавщині, куди поїхати і що подивитися:Стаття / А. Добряк, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zmist.pl.ua/news/vikend-na-poltavshchini-kudi-poijhati-i-shcho-podivitisya-marshruti>.
10. Вплив будівництва на довкілля [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidru4niki.com/70557/ekologiya/vpliv_budivnitstva_dovkillya.
11. Географія Полтавщини [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://geo.pnpu.edu.ua/climate.php>.

12. Гнедовский М.Б. Социальные функции музея: споры о будущем (материалы дискуссии в отделе музееведения НИИ культуры) /М.Б.Гнедовский// Музееведение. На пути к музею XXI века. – М., 1989. – 224 с.

13. Дах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://remontu.com.ua/dvoskatnij-dax-krokvyana-sistema-sхема-daxu-kut-naxilu-raru/> Двоскатний дах – кроквяна система, схема даху, кут нахилу.

14. ДБН 360-92** Планування і забудова міських і сільських поселень. – Київ: ДП «Укрархбудінформ», 2002. – С.110 – 120 с.

15. ДБН А 2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд». – К.: Держбуд України, 2004. – 25 с.

16. ДБН А.3.2-2-2009 «Охорона праці і промислова безпека в будівництві».

17. ДБН В.1.1.7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».

18. ДБН В.1.2-14:2018 «Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд».

19. ДБН В.1.4-1.01-97 «Система норм та правил зниження рівня іонізуючих випромінювань природних радіонуклідів в будівництві. Регламентовані радіаційні параметри. Допустимі рівні».

20. ДБН В.1.4-2.01-97 «Система норм и правил снижения уровня ионизирующих излучений природных радионуклидов в строительстве. Радиационный контроль строительных материалов и объектов строительства».

21. ДБН В.2.3-5-2001: Вулиці та дороги населених пунктів – Київ: ДП «Укрархбудінформ»: Мінрегіонбуд України, 2001. – 100 с.

22. Джигирей В. Екологія та охорона навколишнього середовища: навч. посіб. / В. Джигирей. – К.: Т-во «Знання», 2000 – 203 с. Розглядаються основні

концепції екології та наслідки впливу діяльності людини на довкілля.

23. ДСТУ-Н Б А.3.2-1:2007 «Система стандартів безпеки праці в будівництві. Настанова щодо визначення небезпечних і шкідливих факторів та захисту від їх впливу при виробництві будівельних матеріалів і виробів та їх використанні в процесі зведення та експлуатації об'єктів будівництва».

24. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу / Лідія Павлівна Дядечко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/dyadechko13.htm.

25. Електричні інфрачервоні обігрівачі ТМ Teplov [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.teplov.com.ua/>

26. Енциклопедія Сучасної України : [Ред. І. М. Дзюба]. – К. 2001 – Т. 3 Біо – Бя. – 2004. – 696 с.

27. Звіт про стратегічну екологічну оцінку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://rada-zhgorod.gov.ua/media/1/Звіт_СЕО_–_Внесення_змін_в_детальний_план_території.pdf.

28. Именнова Л.С. - Музей в глобальном мире: инновации и сохранение традиций / Л.С. Именнова // Известия ПГПУ им. В. Г. Белинского. 2011. – № 24. - С. 34-38.

29. Кизима Р. А. Екологія в будівництві: навчальний посібник / Р. А. Кизима, Л. А. Єгоркіна, С. І. Веремеєнко, Г. В. Доманський, В. В. Яковчук; за ред. Р.А. Кизими. – Х.: Бурун Книга, 2007. – 224 с. – Бібліогр.: с. 219 – 220.

30. Кривенкова Р., Татуревич К. Тенденції розвитку туристичного потенціалу України/ Тенденції розвитку туристичної індустрії в умовах глобалізації: матеріали І-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 27 – 28 квітня 2017 р. – Ужгород: ПП «Інватор», 2017. – 182 с.

31. Ландшафтне планування в Україні / [Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін.]; під ред. Л.Г.Руденка. – К.: Реферат,2014. – 144с.

32. Лінда С.М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: Навч. посібник / С. М. Лінда – Львів: Видавництво Національного

університету «Львівська політехніка», 2010. – 608 с.

33. Лукомська З. В. «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури»: дис. на здобуття наукового ступеня доктора архітектури: спец. 18.00.01/ З. В. Лукомська. – Львів, 2018 р. – 460 с.

34. Мала Перещепина [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

35. Некрасов А.В., Некрасова М.А. Allplan 2009. Первый проект от эскиза до презентации/ Учебное пособие. Екатеринбург, издательство: «Уралкомплект-наука», 2009 год – 232 с.

36. Нугуєн Д.Д. Градостроительные аспекты размещения экомузеев относительно центра города и магистралей Д.Д. Нугуєн, С.Б. Зиміна // Сучасні проблеми архітектури та містобудування – Вип. 33, 2013. – С. 261-266.

37. Облаштування фундаменту для будинку з підвалом: етапи і особливості проведення робіт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://moyahata.org.ua/ua/articles/fundament>.

38. Объемно-пространственные композиции музеев и выставочных комплексов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fccland.ru/tipologiya-obschestvennyh-zdaniy/768-obemno-rostranstvennye-kompozicii-muzeev-i-vystavochnyh-kompleksov.html>.

39. Особливості впливу будівництва на навколишнє середовище [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/29265/1/23.pdf>.

40. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій. – Київ. – Логос, –175 с.

41. Панченко Т.Ф. Туристичне середовище: природа, архітектура, інфраструктура (монографія) / Т.Ф. Панченко. – К.: Логос, 2009. – 176 с.

42. Полтававодоканал [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vodokanal.poltava.ua>.

43. Полтавська область [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ngo.land.gov.ua/uk/oblast/poltavska>.

44. Проектирование систем освещения для музейного комплекса [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://earchive.tpu.ru/bitstream/11683/39983/1/TPU398169.pdf>.

45. Рекомендации по проектированию музеев/ В.И. Ревякин, А.А.Оленев [Электронный ресурс] – Режим доступа:<http://www.complexdoc.ru/ntdtext/551416>.

46. Салата О.А. Эволюция музея как социокультурного института в условиях процесса глобализации/ О.А. Салата // статья у збірнику Сумська старовина № XL, 2013 - С. 150-157.

47. СНиП 23-05-95*. Естественное и искусственное освещение. – М.: Стандартинформ, 2011. – 75 с.

48. Сольона І.В. Концепція взаємозв'язку архітектурно-планувальної структури музейно-туристичного комплексу і організації туристичних послуг на регіональному рівні І.В. Сольона, С.Г. Буравченко// XI Міжнародній науково-практичній конференція «Архітектура та екологія».: тези доповідей (м. Київ 2020р). – К.: НАУ, 2020.

49. Сольона І.В. Основні фактори впливу на формування музейно-туристичних комплексів Полтавської області І.В. Сольона, С.Г. Буравченко// ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів (м. Київ 2020р). – К.: НАУ, 2020.

50. Сольона І.В. Особливості музеєфікації архітектурної спадщини/ І.В. Сольона, М.С. Авдєєва//Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник/ – К.: ЦП «Компринт», 2019. – Вип. 2(23). – С. 140-149.

51. Сольона І.В., Авдєєва М.С., Хлюпін О.А. Дизайн архітектурного середовища фестивального простору музейно-туристичного комплексу// ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів (м. Київ 2020р). – К.: НАУ, 2020.

52. Флиер А.Я. Некультурные функции культуры / А.Я. Флиер. – М.:

МГУКИ, 2008. – 272 с.

53. Фундамент [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

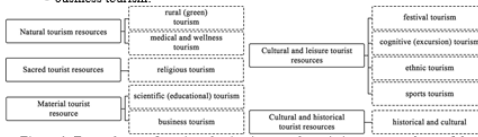
54. Чижевська Л. О. Принципи архітектурно-планувальної організації сільських територій і поселень з туристично-рекреаційними функціями (дис. на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури) / Л.О. Чижевська. – Київ, 2020.

55. Шість ознак сучасного музею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rubryka.com/article/suchasnyj-muzej>.

56. Юрєнева Т.Ю. Музей в мировій культурі / Т.Ю. Юрєнева. – М.: «Русское слово – РС», 2003. – 535 с.

ДОДАТКИ

Додаток А. Копії публікацій

<p style="text-align: center;">POLIT.Challenges of science today, 1-3 April 2020</p> <p style="text-align: center;">BASIC FACTORS OF INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE POLTAVA REGION MUSEUM-TOURISM COMPLEXES</p> <p style="text-align: center;">Solona I.V., <i>National Aviation University, Kyiv</i> <i>Scientific advisers: Buravchenko S.G, Cand. Architect., professor, Khylyupin O.A., Senior Lecturer</i></p> <p>Poltava region is an attractive tourist and recreational region, rich in historical events, with its own traditions and culture. Therefore, tourism is one of the most promising sectors in the development of the Poltava region. By the number of architectural and historical monuments, the region is one of the most unique corners of the country, is characterized by great tourist and recreational potential and is ahead of many other regions of Ukraine</p> <p>Today, there are 268 museums in the region, with 500 thousand exhibits, more than 12 sanatorium-resort complexes, more than 2.5 thousand hotels and other places for temporary residence.</p> <p>However, despite its rich recreational opportunities, the Poltava region and Ukraine as a whole do not keep up with modern needs and are underutilizing their potential. Therefore, the question arises of the study of the main factors influencing the formation of museum-tourist complexes in prominent places of history on the example of the Poltava region.</p> <p>The tourism sector contributes to the development of regions with a poorly developed industrial base, thereby solving the problem of employment and economic stability of the region.</p> <p>The most important factors influencing the formation of museum and tourist complexes include:</p> <ul style="list-style-type: none"> - natural and climatic (climate, landscape, topography, flora, fauna, geographical location); - natural and recreational (natural resort, medical and wellness resources); - cultural and historical (language, culture, folklore, hospitality, mentality, historical and architectural features); - socio-economic (communication, transport, finance, energy, water, etc.); - production and labor (number of able-bodied population and places of employment). <p>The tourist base of Poltava region includes the following types of resources: natural, cultural, historical, cultural, and leisure, sacred and material tourist resources. In order to unlock the powerful tourist and recreational potential and influence the further development of the museum and tourism business, it is necessary to distinguish the main types of tourism characteristic of the region.</p> <p>Given the region's historical and cultural heritage and recreational resources, it is advisable to focus on the joint functioning of these components and the creation of museum and tourist complexes. That will combine all types of tourism that are characteristic of the Poltava region, namely:</p> <ul style="list-style-type: none"> - historical and cultural tourism; - cognitive (excursion) tourism; 	<p style="text-align: center;">POLIT.Challenges of science today, 1-3 April 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> - scientific (educational) tourism; - health tourism; - sports tourism; - ethnic tourism; - agro-tourism (green) tourism; - festival tourism; - ethnic tourism; - religious tourism; - business tourism. <p style="text-align: center;">Figure 1. Dependence of tourism destinations on the existing resource base of the Poltava region.</p> <p>The great advantage of creating museum and tourist complexes is the combination of all tourist destinations in one multifunctional environment. It will be of interest and will greatly facilitate the life of tourists when during a business trip the visitor of the complex can take full advantage of it and will not look for a place for lodging, rest or catering, thus saving time that can be used for good, for example to visit the museum part. In addition, the tourists can dive into the history of where you are now. This approach promotes the customs and traditions of the region and improves its socio-economic performance.</p> <p>Conclusions: the result of the analysis are the main factors influencing the formation of museum-tourist complexes of Poltava region. The main types of tourism specific to the region were identified. The Poltava region has the necessary base for the creation and development of museum-tourist complexes. By activating its rich resource potential and the most popular types of tourism, the region can reach a new socio-economic level.</p> <p style="text-align: center;">List of sources used:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Махова В.М. Перспективи розвитку туристично-рекреаційного потенціалу Полтавської області / В.М. Махова // Економіка та управління національним господарством – ПолітНТУ / Економіка і регіон, 2017. – Вип. 1 (62) – С. 31-38. 2. Шимановська-Діанчик Л.М. Оцінка ефективності господарсько-фінансової діяльності підприємств готельного господарства Полтавського регіону / Л.М. Шимановська-Діанчик, А. С. Калпалка // Національна та регіональна економіка / Вісник Маріупольського державного університету – Серія: Економіка, 2013. – Вип. 6 – С. 22-31. 3. Основні чинники, що впливають на формування туристичного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tourlib.net/books_ukr/shkol2-3.htm
---	--

«Основні фактори впливу на формування музейно-туристичних комплексів Полтавської області» Політ. Сучасні проблеми науки.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів

<p style="text-align: center;">POLIT.Challenges of science today, 1-3 April 2020</p> <p style="text-align: center;">DESIGN OF THE ARCHITECTURAL MEDIUM OF THE FESTIVAL SPACE OF THE MUSEUM-TOURIST COMPLEX</p> <p style="text-align: center;">Solona I.V., Avdieieva M.S., Khylyupin O.A. <i>National Aviation University, Kyiv</i></p> <p>The article discusses one of the options for improvement and filling festival space of the museum-tourist complex on the basis of modular approach. Design features of multifunctional modules are highlighted. Options for internal filling of the module are offered.</p> <p>At our time there is a constant increase in population activity, a long history of historical and historical development, a decrease in the country's citizenship and its own fatherland. The sphere of tourism and tourism is growing rapidly. At the beginning of the project, there are a significant number of tourist complexes, so that they can repair the functions not only the hotels, but the events and the museums and the festival events. Another important problem is the functional reorientation of these areas, improvement, development of a new complex of comfortable, bagatofunctional, manual and valuable ones for the middle of the day.</p> <p>To enhance the integrity of the public space, its comfort, influence on the formation of the urban environment as a whole when growing cultural and social needs of the population there is a need for the use of multifunctional modular objects to provide variability of compositions, fixedness with the possibility of blocking, mobility and ease of movement and installation of structures.</p> <p>When designing modular architectural forms can be distinguished the following features:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Variability of architectural planning compositions, architectural and artistic image depends on the features, purpose, purpose and nature of the event taking place on the territory of the museum-tourist complex. This may change the subject load of different functional zones that are grouped along the communicative space are internal functional content of each module, silhouette, materials, color decoration. 2. Lockable fixing is ensured by a design scheme using unified constructions, layout structure, scale, proportionality. The ability to block modular architectural forms remains unchanged. 3. Mobility and ease of installation of structures is provided the ability to move to any place of space without the use of additional heavy mechanisms. <p>The internal functional filling should be decided depending on the direction of the action and the needs of the space users. Elements may be replaced by seasonality and events used.</p> <p>The loading of different functional zones, which are grouped along the communicative space, the internal filling of the project modules can be varied and formed depending on the needs of social groups of users of the public space, the need to update and change the needs of users throughout the year.</p> <p>The internal filling of the module may change its purpose and be delimited to the corresponding zones (Fig. 1):</p>	<p style="text-align: center;">POLIT.Challenges of science today, 1-3 April 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> - the relax zone; - the child zone; - zone for older people; - the food court zone (cafe, restaurant, bar); - bicycle parking area; - the souvenir zone; - meditation zone; - the exhibition zone; - photo zone; - industrial zone. <p style="text-align: center;">Fig. 1. Scheme of variability of internal filling of the festival modular design</p> <p>Configuring and the method of blocking the modules can be more accurate and different in the deposits in the area and the shape of the festival. Modular pavilions allow you to create an ergonomic, stylish space in which visitors will be comfortable learning new information, walking through the communicative space, choosing an optional museum, festival or shopping area, attending concerts, eating. This combination of functional functionality offers a number of significant advantages over stationary structures: the variety of their composite forms with the possibility of adjusting to specific functions and events, simplified combinatorial installation of unified structures, the possibility of transportation, accessibility, use, both indoors and outdoors.</p> <p style="text-align: center;">List of sources used:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Danilova S.B. Substantial filling of public spaces: opportunities for optimization (proposals for the priority project "Formation of a comfortable urban environment") / S.B. Danilov // Modern public spaces as an instrument of urban environment development: materials of the interregions. scientific-practical conf.: SPbGASU. - St. Petersburg, 2018. - P. 28-33. 2. Modular shopping pavilions for summer festivals [Electronic resource]. - Access mode: https://cube.houscham.ru/stati/32-modulnye-torgovye-pavilyony-na-letnie-festivaly. 3. Festival modules [Electronic resource]. - Access mode: https://qbik.ru/festivalnye-moduli/. 4. Solona I.V. Take care of the museums of architecture and architecture / Solona I.V., Avdieieva M.S. // Problems of Urban Development: Scientific-Technical. collection / - To: "CPU COMPRINT", 2019. - Issue. 2 (23). - P.140-149.
---	--

«Дизайн архітектурного середовища фестивального простору музейно-туристичного комплексу» Політ. Сучасні проблеми науки.: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів

КОНЦЕПЦІЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ І ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Сольона І.В., магістрант
науковий керівник: Буравченко С.Г., кандидат арх-ри, професор
Кафедра архітектури, Факультет архітектури, будівництва та ландшафту,
Національний авіаційний університет, Київ, Україна

Актуальність теми доповіді

В поточний час новітніх технологій та інтерактивних ідей зацікавити споживачів у виборі туристичних послуг стає все важче. Суспільство частіше звертається за натхненням, пошуком інформації, ідеями щодо проведення дозвілля та відпочинку до інтернет мережі, а раніше популярні музеї відходять на другий план. Щоб цього уникнути постає задача у відновленні втраченої зацікавленості відвідувачів. Потреба інноваційного відновлення музейних комплексів, на нашу думку, потягне за собою прилив значної кількості туристів. Розвиток внутрішнього туризму є пріоритетним економічним інтересом розвитку туристичної галузі різних регіонів, що сприятиме створенню нових робочих місць, зростанню доходів і рівня життя населення місцевих громад.

Мета доповіді

Створення концепції музейно-туристичного комплексу та обґрунтування концепції, згідно якої сучасні знання та технології дозволяють створити систему взаємодії відомих елементів, функціональне, змістовне, інноваційне середовище для проведення дозвілля, яке поєдмає гідне місце у туристичній інфраструктурі регіону.

Основні результати дослідження

Сучасний стан музейно-туристичних комплексів в Україні потребує переосмислення та реінвації. Це пов'язано з об'єктивним становищем музейно-туристичних комплексів в Україні, відсутністю достатніх ресурсів для функціонування вже існуючих закладів подібного типу.

У світі, який постійно змінюється, музейно-туристичні комплекси переживають істотні трансформації в своїй діяльності. Діяльність набуває більшого соціокультурного значення: зростає роль такого комплексу у збереженні й інтерпретації культурної спадщини, в складних процесах соціальної адаптації і культурної ідентифікації, в освітньому процесі, в організації дозвілля. Сучасні музейно-туристичні комплекси набувають іншого змісту і форми, вони стають центрами освіти, комунікації, культурної інформації і творчих інновацій.

Сучасний музейно-туристичний комплекс – це своєрідний комунікаційний майданчик, в якому відбувається специфічний процес комунікації – відвідувача з екскурсоводом, відвідувача з експонатами, відвідувачів між собою.

Інноваційний музейно-туристичний комплекс відіграє важливу роль у розвитку туристичної привабливості регіону. Вплив внутрішнього туризму на розвиток регіону залежить від тих видів доходів, які надходять безпосередньо від туристів.

Апробація і впровадження результатів дослідження

Туристична індустрія включає в себе такі сектори: транспорт, зв'язок, сферу розміщення туристів, громадське харчування, фінансове обслуговування, сферу розваг та відпочинку, торгівлю, музейно-просвітницьку сферу. Концепцією музейно-туристичного комплексу нового формату є саме поєднання кожного з вищеперерахованих секторів в єдину злагоджену систему.

Концепція інноваційного музейно-туристичного комплексу матиме такі

складові:

- безкоштовний інтернет;
- сайт музейно-туристичного комплексу та віртуальні експозиції;
- інтригуюча композиція, яка прийматиме в напрузі до останнього;
- можливість онлайн-введення з об'єктами комплексу у будь-який зручний для туриста спосіб (самостійно, з гідом, з аудіогідом, з туром), дублювання інформації на міжнародних мовах та з використанням QR-кодів, перекладів на мову Брайля;
- вільний дозвіл фото-відеозйомки;
- інфраструктура, орієнтована на відвідувача (у відвідувача повинна бути можливість поїсти, якщо він зголоднів, інакше він може швидко піти; в ідеалі створення тематичного закладу, адже незвичайне місце може стати окремим приводом затриматися в музейно-туристичному комплексі довше);
- функціонування готелю, для зручності туристів, які приїхали здалеку та хочуть оглянути красоти краю;
- активна взаємодія з аудиторією (окрім основних експозицій створення додаткових майданчиків для проведення тематичних фестивалів, конкурсів, флешмобів, фотосесій, залучення аніматорів, творчі майстерні тощо) це зробить відвідувачів не просто глядачами, а й учасниками;
- створення привабливого сувенірного продукту (кожен хоче придбати сувенір на згадку про місце, яке відвідав, а можливо й долучитися до створення цього сувеніру).

Висновки

Отже, завдяки створенню інноваційного середовища музейно-туристичного комплексу базові складові туристичної індустрії будуть взаємодіювати один одного і знаходитись на спільній об'єктивній території. Туристи, які приїхали здалеку не будуть перейняті де їм переночувати, що поїсти, чим зайняти дітей тощо, всі ці проблеми буде вирішено на місці. Чим більше часу турист залишатиметься в музейно-туристичному комплексі, тим краще для економічної стабільності регіону – подібного роду комплекси з легкістю це забезпечать.

«Концепція взаємозв'язку архітектурно-планувальної структури музейно-туристичного комплексу і організації туристичних послуг на регіональному рівні» XI Міжнародна науково-практична конференція «Архітектура та екологія»: тези доповідей

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

УДК 727:069(94)(045)

Сольона І.В.¹⁵, магістрант
Авдєєва М.С., к. арх., доцент
orcid.org/0000-0002-3622-9355, avdmarina51@gmail.com
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МУЗЕЄФІКАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У статті розглянуто та проаналізовано проблеми охорони історико-культурних пам'яток містобудівної спадщини. На основі розвинутих підходів запропоновано особливості збереження пам'яток шляхом музеєфікації архітектурної спадщини. Узагальнені особливості музеєфікації для збереження національної культури. Запропоновані типи музейних комплексів. Здійснено класифікацію середовищних музеїв.

Ключові слова: музеєфікація, архітектурне середовище, музейно-туристичний комплекс, середовищний підхід, містобудівна спадщина, збереження пам'яток.

Постановка проблеми. У наш час особливо гостро постає питання щодо збереження цінностей, які забезпечують духовний розвиток людини як особистості. Фахове відношення до пам'яток історико-культурної спадщини є одним з найважливіших чинників гармонійного розвитку суспільства. Наразі постало питання збереження культурної спадщини, та як наслідок цього створення значної кількості музейних закладів. Постає потреба в зміні існуючого спрямування видів діяльності споруд. Музеї розглядаються як важливий ресурс економічного та соціокультурного розвитку території. Питання збереження та використання пам'яток архітектури і містобудування, як невід'ємної частини сучасної музейної практики вивчаються багатьма фахівцями теоретиками [1, 2, 3, 5, 6].

Музейно-пам'яткоохронна справа переходить до нових форм збереження містобудівної спадщини. У цьому випадку постає необхідність до середовищних багатofункціональних споруд,

¹⁵ © Сольона І.В., Авдєєва М.С.

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

створених на основі музеєфікації архітектурних пам'яток, середовища, що розвивають мережу цього типу закладів за рахунок залучення об'єктів нерухомої історико-культурної спадщини.

Також спостерігається тенденція щодо поєднання архітектурних, археологічних і ландшафтних пам'яток у межах охоронних зон. Перехід від збереження окремих пам'яток до музеєфікації цілих містобудівних комплексів, відтворення культурно-історичного середовища минулого, формування середовищних музейних комплексів – це дієвий засіб збереження матеріальних і духовних цінностей, що дає змогу репрезентувати культурну спадщину для громадськості та якісно її інтерпретувати. Все частіше поза увагою суспільства залишаються саме об'єкти архітектурної та містобудівної спадщини, тому все більш актуальною стає проблема збереження культури, національного надбання у нових умовах.

Мета статті. Метою цієї статті є виявлення особливостей музеєфікації на основі формування музейних комплексів для збереження історичної культурної спадщини.

Основна частина. Історико-культурна спадщина – це духовний, економічний і соціальний капітал надзвичайно високої цінності, який є головною складовою національної самоповаги. Здобутки культури є унікальними, а зневага до них є непоправним збідненням духовності всього народу. Кожна країна, на теренах якої розташовані здобутки культурної спадщини, повинна зберігати і забезпечувати передачу її наступним поколінням. Саме музеєфікація історичної спадщини є дуже важливим засобом її збереження.

На основі створення музейних комплексів можна дійти висновку, що музейні комплекси можуть засновуватися на музеєфікації наявної історико-культурної спадщини, з метою демонстрації традиційної культури. Також на базі музею створюється цілий комплекс необхідних об'єктів (готель, ресторани, крамниці, майстерні та ін.).

Нажаль, в Україні музейні споруди мають традиційне пристосування під окремі музейні функції. Створюються типові

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

музейні експозиції на основі колекцій. Цей підхід не є ефективним та цікавим для споживачів. У приміщеннях таких музеїв створюється лише історико-культурний образ пам'ятки.

Музеї, як об'єкти монофункціонального спрямування, мають стати музейними комплексами для підвищення зацікавленості відвідувачів, їх бажання вивчати культуру минулого.

Музейні комплекси створюватимуться в певному середовищі та експонуватимуть оригінальні пам'ятки, що сприятиме комплексному інформуванню та посиленню емоційно-образного впливу музею на відвідувача. В середовищних музейних комплексах можуть міститись монументальні творіння, або навіть розкопки з цього самого місця, проходити науково-теоретичні заходи та театралізовані дійства, що привертає набагато більшу увагу відвідувачів.

Музейний комплекс відкриває більш широкий дієвий простір, ґрунтується на ідейній концепції. Завданням такого комплексу є збереження пам'ятки і відтворення притаманного їй оточення. Відповідно експозиція, що розміщується у пам'ятках архітектури, має на меті якомога повніше розкрити інформаційний потенціал за допомогою відновлення взаємозв'язків між елементами середовища. Такий музейний комплекс не потребує формування тематичних колекцій. Поряд із автентичними експонатами доцільно застосовувати різноманітні художньо-технічні засоби.

Застосування поняття «комплексного» музею найчастіше використовується до містобудівних пам'яток архітектури та їх ансамблів з прилеглою до них територією.

Музейні комплекси охороняють і використовують усі види культурного надбання, яке включає: визначні місця, історико-культурні нерухомі пам'ятки та їхні ансамблі, музейні колекції, об'єкти природної та національної спадщини.

На сьогодні в Україні можна зустріти немало розробок проєктів музеїв під відкритим небом, але механізм охорони цих пам'яток та роль державної допомоги залишається неохопленою, тому необхідно розкрити поняття музеєфікації.

142

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

«Музеєфікація» – це певна діяльність, що намагається фізично або концептуально виділити будь-що з природного чи культурного середовища і надати йому музейний статус [4].

Поняття музеєфікації можна визначити, як напрямок музейної діяльності та охорони пам'яток, суть якого – перетворення історико-культурних та природних об'єктів в об'єкти музейного показу з метою максимального збереження та виявлення їхньої історико-культурної, наукової та художньої цінності. Закон України «Про охорону культурної спадщини» визначає музеєфікацію як сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення об'єктів культурної спадщини у стан, придатний для екскурсійного відвідування. Протягом тривалого часу музеєфікація не була включена у музейну теорію і не розглядалася в наукових дослідженнях [3].

Дослідження доводить, що музеєфікація відрізняється від пристосування пам'ятки під музеї. Музеєфікована споруда набуває значення основного експонату. Здебільшого допоміжні експозиції відтворюють і продовжують зовнішнє або внутрішнє наповнення архітектурних об'єктів, тим самим перетворюючи їх на музейний комплекс.

В результаті аналізу існуючої теоретичної та практичної бази об'єктами музеєфікації можуть бути визначні місця та окремі архітектурні пам'ятки, великі містобудівні, архітектурні, археологічні, природні і ландшафтні об'єкти.

Існують три основні напрями музеєфікації [6]:

- об'єкт спадщини змінює свою первинну функцію на музейну із збереженням предмета охорони (створення музею із збереженням визначальної складової об'єкта). Цей напрямок є перехідним і сьогодні використовується найчастіше;

- об'єкт спадщини змінює свою первинну функцію на музейну із зміною предмета охорони (створення музею, пов'язаного з іншою тематикою експозиції). Цей підхід використовується для створення традиційних колекційних музеїв і є доволі неефективним, а по відношенню до музеєфікованої пам'ятки архітектури чи

143

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

містобудування може навіть зашкодити, нівелюючи її історико-культурну цінність;

- об'єкт спадщини сам стає музейним експонатом у системі загальної експозиції певного визначного місця або історико-культурного ландшафту. Цей підхід є оптимальним для створення середовищних музеїв і найефективнішим для збереження містобудівної спадщини, особливо представленої великими комплексами.

Виділений такий набір варіантів для створення музейних комплексів [6]:

- історико-культурний парк, у якому усі елементи консервуються в існуючому на цей момент стані. Наприклад, музейно-туристичний комплекс «Самчики» у Хмельницькій області, який є одним з найблискупіших в Україні творів архітектури та садово-паркового мистецтва періоду зрілого класицизму (рис.1);

Рис. 1. Музейно-туристичний комплекс «Самчики»

- музеї-заповідники, які включають винятково цінні території, ансамблі, комплекси та окремі пам'ятки історії, культури чи природи. Поділяються на археологічні, історико-культурні, історико-архітектурні, історико-меморіальні. Прикладом великого та цікавого

144

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019

музейно-туристичного комплексу України є національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (рис.2-а);

Рис. 2. а) Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, б) Історико-культурний комплекс «Замок Радомисль»

- музеї-цивтарі, що створені за допомогою музеєфікації меморіально-ландшафтного середовища;

- замки-музеї та палаци-музеї, що створені за допомогою музеєфікації фортифікаційного, стильово-архітектурного, інтер'єрного, ландшафтного та археологічного комплексів замків чи палаців. Цікавою є середньовічна фортифікаційна споруда нині «Замок-музей Радомисль» - багатofункціональний історико-культурний комплекс (рис.2-б);

- меморіальні музеї, які приурочені до відзначення пам'яті видатних політичних, державних і військових діячів, учених, письменників, композиторів, художників тощо, на основі пам'ятних комплексів: садів, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних осіб;

- садиба-музеї з відновленням усіх взаємозв'язків між архітектурними, інтер'єрними, ландшафтними та господарськими елементами комплексу садів;

- скансени (музеї просто неба), створені на ґрунті музеєфікації репрезентативних фрагментів етноландшафтного середовища й об'єктів нематеріальної етнокультурної спадщини;

- екомузеї, що залучають до збереження історико-культурної спадщини місцеве населення;

145

<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019</p> <p>- музеї відновленої пам'ятки, де головним демонстраційним моментом є процес відтворення складових елементів архітектурного комплексу.</p> <p>Узагальнені такі види музейних комплексів, створених на основі музефікації пам'яток історії [5]:</p> <ul style="list-style-type: none"> - історико-меморіальні (літературно-меморіальні, художньо-меморіальні, музично-меморіальні), будинки-музеї (квартири-музеї, музеї-майстерні) на основі меморіальних садиб, будинків, квартир, пов'язаних з життям і діяльністю видатних державних та громадських діячів, діячів науки, техніки, культури і мистецтва, за допомогою відтворення їх історико-меморіальної частини та створення музейної експозиції; - військово-історичні музеї, у місцях ведення бойових дій та на полях битв; - історико-архітектурні, історико-художні, історико-археологічні музеї та музеї-заповідники на основі комплексів пам'яток історії, які мають особливу історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність; - меморіальні кладовища (некрополі, цвинтарі, місця масових поховань жертв тоталітарних режимів). <p>Висновки. Різні типи музейних комплексів дають змогу зберегти різні типи історико-культурних та містобудівних пам'яток, а також природні об'єкти як цілісні комплекси, що репрезентують зміст і сенс матеріальної та нематеріальної спадщини.</p> <p>Під час вибору напрямку музейного комплексу та його концепції необхідно враховувати наступні особливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвиток музейних комплексів має високий потенціал для вирішення низки задач: вивчення історичних місць, на яких було б доцільно запропонувати створення комплексу, вирішення проблеми використання, вивчення та охорони містобудівних пам'яток, що в подальшому призведе до всебічного розвитку музейної мережі; - певні правила, дотримання яких є принциповою умовою щодо створення музею; - вимоги щодо збереження пам'ятки та музейні вимоги; <p align="center">146</p>	<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019</p> <ul style="list-style-type: none"> - запропоновані музейні комплекси постійно розширюються і доповнюються новими функціями. Комплекси стають центрами освіти, комунікації, культурної інформації і творчих інновацій; - культурно-освітню діяльність музейного комплексу пропонується вести за рахунок художньої образності, просторових перспектив і природного оточення, для підвищення обізнаності, інтересу та зацікавленості відвідувачів до національної спадщини; - зміна взаємодії музейного комплексу з відвідувачами проводиться шляхом застосування театралізованих дійств «живої історії». Працівники музею унаочнюють історію, граючи ролі осіб, які колись жили та працювали у будинках, що тепер експонуються в комплексі, а відвідувачі можуть самі взяти участь у різноманітних культурних дійствах, стати їх співтворцями. Наприклад, відтворення календарно-обрядових дійств, проведення літературних чи музичних вечорів, реконструкції історичних битв; - пристосування конструктивних схем та інженерних засобів таких як: сигналізація, ліфти, сантехнічне та електричне устаткування, засоби протипожежної безпеки; - забезпечення необхідного планування музейного комплексу для мало мобільних груп населення. <p>Створення музейних комплексів, орієнтованих на середовище, у якому вони збудовані, здатне врятувати життя багатьом містобудівним пам'яткам, що руйнуються.</p> <p>Список використаних джерел.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Авдєєва М.С. Особливості проектування меморіального комплексу/ М.С. Авдєєва, М.О. Кириленко// Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник/ - К.: ЦП «Компринт», 2017. – Вип. 2(18). – С. 3-9. 2. Жукова О.В. Музефікація замкових комплексів Хмельниччини, як один із факторів розвитку туризму в області/ О.В. Жукова // Вісн. нац. ун-ту «Львівська політехніка». [Сер.] Архітектура : [зб. наук. пр.]. – 2005. - № 531 : Архітектура і туристичний бізнес. – С. 165-167. 3. Ієвлєва В.П. Методичні рекомендації щодо музефікації нерухомих пам'яток науки і техніки / В.П. Ієвлєва // Праці НДІ <p align="center">147</p>
<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019</p> <p>пам'яткоохоронних досліджень. – 2008. – Вип.2.</p> <p>4. Ключевые понятия музеологии / сост. Andre Desvallees, Francoise Maïresse; пер. на русск. яз. А. В. Урядниковой. – М., 2012.</p> <p>5. Попельницький О.О. Проект методичних рекомендацій щодо музефікації пам'яток історії / О.О. Попельницький // Праці НДІ пам'яткоохоронних досліджень. – К.: Фенікс, 2010. – Вип.5.</p> <p>6. Ремшило-Рибчинська О.І. Середовищні музеї як засіб музефікації містобудівної спадщини / О.І. Ремшило-Рибчинська, М.Т. Брич // Вісн. нац. ун-ту «Львівська політехніка». [Сер.] Архітектура : [зб. наук. пр.]. – Л., 2016.– С. 23-29.</p> <p align="center"><i>Аннотация</i></p> <p align="center">Салёная И.В., Авдеева М.С. Средства музефикации архитектурного наследия</p> <p><i>В статье рассмотрены и проанализированы проблемы охраны историко-культурных памятников градостроительного наследия. Авторами рассмотрены примеры отдельных существующих музеев как монофункциональных объектов. Предложены приемы сохранения памятников путем музефикации, которые предусматривают создание музейных комплексов. Выделены особенности музефикации для сохранения историко-культурного достояния. Обоснована необходимость создания музейных комплексов, обобщающих достижения в области культуры, которые станут центром образования, коммуникаций и творческих инноваций. Обобщена классификация музеев.</i></p> <p><i>А также, в статье рассмотрена целесообразность использования средств музефикации с целью выявления особенностей создания музейных комплексов для сохранения различных типов историко-культурного наследия.</i></p> <p><i>Цель создания таких комплексов – это не просто преобразование объектов градостроительного наследия в объекты музейного показа памятников архитектуры, но и сохранение их историко-мемориальной ценности. В связи с этим в статье отмечено, что во время проведения музефикации памятники истории важным является сохранение как их материальной структуры и местоположения, так и нематериальных свидетельств о тех или иных исторических событиях и выдающихся личностях.</i></p> <p><i>К сожалению, сложившаяся экономическая и социально-культурная ситуация в Украине не способствует развитию музейных комплексов. Проблема восстановления и сохранения архитектурного наследия остается острой и актуальной. Цель данной статьи - привлечь внимание к этой проблеме и предложить метод музефикации для сохранения и использования памятников</i></p> <p align="center">148</p>	<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(23) 2019</p> <p><i>архитектуры и градостроительства, как неотъемлемой части современной музейной практики.</i></p> <p><i>Ключевые слова: музефикация, архитектурная среда, музейно-туристический комплекс, экологический подход, градостроительное наследие, сохранение памятников.</i></p> <p align="center"><i>Annotation</i></p> <p align="center">Solona I.V., Avdieieva M.S. Take care of the museums of architecture and architecture.</p> <p><i>The article considers and analyzes the problems of the protection of historical and cultural monuments of the urban development heritage. The authors considered examples of individual existing museums as monofunctional objects. Methods for preserving monuments through the museumification of urban development heritage, which provides for the creation of museum complexes, are proposed. The features of museumification for the preservation of historical and cultural heritage are highlighted. The necessity of creating museum complexes summarizing the achievements in the field of culture, which will become the center of education, communications and creative innovation, is substantiated. The classification of museums is generalized.</i></p> <p><i>The article considers the feasibility of using museumification tools in order to identify the features of creating museum complexes to preserve various types of historical and cultural heritage.</i></p> <p><i>The goal of creating such complexes is not just the conversion of objects of urban planning heritage into objects of museum displays of architectural monuments, but also the preservation of their historical and memorial value. In this regard, the article noted that during the museumification of historical monuments, it is important to preserve both their material structure and location, as well as intangible evidence of certain historical events.</i></p> <p><i>Unfortunately, the current economic and socio-cultural situation in Ukraine does not contribute to the development of museum complexes. The problem of restoration and preservation of architectural heritage remains acute and urgent. The purpose of this article is to draw attention to this problem and propose a museumification method for preserving and using architectural and urban planning monuments as an integral part of modern museum practice.</i></p> <p><i>Key words: museumification, architectural environment, museum-tourist complex, ecological approach, urban planning heritage, preservation of monuments.</i></p> <p align="center"><i>Стаття надійшла до редакції у грудні 2019р.</i></p> <p align="center">149</p>
<p align="center">«Особенности музефикации архитектурной спадщини» стаття до наук.-техн. збірника «Проблеми розвитку міського середовища»</p>	

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.

УДК 069:005.936.2(045)

Авдєєва М.С.¹, к. арх., доцент
 orcid.org/0000-0002-3622-9355, avdmarina51@gmail.com
 Сольона І.В., магістрант
 irina.soliona@gmail.com
 Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ РІШЕНЬ МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ

У статті розглянуто та проаналізовано особливості функціональних та технологічних заходів щодо проєктування музейно-туристичних комплексів. Подано загальні характеристики різних типів музейних комплексів. На основі розглянутих прикладів запропоновано узагальнення суттєвих зон музейно-туристичних комплексів за функціональною приналежністю. Здійснено класифікацію кожної групи приміщень комплексу за функціональним наповненням. Узагальнені особливості функціонально-планувальної структури, взаємозв'язків та складу приміщень. Виділено основні схеми руху потоків відвідувачів.

Ключові слова: музейно-туристичний комплекс, функціонально-планувальна організація, виставкової зали, функціональні зв'язки, планувальна схема.

Постановка проблеми. У наш час звичайний музей втрачає інтерес у споживача. Щоб зацікавити суспільство все більше постає питання розвитку музейно-туристичних комплексів, перехід на новий функціональний рівень спілкування з відвідувачами.

Для виявлення основних особливостей та закономірностей формування та функціонального планування даної структури, комплекси потребують всебічного детального вивчення.

З плином часу функціональне наповнення музею-туристичних комплексів зазнало чималих змін. Відбулася суттєва трансформація від поодиноких автономних будівель до масштабних комплексів, що

¹ © Авдєєва М.С., Сольона І.В.**Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.**

вбирають чимало функцій. Такі споруди, в наш час, є оптимальними їх функціонування є динамічним та багатобічно спрямованим.

Щоб зробити перебування відвідувачів максимально комфортним, а проєктування та експлуатацію споруд ошадливим до навколишнього середовища, потрібно виокремити основні функціонально-планувальні особливості проєктування споруд.

Мета роботи. Виявлення особливостей функціонально-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів.

Аналіз попередніх досліджень. Питання проблеми функціонально-планувальної вирішення та формування внутрішніх просторів поліфункціональних комплексів вивчаються багатьма фахівцями теоретиками та висвітлюються у роботах Р.А. Карпова, М.Т. Катерноги, І. Косової, А.Я. Розена, Л. Скрипкиної, Е. Медведєвої, В.І. Рєвякіна та ін.[1, 2, 3, 5].

Основна частина. Існують основні проблеми проєктування музейно-туристичних споруд – це з'єднання естетичного наповнення з конструктивною складовою, прилаштування під потреби людей та дбайливе відношення до оточуючого середовища. Щоб виявити особливості функціонально-планувальної організації, спочатку потрібно мати уявлення про поняття музейно-туристичного комплексу.

«Музейно-туристичний комплекс» – це багатофункціональна споруда або група споруд, яка поєднує в собі систему приміщень різного функціонального призначення для реалізації основної (фондової, науково-дослідної, експозиційної) та додаткової (освітньої, виховної, розважальної та ін.) діяльності музею, і об'єднана єдиним комунікаційним простором [1].

У світовій практиці в залежності від різних аспектів виокремлюють різні типи музейних комплексів [1]:

- за власником (публічної чи приватної власності);
- за територіальним відношенням (національний, земельний, обласний, крайовий, регіональний, окружний, вітчизняний, місцевий музей, музей підприємства);

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.

- за спеціальними функціями (околичний музей, музей підприємства, екологічний музей, дитячий музей, меморіальний музей тощо);

- за будівельною спорудою (музей-фортеця, музей-замок, музей-село, музей під відкритим небом тощо) [6].

В залежності від типу музейно-комплексу виявлено, що його функціонально-планувальна організація може вирішуватись, як поліфункціональна організація простору музейно-туристичного комплексу. Це надає відкритий доступу до різних послуг і процесів в багатофункціональному просторі, що задовольняє потреби відвідувачів у науковому розвитку, відпочинку, спілкуванні та розвагах. Подібна організація простору створює психологічно комфортні умови для споживачів (рис.1) [2, 3].

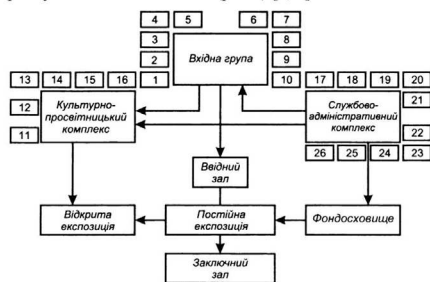

Рис.1 – Функціонально-планувальна структура музею [2, 3]: 1 - вестибюль і гардероб; 2 - інформаційно-довідковий відділ; 3 - приміщення екскурсівода; 4 - медпункт; 5 - курильня; 6 - туалет; 7 - кіоски; 8 - приміщення відпочинку; 9 - буфет; 10 - дитяча іграва; 11 - лекційний зал; 12 - зона масових заходів; 13 - зона періодичних виставок; 14 - аудиторія; 15 - бібліотека; 16 - фойє; 17 - дирекція; 18 - конференц-зал; 19 - кабінети науковців; 20 - вестибюль службовий; 21 - побутові приміщення; 22 - їдальня персоналу з підсобними приміщеннями; 23 - фото- та інші лабораторії і майстерні; 24 - приймання, оброблення, консервація, підготовка експонатів; 25 - технічні приміщення; 26 - сейф

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.

У вирішенні планувальної організації комплексу загальним є питання зручності функціональних зв'язків, оптимальна організація руху відвідувачів, можливість трансформації та прилаштування приміщень під різні умови.

В будівлях музейно-туристичного комплексу виділяють такі функції: освітню, інформаційну, науково-дослідницьку, культурно-розважальну, туристичну. У музейно-туристичному комплексі відвідувач повинен повністю зануритись у атмосферу експозицій, мати змогу відпочити та розважитись та за необхідністю залишитись у готельній частині комплексу. Діяльність споруд даного типу має бути спрямована на обслуговування різних категорій громадян і забезпечувати затишне комфортне перебування для кожної з них.

Пропонується наступна просторово-планувальна класифікація суспільних зон музейно-туристичних комплексів:

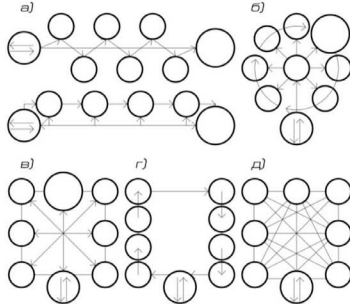
- експозиційна зона (глядацькі, музейно-виставкові зали);
- релаксаційна зона (кафе, ресторани, сувенірні крамниці, тераси, сади, парки);
- комунікативно-розважальна зона (кінотеатри, медіа простори, інтерактивні зони);
- відпочинкова зона (готельна частина комплексу);
- утилітарна зона (вестибюлі, холи, коридори, переходи).

Взаємодія всіх зон та забезпечення відповідних зв'язків між ними призводить до гармонійного функціонування комплексу в цілому.

Аналізуючи виділені функції пропонуються наступне основне складове наповнення приміщень комплексу: вхідні, експозиційні, фондові, технічні, культурно-розважальні, короткочасного та довгострокового відпочинку, адміністративно-службові приміщення. Гідне функціонування кожного приміщення повинно поєднуватись між собою певними зв'язками в залежності від призначення комплексу.

Дослідженням доводиться, що групи приміщень комплексу розташовуються в певній ієрархічній залежності одна від одної у

<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.</p> <p>наступній послідовності сполучення зовнішніх та внутрішніх просторів комплексу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вхідна; - експозиційно-виставкові приміщення, мають провідну та комплексоутворюючу роль; - універсальні простори, до яких належать магазини, заклади харчування, майстерні, розважальні зони, призначені для зацікавлення та комфортного перебування споживачів; - комунікаційно-релаксаційні простори, до яких відносять: вестибюлі, фойє, рекреації, коридори, тераси, прогулянкові та споглядальні майданчики, перш за все, призначені для перепочинку між експозиційним спогляданням; - комунікаційні простори, призначені для сполучення – шляхи та напрямки руху територією. <p>Доведено, що взаємодія зовнішніх та внутрішніх просторів музейно-туристичного комплексу в запропонованій послідовності веде до залучення більшої кількості відвідувачів та туристів, адже відвідавши музейну частину споживачеві не потрібно гаяти зайвий час на пошук закладу харчування чи готелю для ночівлі, всі необхідні складові комфортного відпочинку вже передбачені для функціонування на території комплексу.</p> <p>Подібна функціонально-планувальна система дозволяє забезпечити розподіл, інформування та обслуговування відвідувачів, об'єднуючи в собі всі необхідні складові.</p> <p>Музейно-виставкові зали та тимчасові експозиційні зали формують основну частину музейно-туристичного комплексу. Окрім постійних тематичних музейних композицій значної уваги заслуговують тимчасові виставки, тому виставкові зали повинні бути пристосовані під різні типи тимчасових виставок. При розміщенні виставкових залів в системі комплексу доречно організувати для них персональний вхід, приміщення для зберігання необхідного експозиційного обладнання та експонатів.</p> <p>Функціонально-планувальна структура, взаємозв'язки та склад приміщень комплексів, в залежності від вузького спрямування</p> <p align="center">7</p>	<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.</p> <p>споруди, мало чим відрізняються. З усіх існуючих схем руху потоків пропонується виділити наступні композиційні прийоми рішення комунікативного простору музейно-туристичного комплексу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - подовжня – являє собою послідовний перехід від одного експозиційного залу до іншого (рис. 2-а); - кільцева – рух потоків відбувається по колу (рис. 2-б); - центрична (рис. 2-в); - анфіладна (рис. 2-г); - вільна (рис. 2-д). <p align="center">Рис 2. Композиційні прийоми рішення комунікативного простору</p> <p>При цьому має враховуватись те, що кожному елементу наповнення об'єкту проєктування відповідає чіткої організації просторів, призначених для виконання певних функцій.</p> <p>Проведені дослідження дозволяють виділити особливості функціонально-планувальних рішень музейних комплексів з урахуванням наступних вимог до:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вибору території та місця розташування музейного комплексу, кліматичних особливостей, інженерного обладнання території, транспортного сполучення та необхідності подальшого <p align="center">8</p>
<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.</p> <p>благоустрою й озеленення, можливості розширення та розвитку території;</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення додаткових функцій – медичної допомоги, готельного обслуговування, протипожежної безпеки, планувального захисту від терористичних загроз та ін.; - визначення функціонально-планувального рішення з урахуванням величини, призначення та предметного наповнення комунікативних просторів. До складу комплексу має входити оптимальний набір різнопланових приміщень, експозиційні зали мають бути оснащені усім необхідним обладнанням, простори комплексу повинні бути мульти-функціональними та гнучкими; - врахування композиційних прийомів рішення об'єкту – масштабу, ритму, пропорцій, кольорового оздоблення; - впровадження мультимедійних систем оздоблення простору; - вибору конструктивних рішень з використанням великопрогонних елементів, конструкцій для можливості зміни та розвитку структури об'єкту; - впровадження енергоефективних систем енергозбереження; - визначення умов безпеки перебування відвідувачів з урахуванням систем захисту від терористичних та інших загроз. <p>Висновки. Функціонально-планувальна структура закладу повинна забезпечувати усі необхідні умови для створення комфортного, зручного, багато-функціонального середовища для відвідувачів.</p> <p>У ході роботи було проаналізовано особливості функціонально-планувальних заходів щодо проєктування музейно-туристичних комплексів.</p> <p>Здійснено класифікацію суспільних зон музейно-туристичних комплексів та їх залежності одна від одної. На основі проведеного аналізу можна встановити, що комплекси даного призначення складаються, переважно, з 3-4 частин, кожна з частин (зон) може як самостійно розвиватись, так і доповнювати інші частини, утворюючи поліфункціональний комплекс.</p> <p align="center">9</p>	<p align="center">Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.</p> <p>Набір функціональних груп, склад і наповнення приміщень комплексів повинні відповідати їх типам, функціональній структурі і призначенням. Склад приміщень повинен забезпечувати: оптимальний набір приміщень, розрахований на створення комфортного середовища для відвідувачів; експозиції з використанням сучасних і перспективних технологій; гнучкий простір для проведення мобільних видів і форм діяльності, організацію додаткових функцій музейної діяльності, підвищення рівня наукової та просвітницької роботи.</p> <p align="center">Список використаних джерел</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Трегубов К.Ю. Принципи формування архітектурно-планувальних рішень поіфункціональних музейних комплексів/ К.Ю. Трегубов // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури/ - Макіївка – 2014. 2. Лінда С.М. Архітектурне проєктування громадських будівель і споруд: Навч. посібник / С. М. Лінда – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 608 с. 3. Рекомендації по проєктуванню музеїв/ В.И. Ревякин, А.А. Оленев [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.complexdoc.ru/ntdtext/551416. 4. Ноговіцина Т.В. Принципи архітектурно-планувальної організації сучасних музеїв/ Т.В. Ноговіцина, А.В. Карпова [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mx.ogasa.org.ua/bitstream/. 5. Смирний Д. Об'ємно-просторова структура сучасних музеїв малих розмірів / Д. Смирний // Українська академія мистецтв: дослідницькі та науково-технічні праці / Наук. ред. В.А. Щербак. – К., НАОМА, 2009. – Вип.16. – 456с. – 332 – 344 с. 6. Сольона І.В. Особливості музефікації архітектурної спадщини/ І.С. Сольона, М.С. Авдеева/Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник / - К.: ЦП «Компринт», 2019. – Вип. 2(23). – С. 140-149. <p align="center">Анотація Солінья І.В., Авдеева М.С. Особливості функціонально-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів.</p> <p align="center">10</p>

Проблеми розвитку міського середовища. Вип.2(25) 2020р.

В статье рассмотрены и проанализированы особенности функциональных и технологических мероприятий по проектированию музейно-туристических комплексов. Представлены общие характеристики различных типов музейных комплексов. На основе рассмотренных примеров предложено обобщение общественных зон музейно-туристических комплексов по функциональной принадлежности. Осуществлена классификация каждой группы помещений комплекса по функциональному наполнению. Обобщены особенности функционально-планировочной структуры, взаимосвязей и состава помещений. Выделены основные схемы движения потоков посетителей.

Ключевые слова: музейно-туристический комплекс, функционально-планировочная организация, выставочные залы, функциональные связи, планировочная схема.

Abstract

Solona Iryna, Avdieieva Maryna.

Features of functional planning solutions of museum and tourist complexes.

The article deals with the features of functional and planning measures for the design of museum and tourist complexes. The general characteristics of different types of museum complexes are presented.

The analysis of the experience of the functional-planning organization of museum-tourist complexes became the basis for revealing the general directions of activity: cultural-educational, scientific-research, stock, exposition, recreational, administrative, economic, service, communication.

According to the activities that take place at the museum site of the multifunctional museum complex, the main functional zones of the museum site are identified: entrance, exposition, recreational, economic, united by the common communication space. Main traffic flow patterns are highlighted. The premises that form the functional processes of museum activity are indicated.

The classification of compositional techniques for the decision of the communicative space is made depending on each group of premises of the complex.

The generic functional and planning structure of the institution provides all the necessary conditions to create a comfortable, convenient, multi-functional environment for visitors. Based on the proposed features of building design, there are new opportunities to create versatile functional variants of building structures.

Key words: museum-tourist complex, functional planning organization, exhibition halls, functional connections, planning scheme.

Стаття надійшла до редакції у лютому 2020 р

«Особливості функціонально-планувальних рішень музейно-туристичних комплексів»
стаття до наук.-техн. збірника «Проблеми розвитку міського середовища»

Додаток Б. Фотофіксація місцевості

Рис. Б.1. Фотофіксація місцевості

Рис. Б.2. Фотофіксація місцевості